

Inspraakbundel

Zienswijzen op ontwerp-vaststellingsbesluit 'Gaswinning Groningen'

Inspraakpunt Bureau Energieprojecten
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN
www.bureau-energieprojecten.nl

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
Kennisgeving terinzagelegging ontwerp-vaststellingsbesluit.....	4

MONDELINGE, SCHRIFTELIJKE EN DIGITALE REACTIES EN ZIENSWIJZEN:

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale reacties	7
Alfabetisch overzicht organisaties en reacties	8
Zienswijzen 202000444 tot en met 202000474	9

Woord vooraf

Van vrijdag 25 juni tot en met donderdag 5 augustus 2021 lag het ontwerp-vaststellingsbesluit voor de operationele strategie voor de gaswinning uit het Groningenveld 2021–2022 ter inzage. Iedereen kon op het ontwerp-vaststellingsbesluit reageren door het indienen van een zienswijze.

Waarom dit ontwerp-vaststellingsbesluit?

In Groningen vinden door gaswinning aardbevingen plaats. Het kabinet heeft besloten om de gaswinning zo snel als mogelijk te beëindigen en doet er alles aan om het Groningenveld zo snel mogelijk definitief te sluiten. De inzet van het Groningenveld wordt jaarlijks middels een vaststellingsbesluit bepaald. Hierbij wordt de gebruikelijke procedure gehandhaafd van advisering, terinzagelegging van het ontwerpbesluit met mogelijkheid tot indiening van zienswijzen en publicatie van het definitieve vaststellingsbesluit.

Wat gaat er gebeuren?

In september 2021 neemt het kabinet een besluit over de gaswinning uit het Groningenveld voor het gasjaar 2021–2022. Het gasjaar loopt van 1 oktober 2021 tot en met 30 september 2022. In dit besluit stelt de Minister van Economische Zaken en Klimaat (hierna: EZK) de operationele strategie vast. In deze operationele strategie staat onder meer aangegeven wat de hoogte van de winning is en op welke manier het Groningenveld wordt geopereerd. De benodigde hoeveelheid Groningengas wordt beschouwd als de sluitpost van de totale vraag naar gas met een lage verbrandingswaarde (laagcalorisch). Er mag niet meer of minder worden gewonnen dan voor leveringszekerheid benodigd is.

Welke procedure wordt gevolgd?

Op grond van artikel 52d, zevende lid, van de Mijnbouwwet en afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht doorloopt de Minister van EZK voor dit besluit de uniforme openbare voorbereidingsprocedure.

Waar kon u de documenten inzien?

U kon het ontwerpbesluit en andere onderliggende documenten van vrijdag 25 juni tot en met donderdag 5 augustus 2021 digitaal inzien op www.rvo.nl/gaswinning-groningen. Het besluit en de overige documenten werden gelijktijdig ter inzage gelegd. Op papier of beeldscherm kon u deze documenten in dezelfde periode tijdens de reguliere openingstijden bekijken op de volgende locaties:

- Gemeente Eemsdelta, Johan van den Kornputplein 10, Delfzijl, 14 05 96
- Gemeente Eemsdelta, Molenweg 12, Loppersum, (0596) 54 82 00
- Gemeente Midden-Groningen, Gorecht-Oost 166, Hoogezand (tot en met 9 juli), Gorecht-Oost 157, Hoogezand (vanaf 12 juli) (0598) 37 37 37
- Provincie Groningen, Sint Jansstraat 4, Groningen (050) 316 44 31
- Provincie Drenthe, Westerbrink 1, Assen T (0592) 36 55 55

Online informatiesessie

Het Ministerie van EZK organiseerde op donderdag 8 juli 2021 om 11:00 uur een online informatiesessie over de gaswinning in Groningen en het vaststellingsbesluit. Medewerkers van het Ministerie van EZK, KNMI en SodM gaven u graag toelichting op het ontwerpbesluit, de adviezen en de zienswijzeprocedure. U had ook de gelegenheid om vragen te stellen. U kunt de sessie terugkijken via de volgende link: www.youtube.com/watch?v=2aJGvX7zEy0.

Zienswijzen

Op het ontwerp-vaststellingsbesluit zijn binnen de reactietermijn in totaal 25 zienswijzen binnengekomen. De zienswijzen zijn integraal opgenomen in deze inspraakbundel. U kunt deze inspraakbundel downloaden van www.rvo.nl/gaswinning-groningen.

Wat is de verdere procedure?

De ontvangen zienswijzen, reacties en adviezen worden betrokken bij het vaststellen van het definitieve besluit in september 2021. Het definitieve besluit komt ter inzage te liggen. Dit wordt aangekondigd in onder andere de Staatscourant, in huis-aan-huisbladen en op www.rvo.nl/gaswinning-groningen.

Kennisgeving ontwerp-vaststellingsbesluit gaswinning Groningen, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Van vrijdag 25 juni tot en met donderdag 5 augustus 2021 ligt het ontwerp-vaststellingsbesluit voor de operationele strategie voor de gaswinning uit het Groningenveld 2021–2022 ter inzage. Iedereen kan op het ontwerp-vaststellingsbesluit reageren door het indienen van een zienswijze.

Waarom dit ontwerp-vaststellingsbesluit?

In Groningen vinden door gaswinning aardbevingen plaats. Het kabinet heeft besloten om de gaswinning zo snel als mogelijk te beëindigen en doet er alles aan om het Groningenveld zo snel mogelijk definitief te sluiten. De inzet van het Groningenveld wordt jaarlijks middels een vaststellingsbesluit bepaald. Hierbij wordt de gebruikelijke procedure gehandhaafd van advisering, terinzagelegging van het ontwerpbesluit met mogelijkheid tot indiening van zienswijzen en publicatie van het definitieve vaststellingsbesluit.

Wat gaat er gebeuren?

In september 2021 neemt het kabinet een besluit over de gaswinning uit het Groningenveld voor het gasjaar 2021–2022. Het gasjaar loopt van 1 oktober 2021 tot en met 30 september 2022. In dit besluit stelt de Minister van Economische Zaken en Klimaat (hierna: EZK) de operationele strategie vast. In deze operationele strategie staat onder meer aangegeven wat de hoogte van de winning is en op welke manier het Groningenveld wordt geopereerd. De benodigde hoeveelheid Groningengas wordt beschouwd als de sluitpost van de totale vraag naar gas met een lage verbrandingswaarde (laagcalorisch). Er mag niet meer of minder worden gewonnen dan voor leveringszekerheid benodigd is.

Welke procedure wordt gevolgd?

Op grond van artikel 52d, zevende lid, van de Mijnbouwwet en afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht doorloopt de Minister van EZK voor dit besluit de uniforme openbare voorbereidingsprocedure.

Waar kunt u de documenten inzien?

U kunt het ontwerpbesluit en andere onderliggende documenten van vrijdag 25 juni tot en met donderdag 5 augustus 2021 digitaal inzien op www.rvo.nl/gaswinning-groningen. Het besluit en de overige documenten worden gelijktijdig ter inzage gelegd. Op papier of beeldscherm kunt u deze documenten in dezelfde periode tijdens de reguliere openingstijden bekijken op de volgende locaties:

- Gemeente Eemsdelta, Johan van den Kornputplein 10, Delfzijl, 14 05 96
- Gemeente Eemsdelta, Molenweg 12, Loppersum, (0596) 54 82 00
- Gemeente Midden-Groningen, Gorecht-Oost 166, Hoogezand (tot en met 9 juli), Gorecht-Oost 157, Hoogezand (vanaf 12 juli) (0598) 37 37 37
- Provincie Groningen, Sint Jansstraat 4, Groningen (050) 316 44 31
- Provincie Drenthe, Westerbrink 1, Assen T (0592) 36 55 55

Ga, voor u een bezoek brengt aan één van deze locaties, na welke maatregelen de locaties hebben getroffen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan.

Online informatiesessie

Het Ministerie van EZK organiseert op donderdag 8 juli 2021 om 11:00 uur een online informatiesessie over de gaswinning in Groningen en het vaststellingsbesluit. Medewerkers van het Ministerie van EZK, KNMI en SodM geven u graag toelichting op het ontwerpbesluit, de adviezen en de zienswijze-procedure. U heeft de gelegenheid om vragen te stellen. Kijk voor informatie over hoe u kunt deelnemen op www.rvo.nl/gaswinning-groningen.

Hoe kunt u een zienswijze indienen?

Iedereen wordt in de gelegenheid gesteld om een zienswijze in te dienen. In een zienswijze laat u weten wat u vindt van het ontwerpbesluit. U kunt hierbij denken aan:

- Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

- Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
- Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?
- Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

We stellen het op prijs als u aangeeft op welke delen van het ontwerpbesluit of de onderliggende documenten u reageert en u uw zienswijze onderbouwt met argumenten. U kunt een zienswijze indienen van vrijdag 25 juni tot en met donderdag 5 augustus 2021. Dat kan op verschillende manieren:

- Bij voorkeur digitaal via het reactieformulier op www.rvo.nl/gaswinning-groningen. U kunt niet reageren per e-mail.
- Per post door een brief te sturen naar:
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC Drachten
Wilt u uw brief ondertekenen en uw adres vermelden? Dan kunnen wij u per brief een ontvangstbevestiging sturen.
- Voor het opnemen van mondelinge zienswijzen kunt op werkdagen tussen 9:00 en 17:00 uur bellen met Bureau Energieprojecten op 070 379 89 79.

Wat is de verdere procedure?

De ontvangen zienswijzen, reacties en adviezen worden betrokken bij het vaststellen van het definitieve besluit in september 2021. Het definitieve besluit komt ter inzage te liggen. Dit wordt aangekondigd in onder andere de Staatscourant, in huis-aan-huisbladen en op www.rvo.nl/gaswinning-groningen.

Wilt u meer weten?

Meer informatie over gaswinning Groningen en alle bijbehorende documenten vindt u op www.rvo.nl/gaswinning-groningen. Heeft u naar aanleiding daarvan nog vragen? Dan kunt u Bureau Energieprojecten bellen op 070 379 89 79.

Opzoektabel mondelinge, schriftelijke en digitale zienswijzen

In onderstaande tabel kunt u met het registratienummer het nummer van de zienswijze opzoeken. Door te klikken op uw zienswijzenummer wordt u automatisch doorverwezen naar de zienswijze. De zienswijzen zijn opgenomen vanaf pagina 9.

Zienswijzen op Ontwerp-vaststellingsbesluit 'Gaswinning Groningen'

Registratienummer	Zienswijzenummer
202100444	202100444
202100445	202100445
202100449	202100449
202100450	202100450
202100451	202100451
202100452	202100452
202100453	202100453
202100454	202100454
202100455	202100455
202100458	202100458
202100459	202100459
202100460	202100460
202100461	202100461
202100462	202100462
202100463	202100463
202100464	202100464
202100465	202100465
202100466	202100466
202100467	202100467
202100468	202100468
202100469	202100469
202100470	202100470
202100472	202100472
202100473	202100473
202100474	202100474

Alfabetisch overzicht organisaties en zienswijzen

Zienswijzen op Ontwerp-vaststellingsbesluit 'Gaswinning Groningen'

Zienswijzenummer	Organisatie
202100444	Gemeente Midden-Groningen, College van Burgemeesters en Wethouders, HOOGEZAND
202100445	Gemeente Groningen, College van Burgemeesters en Wethouders, GRONINGEN
202100449	Provincie Drenthe, Gedeputeerde Staten, ASSEN
202100450	Provincie Groningen, Gedeputeerde Staten, GRONINGEN
202100451	Gemeente Oldambt, College van Burgemeesters en Wethouders, WINSCHOTEN
202100453	Gemeente Het Hogeland, College van Burgemeesters en Wethouders, UITHUIZEN
202100454	Gemeente Tynaarlo, College van Burgemeesters en Wethouders, VRIES
202100455	Gemeente Veendam, College van Burgemeesters en Wethouders, VEENDAM
202100458	Waterschap Hunze en Aa's, Dijkgraaf en Hoogheemraden, VEENDAM
202100460	GasTerra B.V.
202100461	Vereniging Gasopslag Nederland
202100462	Waterschap Noorderzijlvest, Dijkgraaf en Hoogheemraden, GRONINGEN
202100464	Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
202100465	Veiligheidsregio Groningen
202100466	Gemeente Noordenveld, College van Burgemeesters en Wethouders, RODEN
202100467	Gemeente Eemsdelta, College van Burgemeesters en Wethouders, APPINGEDAM
202100472	Gemeente Aa en Hunze, College van Burgemeesters en Wethouders, GIETEN
202100473	Gemeente Westerkwartier, College van Burgemeesters en Wethouders, LEEK
202100474	Vereniging van schadelijders van de bodembeweging door gaswinning in Groningen

Zienswijzen 202100444 tot en met 202100474

Verzonden: 7/15/2021 12:47:22 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 157

Postcode: 9600 AB

Woonplaats: Hoogezand

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Gemeente Midden-Groningen

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

nvt

82594854_6684663_Zienswijze_op_vaststellingsbesluit_Groningenveld_2021-2022_gemeente_Midden-Groningen.pdf

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

nvt

82594854_6707218_Gemeente_Midden-Groningen.pdf

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

nvt

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

nee

Gemeente Midden-Groningen
Postbus 75
9600 AB Hoogezand

IBAN NL 45 BNGH 0285 1729 48
Tel.nr: (0598)-373737
www.midden-groningen.nl

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC Drachten

Team Gevolgen Gaswinning

Datum: 15 juli 2021

Verzenddatum: 16 juli 2015

Uw kenmerk:

Zaak: 649611

Behandeld door:

Mailadres:

Bijlage(n): 1. Zienswijze gemeente Midden-Groningen
vaststellingsbesluit Groningenveld 2021-2022

Onderwerp: Zienswijze vaststellingsbesluit Groningenveld 2021-2022

Geachte meneer, mevrouw,

Hierbij ontvangt u de zienswijze van gemeente Midden-Groningen. Deze zienswijze dienen wij in namens het college van burgemeester en wethouders van Midden-Groningen, de gemeenteraad van Midden-Groningen en de gemeente als rechtspersoon.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd,

Hoogachtend,

namens het college van burgemeester en wethouders,

Deze brief is digitaal vervaardigd en daarom niet ondertekend.

**Zienswijze op het ontwerp-vaststellingsbesluit
Groningenveld voor het gasjaar 2021/2022**

Gemeente Midden-Groningen
Vastgesteld op 13 juli 2021

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	4
3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte	5
4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade.....	6
5. Ombouw opslag Grijpskerk	12
6. Gebruik gasopslagen	14
7. Maatschappelijke ontwrichting	15
8. Grondrechten	17
9. Monitoring.....	18

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het College van Burgemeester en Wethouders, de raad van de gemeente Midden-Groningen en de gemeente als rechtspersoon.

1.1 Leeswijzer

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1. Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland (industriële grootverbruikers) is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijpskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor - naar verwachting - meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10-5. We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 6 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 6 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën

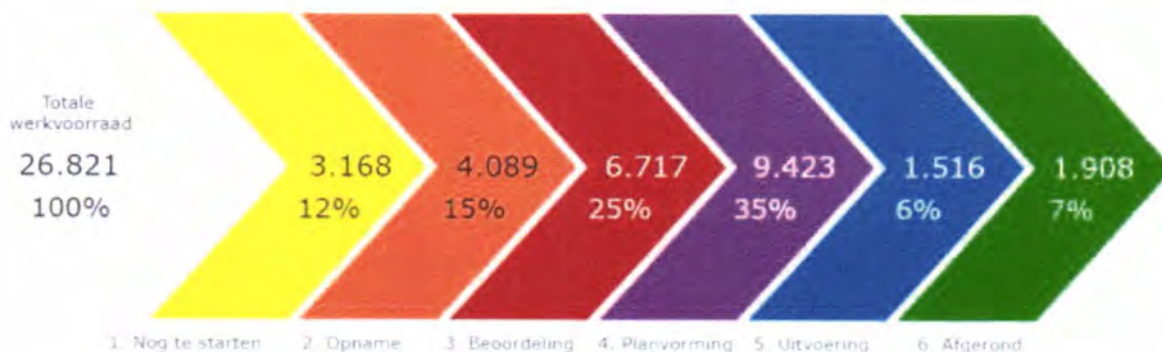
Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering komen. Dat betekent dat de versterking nu steeds zichtbaarder en concreter wordt en dat is een goede ontwikkeling

Echter, voor een deel van deze adressen is voorlopig geen uitvoeringscapaciteit beschikbaar bij de NCG. Er is dus sprake van een stuwmeer van liggende versterkingsadviezen die nog niet uitgevoerd kunnen worden. Daar komen nieuwe adressen bij, aangezien van de 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten, er 6.717 binnen afzienbare termijn beoordeeld zijn. De NCG geeft aan dat er in 2021 en 2022 aanvullende uitvoeringscapaciteit voor 2300 panden beschikbaar komt. Dat is volstrekt onvoldoende om het zich steeds verder vullende stuwmeer te ontlasten. Het duurt daarmee dus nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven

Wij vinden dat u niet moet uitgaan van de bestaande capaciteit, maar dat u op basis van de resterende adressen moet onderzoeken welke uitvoeringscapaciteit daarbij hoort en ervoor moet zorgen dat deze op korte termijn beschikbaar is. Op die manier laat u zien dat u de versterking ziet als het gevolg van een (veiligheids)crisis.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

3. door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
4. de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (Pmean), dat er 22 gebouwen in de P90 vallen bij een gemiddeld temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P50 of Pmean) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschillende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluïde. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkingsscope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om ook hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluïde zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

5. bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
6. ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
7. ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen;
8. ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsopgave zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsopgave zaten;

9. ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsopgave en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Schade

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

4.3.1 Ontstaan van schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

4.3.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op erop toe te zien dat het IMG dit ook doet.

4.3.3 Samenloop met versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ontzorgd worden en niet geconfronteerd worden met instanties die niet goed samenwerken.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

4.3.4 Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen teveel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u erop toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;
12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijnraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectieseizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hiernaar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is verstraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;
16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is verstraagd
17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om het gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, blz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10-5, maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak - het stoppen van de gaswinning - volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek,

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners bovenop de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;
20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillanceplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode vooralsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul").

Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat u:

25. NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 7/21/2021 10:01:23 AM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 7081

Postcode: 9701 JB

Woonplaats: Groningen

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Gemeente Groningen

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie zienswijze in bijlage 1.

82675470_6701199_3-_Zienswijze_vaststellingsbesluit_Groningen_gasveld_2021-2022.pdf

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie zienswijze in bijlage 1.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie zienswijze in bijlage 1.

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie zienswijze in bijlage 1.

ZIENSWIJZE

op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld
voor het gasjaar 2021/2022

Gemeente Groningen

Groningen, 19 juli 2021

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	3
3.	Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte.....	4
	3.1 Ombouw industriële grootverbruikers.....	4
4.	Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade	5
	4.1 Versterking	5
	4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse	7
	4.3 Schade	8
5.	Ombouw opslag Grijpskerk	11
6.	Gebruik gasopslagen	12
7.	Maatschappelijke ontwrichting.....	12
8.	Grondrechten	14
9.	Monitoring.....	15

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het College van Burgemeester en Wethouders, de gemeenteraad en de gemeente als rechtspersoon van de gemeente Groningen.

1.1 Leeswijzer

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar

in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1 Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland (industriële grootverbruikers) is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijpskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent.

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 6 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 6 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën.

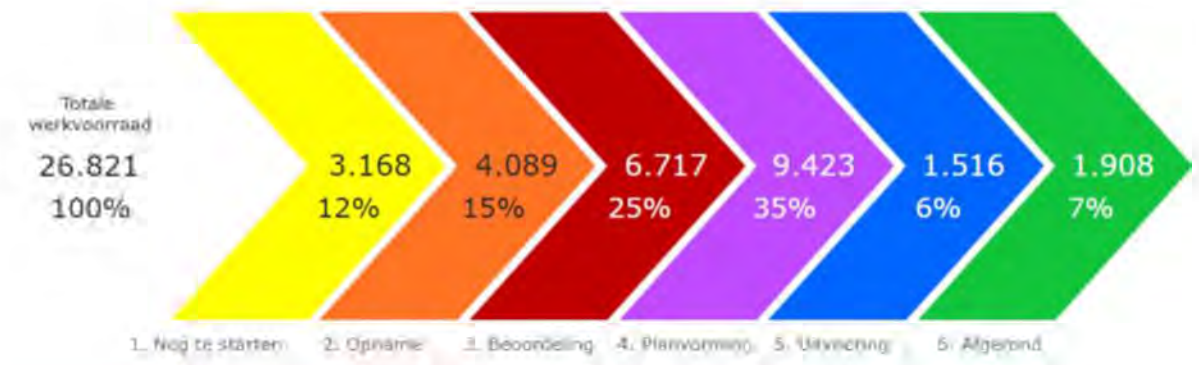
Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering komen. Dat betekent dat de versterking nu steeds zichtbaarder en concreter wordt en dat is een goede ontwikkeling.

Echter, voor een deel van deze adressen is voorlopig geen uitvoeringscapaciteit beschikbaar bij de NCG. Er is dus sprake van een stuwmeer van liggende versterkingsadviezen die nog niet uitgevoerd kunnen worden. Daar komen nieuwe adressen bij, aangezien van de 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten, er 6.717 binnen afzienbare termijn beoordeeld zijn. De NCG geeft aan dat er in 2021 en 2022 aanvullende uitvoeringscapaciteit voor 2300 panden beschikbaar komt. Dat is volstrekt onvoldoende om het zich steeds verder vullende stuwmeer te ontlasten. Het duurt daarmee dus nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven.

Wij vinden dat u niet moet uitgaan van de bestaande capaciteit, maar dat u op basis van de resterende adressen moet onderzoeken welke uitvoeringscapaciteit daarbij hoort en ervoor moet zorgen dat deze op korte termijn beschikbaar is. Op die manier laat u zien dat u de versterking ziet als het gevolg van een (veiligheids)crisis.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

- 3 door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
- 4 de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (Pmean), dat er 22 gebouwen in de P90 vallen bij een gemiddeld temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave.

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P50 of Pmean) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschiedende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingsscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluïde. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkings-scope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluïde zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

- 5 bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
- 6 ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
- 7 ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen;
- 8 ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsopgave zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsopgave zaten;
- 9 ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsopgave en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Schade

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

4.3.1 Ontstaan van schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

4.3.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter

met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u er op toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op er op toe te zien dat het IMG dit ook doet.

4.3.3 Samenloop met versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ontzorgd worden en niet geconfronteerd worden

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

met instanties die niet goed samenwerken.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

4.3.4. Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen teveel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;

12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringsonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijnraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectieseizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hier naar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is vertraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;
16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is vertraagd;
17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om het gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, blz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10⁻⁵, maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak – het stoppen van de gaswinning – volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek, negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners bovenop de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;
20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt

en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillanceplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode vooralsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul").

Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat u:

25. NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 7/22/2021 10:05:58 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 122

Postcode: 9400 AC

Woonplaats: Assen

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres:

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Provincie Drenthe

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Aan:
de minister van Economische Zaken en Klimaat,
de heer drs. S.A. Blok
via
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN

Assen, 13 juli 2021
Ons kenmerk 28/5.1/2021001356
Behandeld door mevrouw [REDACTED]
Onderwerp: Zienswijze ontwerp-vaststellingsbesluit Groningengasveld 2021-2022

Geachte minister,

Op 25 juni 2021 publiceerde u het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningengasveld 2021-2022. Voor dit besluit vroeg u ons eerder om advies. Nu stelt u ons in de gelegenheid een zienswijze in te dienen. Deze geven wij u in deze brief.

Schadeafhandeling

In ons advies van 30 april 2021 hebben wij nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de gevolgen van de gewijzigde werkwijze van het IMG, de noodzaak van een eerlijke en vlotte schadeafhandeling en het feit dat sluiting van het Groningengasveld niet mag leiden tot afwenteling naar Drenthe. In de considerans van uw vaststellingsbesluit stelt u dat van afwenteling naar Drenthe geen sprake is, daar geen extra gas gewonnen wordt uit (Drentse) kleine velden en de capaciteit van de gasopslag Norg niet wordt uitgebreid. Ook stelt u dat het IMG het bewijsvermoeden nog steeds toepast, maar "voor een goede en zorgvuldige uitoefening van de wettelijke taak zijn werkwijze blijft toetsen aan nieuwe ontwikkelingen en inzichten, ook al betekent dat verandering of tijdelijke onduidelijkheid voor bewoners". U geeft aan dat dit tot gevolg heeft dat het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden moet worden toegepast, herijkt kan worden.

Onze zienswijze

- 1) Wij zijn van mening dat tot de definitieve sluiting van het Groningengasveld of ten minste zolang de gasopslag Norg ten dienste van dit veld in werking is, het bewijsvermoeden dient te worden toegepast conform de oude contourenkaart voor het toepassingsgebied.

Toelichting

Er is altijd duidelijk gesteld dat de gasopslag Norg en het Groningengasveld onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en dat daarmee beide onder de toepassing van het bewijsvermoeden vallen.

Echter, de wijziging door het IMG betreft vooral het toepassingsgebied rondom Norg en heeft daarmee vooral zeer nadelige effecten voor de burgers in Noord-Drenthe. Waar dan geen sprake is van afwenteling door fysieke activiteiten, is wel degelijk sprake van een extra belasting van onze burgers door de zorgen, onrust en aantasting van het woongenot die deze wijziging met zich meebrengt. Daarnaast dreigt de financiële schade die zij mogelijk lijden. Waar eerst sprake was van 'rechtszekerheid, vertrouwen in de overheid en ruimhartigheid' is nu sprake van zorgen en verbijstering. Dit kan nooit de bedoeling geweest zijn van de overheid. Daarom verzoeken wij u ervoor te zorgen dat het bewijsvermoeden van toepassing blijft conform de oude contourenkaart.

- 2) Wij zijn van mening dat het IMG in elk geval de *tot het moment van publicatie van het nieuwe toepassingsgebied ingediende schades* dient te behandelen volgens de oude contourenkaart.

Toelichting

Indertijd is in de Tweede Kamer uitgebreid gediscussieerd over de (wijze van) vaststelling van het toepassingsgebied om de mensen met schade rechtszekerheid te kunnen bieden. Hierbij werd niet uitgesloten dat een wijziging van de (niet wettelijk vastgelegde) contouren mogelijk was. Maar, door uw ambtsvoorganger is in antwoord op Kamervragen aangegeven dat, *juist vanwege de rechtszekerheid*, in dat geval de 'oude' contourenkaart zou blijven gelden voor schades die op dat moment bij de benadeelde bekend waren¹.

¹ In een antwoord op Kamervragen over deze kwestie staat:

"De leden van de VVD-fractie vroegen naar het voorkomen van discussies over schade bij gevallen die eerst binnen en later buiten het effectgebied vallen. Omwille van de rechtszekerheid geldt voor de toepassing van het wettelijke bewijsvermoeden het effectgebied zoals dat was vastgesteld op het moment waarop de benadeelde met de schade bekend is geworden. Daardoor is voor betrokkenen vanaf het moment dat de schade bekend wordt duidelijk of het bewijsvermoeden al dan niet van toepassing is."

Ook in een antwoord op vragen van de D66-fractie staat

"Verder is van belang dat een wijziging van het vastgestelde effectgebied geen gevolgen heeft voor de toepassing van het bewijsvermoeden op schades die reeds voor de wijziging bekend waren.

De leden van de D66-fractie vroegen naar de afweging ten aanzien van de situatie bij wijziging van het effectgebied. Korthedshalve verwijs ik naar de beantwoording van een vraag van de leden van de VVD-fractie over wijziging van het effectgebied eerder in deze paragraaf. Uitgegaan wordt van het effectgebied zoals dat was vastgesteld op het moment van bekend worden van de schade."

Kamerstukken II 2015/16, 34 390, nr. 6 (nota naar aanleiding van het verslag (Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen)), p. 13 en p. 15)

De wijziging die het IMG voorstelt voor het toepassingsgebied kan dus niet gelden voor de reeds ingediende schades, ook al heeft het IMG deze niet in behandeling genomen.

In het Kamerdebat van 1 juli 2021 stelde u dat het IMG een zelfstandig, op afstand van de politiek geplaatste organisatie is die u geen aanwijzingen en instructies kunt geven. Dit laat onverlet dat u de wijze van schadeafhandeling door het IMG hebt doorgevoerd en als systeemverantwoordelijke het IMG wel kunt wijzen op de eerder door u gedane toezeggingen.

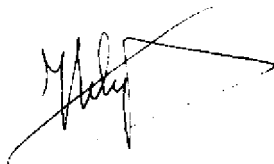
Ten slotte wijzen wij u erop dat op 7 juli 2021 Provinciale Staten van Drenthe een motie hebben aangenomen waarin zij uitspreken het niet acceptabel te vinden dat:

- de gevolgen van de afbouw van Groningen worden afgewenteld op de gasopslag Norg;
- de rechtszekerheid van de Drentse inwoners door het niet toepassen van het bewijsvermoeden ernstig verminderd wordt.

De desbetreffende motie treft u hierbij aan.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

Bijlage Motie M 2021-32 van Provinciale Staten van Drenthe
md/coll.

Afschrift aan: Provinciale Staten van Drenthe

GROENLINKS

SP.

M 2021-32

Provinciale Staten in vergadering bijeen op 7 juli 2021;

Constateren

Dat het IMG onlangs heeft uitgesproken dat het bewijsvermoeden niet meer van toepassing is voor schademeldingen ten gevolge van diepe bodemdaling bij de gasopslag Norg;

Overwegen

- Dat de gasopslag Norg wordt ingezet voor een versnelde afbouw van de gaswinning uit het Groningen-veld;
- Dat vanwege de uitzonderlijke situatie om die reden ook de gasopslag Norg onder geografische reikwijdte van het bewijsvermoeden is geschaard;
- Dat met het niet meer toepassen van het bewijsvermoeden afwenteling van schade naar Drenthe plaats gaat vinden;
- Dat dit indruist tegen de strekking van wat met de wet is beoogd;
- Dat hiermee de inwoners bij de gasopslag Norg in de steek worden gelaten;

Spreken uit

Dat het niet acceptabel is dat gevolgen van de afbouw van gaswinning Groningen worden afgewenteld naar de gasopslag Norg en de rechtszekerheid van de Drentse inwoners door het niet toepassen van het bewijsvermoeden ernstig wordt verminderd;

En verzoeken het college

Dit standpunt over te brengen aan het IMG, de minister van Economische Zaken en Klimaat en aan de Tweede Kamer.

Indieners,

[Redacted signature]

[Redacted signature]

Verzonden: 7/22/2021 10:08:08 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 610

Postcode: 9700 AP

Woonplaats: Groningen

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres:

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Provincie Groningen

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Aan Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning Groningen
 Postbus 111
 9200 AC DRACHTEN

Datum : 15 juli 2021
 Documentnr. : 2021-064232
 Dossiernummer : K13564
 Behandeld door : XXXXXXXXXX
 Telefoonnr. : XXXXXXXXXX
 Antwoord op :
 Bijlage : 1
 Onderwerp : Zienswijze ontwerp-vaststellingsbesluit gasjaar 2021-2022

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij doen wij u onze zienswijze toekomen op het ontwerp-vaststellingsbesluit voor het Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022. Deze zienswijze dienen wij eveneens in namens Provinciale Staten en de rechtspersoon provincie.

Wij vertrouwen er op u langs deze weg voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen:

, voorzitter.

, secretaris.

ZIENSWIJZE

op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld
voor het gasjaar 2021/2022

Gedeputeerde Staten
&
Provinciale Staten
van de provincie Groningen

Groningen, 12 juli 2021

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	3
3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte	4
3.1 Ombouw industriële grootverbruikers	4
4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade	5
4.1 Versterking	5
4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse	7
4.3 Schade	8
5. Ombouw opslag Grijskerk	11
6. Gebruik gasopslagen	12
7. Maatschappelijke ontwrichting	12
8. Grondrechten	14
9. Monitoring	15

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijpskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het College van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van de provincie Groningen alsmede de provincie als rechtspersoon.

1.1 | Zienswijze

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verboden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave

moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1 Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland (industriële grootverbruikers) is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent.

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 6 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 6 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën.

Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering komen. Dat betekent dat de versterking nu steeds zichtbaarder en concreter wordt en dat is een goede ontwikkeling.

Echter, voor een deel van deze adressen is voorlopig geen uitvoeringscapaciteit beschikbaar bij de NCG. Er is dus sprake van een stuwmeer van liggende versterkingsadviezen die nog niet uitgevoerd kunnen worden. Daar komen nieuwe adressen bij, aangezien van de 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten, er 6.717 binnen afzienbare termijn beoordeeld zijn. De NCG geeft aan dat er in 2021 en 2022 aanvullende uitvoeringscapaciteit voor 2300 panden beschikbaar komt. Dat is volstrekt onvoldoende om het zich steeds verder vullende stuwmeer te ontlasten. Het duurt daarmee dus nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven.

Wij vinden dat u niet moet uitgaan van de bestaande capaciteit, maar dat u op basis van de resterende adressen moet onderzoeken welke uitvoeringscapaciteit daarbij hoort en ervoor moet zorgen dat deze op korte termijn beschikbaar is. Op die manier laat u zien dat u de versterking ziet als het gevolg van een (veiligheids)crisis.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

- 3 door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
- 4 de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 HRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (Pmean), dat er 22 gebouwen in de P90 vallen bij een gemiddeld temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave.

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P50 of Pmean) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschillende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingsscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluïde. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkings-scope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om ook hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluïde zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

- 5 bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
- 6 ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
- 7 ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen;
- 8 ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsopgave zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsopgave zaten;
- 9 ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsopgave en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Scenario

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

3.1.1 Gaswinning en schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

3.1.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter

met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u er op toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op er op toe te zien dat het IMG dit ook doet.

5 Samenhang schadeafhandeling en versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ontzorgd worden en niet geconfronteerd worden

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

met instanties die niet goed samenwerken.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

3.3.4.5.1. Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen teveel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;

12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringsonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectiesizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hier naar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is vertraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;
16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is vertraagd;
17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om het gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, biz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5} , maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak – het stoppen van de gaswinning – volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek, negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners bovenop de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;
20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt

en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillanceplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode voorsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul"). Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat u:

25. NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 7/26/2021 1:17:47 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning Groningen
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Johan Modastraat
Huisnummer: 6
Postcode: 9671 CD
Woonplaats: Winschoten
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Overheid
(Mede) namens: gemeente Oldambt
Organisatie: gemeente Oldambt

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

zie bijlage

82742287_6714668_zienswijze_gemeente_Oldambt_op_vaststellingsbesluit_Groningenveld_gaswinning_2021-2022.pdf

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

zie bijlage

Johan Rodestraat 6
postbus 175 . 9670 AD Winsschoten
T(0597)48 20 00 . info@gemeente-uldambt.nl
www.gemeente-uldambt.nl

g e m e e n t e
O l d a m b t

ZIENSWIJZE

op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld voor het gasjaar 2021/2022

gemeente Oldambt

13 juli 2021

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	3
3.	Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte.....	4
	3.1 Ombouw industriële grootverbruikers.....	4
4.	Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade	5
	4.1 Versterking	5
	4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse	6
	4.3 Schade	8
	4.3.1 Ontstaan van schade	8
5.	Ombouw opslag Grijpskerk	10
6.	Gebruik gasopslagen	12
8.	Grondrechten	14

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijpskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het College van Burgemeester en Wethouders, de raad van de gemeente Oldambt en de gemeente als rechtspersoon.

1.1 Leeswijzer

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave

moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1 Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland, industriële grootverbruikers, is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijpskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent.

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 7 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 7 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën.

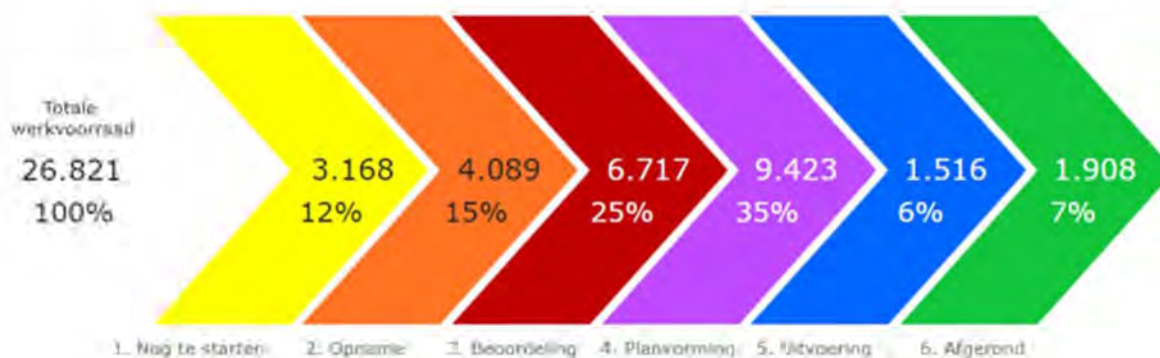
Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten. Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering moeten komen. Dat zijn allemaal goede ontwikkelingen en het is goed dat de versterking nu steeds zichtbaarder wordt.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Er zijn echter nog 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten. Alleen al voor de 6.717 adressen in de beoordelingsfase is de uitvoeringscapaciteit van 2021 en 2022 bij lange na niet voldoende. Er ontstaat dus een stuwmeer en uiteindelijk duurt het nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

- 3 door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
- 4 de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (Pmean), dat er 22 gebouwen in de P90 vallen bij een gemiddeld

temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave.

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P50 of Pmean) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschillende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingsscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluïde. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkingsscope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om ook hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluïde zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

- 5 bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
- 6 ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
- 7 ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen.;
- 8 ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsoperatie zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsoperatie zaten;
- 9 ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsoperatie en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Schade

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

4.3.1 Ontstaan van schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

4.3.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u er op toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op er op toe te zien dat het IMG dit ook doet.

4.3.3 Samenloop met versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij zien daarom niet in waarom inwoners op dit punt niet ontzorgd kunnen worden en zich bij één loket zouden kunnen melden waar vervolgens achter het loket verschillende processen plaatsvinden en het IMG en de NCG samenwerken. Het gemis aan dit ene loket (en het gemis aan samenwerking achter dit loket) kan ook de reden zijn waarom inwoners moe zijn van de problematiek en besluiten hun schades maar niet meer te melden.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

4.3.4. Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen teveel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;
12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijnraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectiesizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hier naar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is vertraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;

16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is vertraagd;

17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om het gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, blz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10⁻⁵, maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak – het stoppen van de gaswinning – volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan

de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek, negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners bovenop de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring:

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillanceplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode vooralsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging

van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul").

Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat:

25. u NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 7/28/2021 11:41:51 AM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Nee

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

De belangen van de Groningers worden over het hoofd gezien. Er wordt namelijk te weinig rekening gehouden met hun gezondheid, en de oorzaak van hun gezondheidsklachten: het gevoel van onveiligheid.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Als Groninger zie ik dat het vaststellingsbesluit nog steeds leveringszekerheid boven mijn veiligheid stelt, waardoor ik geraakt wordt in mijn belangen.

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

- Er moet in een wet of vaststellingsbesluit vastgelegd worden dat de gaswinning daadwerkelijk in 2022 stopt

- Er wordt geen zekerheid gegeven over de versnelling van de versterking, wat zeer kwalijk is.

- Het HRA-model kan niet inschatten hoe veilig het in Groningen is, zoals ook te zien is in de kritiek van TNO op het model.

Verzonden: 7/30/2021 12:30:25 AM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 26

Postcode: 9980 AA

Woonplaats: Uithuizen

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Gemeente Het Hogeland

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

gemeente
Het Hogeland

Bureau Energieprojecten
T.a.v. Inspraakpunt Gaswinning
Groningen
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN

VERZONDEN 22 JUL 2021

Datum: 20 juli 2021
Zaaknummer: Z.HHL.040198

Het bijgaande wordt u toegestuurd:

Ter indiening

Geachte ontvanger,

Bijgaand de zienswijze op het ontwerp vaststellingsbesluit voor het gasjaar 2021-2022. Deze zienswijze is op dinsdag 20 juli '21 door het college van burgemeester en wethouders van Het Hogeland vastgesteld. De zienswijze wordt ingediend namens het college van burgemeester en wethouders, de gemeenteraad van Het Hogeland en gemeente Het Hogeland als rechtspersoon.

Behandeld door:

Team programma aardbevingen
Adviseur programma aardbevingen

ADVIES AAN DE MINISTER VAN EZK

ten behoeve van het vaststellingsbesluit Groningenveld
voor het gasjaar 2021/2022

Gemeente Het Hogeland

Winsum, 20 juli 2021

Inhoud

1.	Inleiding	3
1.1	Leeswijzer	3
2.	Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	4
3.	Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte.....	4
4.	Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade	5
4.1	Versterking	5
4.2	Schade	6
5.	Ombouw opslag Grijpskerk	8
6.	Maatschappelijke gevolgen van bodembeweging door gaswinning	9

1. Inleiding

U heeft ons op 16 april 2021 gevraagd advies uit te brengen over de operationele strategie voor het Groningenveld van NAM voor het gasjaar 2021-2022.

Specifiek vraagt u ons aandacht te besteden aan de maatschappelijke effecten van de gaswinning bij het vaststellen van de operationele strategie. Tevens vraagt u ons welke overwegingen in termen van veiligheid voor het Groningenveld meegenomen moeten worden bij de mogelijke versnelde sluiting van het Groningenveld door Grijpskerk in te zetten als een opslag voor laagcalorisch gas.

Wij hebben samen met de overheden in de regio hiertoe de door u verstrekte documenten beoordeeld en zijn tot voorliggend advies gekomen. Wij verwachten met dit advies een goede bijdrage te leveren aan het door u te nemen vaststellingsbesluit en daarmee aan de door u ingezette lijn om de gaswinning zo snel mogelijk terug te brengen naar nul. Hierbij betrekken wij ook de gevolgen van de Corona-crisis die nog steeds gaande is en voor onze inwoners bovenop de al bestaande problemen komen.

Wij hebben ons advies gebaseerd op onderstaande door u toegestuurde documenten:

- Verwachtingenbrief - brief van EZK aan NAM met verzoek tot het indienen voorstellen van een operationele strategie voor het gasjaar 2021-2022 d.d. 1 februari 2021
- GTS-raming benodigd Groningenvolume en capaciteit gasjaar 2021-2022 en verder d.d. 29 januari 2021
- De operationele strategie opgesteld door NAM met de SDRA opgesteld door TNO d.d. 19 maart 2021
- Analyse door Nationaal Coördinator Groningen van SDRA, d.d. 22 maart 2021
- Analyse door Nationaal Coördinator Groningen van GVA, d.d. 30 maart 2021
- Oplegger door Staatstoezicht op de Mijnen, d.d. 8 april 2021

Voorts hebben wij ons advies gebaseerd op diverse documenten die betrekking hebben op maatschappelijke effecten van de gaswinning in onze provincie.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het College van Burgemeester en Wethouders, de raad van de gemeente Het Hogeland en de gemeente als rechtspersoon.

1.1 Leeswijzer

Wij hebben ons advies opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Het blijft van belang dat alle inwoners van Groningen net zo veilig in Groningen kunnen wonen en werken als de inwoners van de rest van Nederland.

De Seismische Dreigings- en Risico Analyse (SDRA - voorheen HRA) is hierbij een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. Uit de nu voorliggende SDRA en de aanvullende gevoeligheidsanalyse van TNO hierop blijkt maar weer eens te meer dat modelmatige benaderingen tot verschillen kunnen leiden. Verschillen die de noodzaak benadrukken dat iedere woning die uit zo'n modelmatige benadering rolt bekeken en beoordeeld moet worden aan de hand van de Nationale Praktijk Richtlijn (NPR).

Het tempo van de versterking vraagt nog steeds om versnelling. Hiertoe zijn tussen Rijk en regio bestuurlijke afspraken gemaakt. Hiermee zijn we op weg om te voldoen aan de geldende veiligheidsnorm, maar we zijn er nog niet.

Met uitzondering van de reeds versterkte en op norm verklaarde woningen weten we nog steeds niet hoeveel inwoners nog worden blootgesteld aan een te hoog risico als gevolg van de aardbevingen.

Wij adviseren u:

- In uw vaststellingsbesluit te blijven benadrukken dat voortdurend nagedacht moet worden over versnellingsmogelijkheden voor de versterking teneinde de veiligheid voor onze inwoners te kunnen waarborgen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

In de afgelopen jaren heeft u op verschillende momenten gecommuniceerd over deze verwachte afbouw van de vraag naar G-gas. Voor het laatst in uw Kamerbrieven van 15 januari, 11 februari en 16 april 2021.

U heeft hiermee in de regio, bij onze inwoners, verwachtingen gewekt. Zoals de verwachting dat het gasjaar 2021-2022 het laatste gasjaar is waarin het Groningengas nog nodig is voor de leveringszekerheid (volumeproductie). Vanaf het gasjaar 2022-2023 zou het veld dan alleen nog als achtervang nodig zijn bij extreme koude-perioden dan wel bij uitval van andere L-gasmiddelen dan wel wanneer onverhoopt beide situaties zich gelijktijdig voordoen (capaciteitsbehoefte). Indien de ombouw van de opslag in Grijpskerk tot de mogelijkheden behoort zal de definitieve sluiting van het Groningenveld zelfs 2 jaar eerder kunnen plaatsvinden.

Op 28 april 2021 heeft u een wijziging van de Regeling gaskwaliteit in de Staatscourant gepubliceerd. Hierbij worden de normen vanuit deze regeling voor de zogenoemde Wobbe-index en het uiterst minimale zuurstofgehalte verhoogd. De GATE LNG-terminal wordt hierdoor naar verwachting aantrekkelijker om hoogcalorisch gas aan te leveren en hierdoor komt er meer stikstof beschikbaar om van hoogcalorisch gas laagcalorisch (Groningen-kwaliteit) gas te maken. De inwerkingtreding van dit besluit per 1 januari 2022 ondersteunt de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld.

Wij zijn blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Tegelijkertijd vragen wij u ook om de kwalitatieve en kwantitatieve risico's in beeld te brengen wanneer het afbouwpad vertraagd of stagneert. Eventuele gevolgen hiervan moeten ook voor ons en onze inwoners inzichtelijk zijn.

Wij adviseren u:

in het vaststellingsbesluit aan te geven welke kwalitatieve en kwantitatieve risico's verbonden zijn aan vertraging of stagnatie van het afbouwtraject voor de sluiting van het Groningenveld.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . Echter, dit weten we pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn. Met de bestuurlijke afspraken van 6 november 2020 hebben wij hiertoe samen met u een eerste stap gezet voor de uitwerking van de versterkingsopgave. Wij adviseren u echter nog steeds om blijvend te sturen op versnelling en op de voortgang in het opname- en beoordelingsprogramma van NCG. Er móet hiervoor voldoende capaciteit zijn.

Tevens adviseren we om ervoor te zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering om te voorkomen dat er stuwmeren aan opgeleverde versterkingsadviezen ontstaan die vervolgens maar beperkt tot uitvoering kunnen worden gebracht. Onze inwoners willen perspectief en willen dat de versterking een snelle uitvoering kent. Dit is voor het draagvlak onder onze inwoners erg belangrijk en het voorkomt dat er onrust ontstaat of dat het zelfs leidt tot grotere ontwrichting van de samenleving.

Voor het komend gasjaar 2021-2022 wordt voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking. Besluiten over daadwerkelijke versterking worden genomen na beoordeling van de betreffende woning. Dat gebeurt ofwel met de typologiebenadering, of met uitgebreidere rekenmethodes zoals NLTH (Non-Linear Time History). Wij verwachten dat u zich inzet zodat op korte termijn de typologiebenadering dusdanig is gevalideerd en ook technisch en juridisch kloppend is, dat de eerste groepen adressen volgens deze methode kunnen worden beoordeeld.

De aanvullende gevoeligheidsanalyse van TNO op deze SDRA geeft aan dat de versterkingsscope - weliswaar gering - toeneemt ondanks de afbouw van de winning. Dit is een gevolg van het steeds verder ontwikkelen (en valideren) van modellen. Hiermee kunnen we stellen dat de omvang van de versterkingsopgave geen hard gegeven is. Fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden.

Dat de versterkingsopgave geen hard gegeven is blijkt ook uit de analyse van de NCG op de gevoeligheidsanalyse van TNO. Hieruit volgt dat 842 adressen een verhoogd risicoprofiel hebben en 5035 adressen een licht-verhoogd risico. De NCG concludeert tevens dat 381 adressen een verhoogd risicoprofiel krijgen die dit in de eerdere HRA-modellen niet hadden. In dit aantal zitten zelfs 37 adressen die tot nu toe niet in de versterkingsscope zaten. De NCG heeft niet geanalyseerd hoe dit voor de licht-verhoogde adressen is.

Deze aantallen zijn een groot verschil met de analyse die de NCG heeft uitgevoerd op de SDRA waaruit blijkt dat de circa 27.000 adressen allemaal in de versterkings-scope zitten en er geen verschuivingen optreden in de risico-inschattingen.

SodM heeft naar deze gevoeligheidsanalyse van TNO gekeken en adviseert om, zo lang de onderliggende modellen nog niet zijn gevalideerd, uit voorzorg deze adressen in het versterkingsprogramma op te nemen. Dat betekent niet alleen een lichte toename van de versterkings-scope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluïde. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken.

Dit soort fluctuaties en wijzigingen komen de uitlegbaarheid en daarmee het vertrouwen dat onze inwoners hebben, niet ten goede. Daarom vinden wij het van belang dat er voldoende middelen zijn om dit soort fluctuaties op te vangen. Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe hick-ups in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij adviseren u daarom om voor voldoende middelen en capaciteit te zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Ondanks berichten van Bouwend Nederland dat zelfs het realiseren van 250.000 extra nieuwbouwwoningen binnen de bestaande marktcapaciteit op te vangen is, lukt het maar niet om de uitvoeringscapaciteit voor de versterkingsprojecten te laten aansluiten op de hoeveelheid beschikbaar komende versterkingsadviezen. En dat betekent dat de schaarste in de uitvoeringscapaciteit nu de voortgang van de daadwerkelijke versterking bepaalt.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is, dat van adressen die buiten de versterkings-scope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om ook hier op in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten.

Wij adviseren u:

- maximaal in te blijven zetten op het versnellen van de daadwerkelijke versterkingen en hiervoor voldoende middelen en capaciteit vrij te maken;
- TNO opdracht te geven om de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen op zeer korte termijn te laten valideren;
- te zorgen dat adressen die buiten de versterkings-scope liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen.

4.2 Schade

Uit de OS van NAM blijkt dat er in het gasjaar 2021-2022 nog steeds schade is te verwachten. Bij de prognose zijn 'secondary buildings', zoals garages en schuren, niet meegenomen omdat data ontbreken. Deze gebouwen vertegenwoordigen 40% van alle gebouwen in het gebied en kunnen, zo blijkt uit een eerdere analyse, 60% aanvullende schadezaken betekenen (appendix C, blz. 8).

Het is belangrijk dat inwoners kunnen rekenen op een effectieve, ruimhartige en rechtvaardige schade-afhandeling. Dat heeft zowel betrekking op de inhoudelijke beoordeling als de procedurele afhandeling. De overheid heeft verschillende maatregelen genomen om dit te garanderen, onder

andere door de toepassing van het wettelijk bewijsvermoeden door het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG).

De realiteit is helaas dat veel inwoners geconfronteerd worden met het opschorten van hun aanvragen en met onrust door onduidelijkheid.

Op het moment van dit advies heeft het IMG de behandeling van circa 1450 aanvragen opgeschort vanwege het onderzoek naar diepe bodemdaling en –stijging als schade-oorzaak aan gebouwen. Van nog eens 1500 schade-aanvragen is de behandeling opgeschort omdat de adviesrapporten voor deze opnames teveel vragen oproepen. Er is onderzoek gedaan naar schade aan mestkelders en er is opdracht gegeven voor onderzoek naar zettingsschade. Deze onderzoeken en de resultaten daarvan leiden tot onduidelijkheid en onzekerheid.

Bij zogenaamde 'specials', een optimistische benaming van complexe schade-objecten zoals bedrijven, monumenten en agrarische gebouwen, moet rekening gehouden worden met een langere afhandeltijd.

NAM is 'uit het systeem', maar dat is niet helemaal waar. NAM beslist niet meer over individuele schade-aanvragen, maar moet uiteindelijk de rekening betalen. En die rekening is volgens NAM te hoog (zie bericht RTV Noord van 31 maart 2021). Een juridisch steekspel dreigt.

We weten inmiddels uit onderzoek van de RUG in Gronings Perspectief dat er een directe relatie is tussen de afhandeling van schade en gezondheidsproblemen.

Daarnaast zijn er inwoners die schade hebben als gevolg van andere mijnbouwactiviteiten, zoals kleine gasvelden of zoutwinning. Voor hen geldt dat moet worden uitgeplozen waar welke schade vandaan komt omdat er verschillende schaderegelingen gelden: een regeling voor mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld en een regeling voor andere mijnbouwactiviteiten. Bij een combinatie van schade-oorzaken gelden er dus verschillende regelingen bij verschillende instanties op basis van verschillende kaders. Dit doet geen recht aan de situatie van inwoners.

Wij willen voor al onze inwoners een ruimharige, onafhankelijke en rechtvaardige schade-afhandeling ongeacht de aard en locatie van de mijnbouwactiviteiten. Wij verzoeken u het initiatief te nemen om het wettelijk bewijsvermoeden in een groter gebied te gebruiken en ruimhartiger toe te (laten) passen en hiertoe, indien nodig, de Tijdelijke wet Groningen en het Burgerlijk Wetboek aan te passen.

Wij vinden dat inwoners niet de dupe mogen worden van onduidelijkheid of een juridisch steekspel met NAM. Gaswinning, ook als dat niet meer dan nodig is en naar beëindiging gaat, moet samen gaan met een schaderegeling waar inwoners echt iets aan hebben. Dat is naar onze mening nog niet het geval.

Wij adviseren u bij de vaststelling van uw besluit uitdrukkelijk mee te wegen dat de schadeafhandeling voor een aanzienlijk deel van de inwoners nog niet effectief, ruimhartig of rechtvaardig is. Ook hier geldt dat we niet moeten vergeten dat schadevergoeding een recht is. Dat recht is onze inwoners te lang onthouden.

Wij adviseren u:

- in het vaststellingsbesluit uitdrukkelijk mee te wegen dat de schadeafhandeling nog niet snel genoeg verloopt;

- bij de vaststelling van uw besluit uitdrukkelijk mee te wegen dat de schadeafhandeling voor een aanzienlijk deel van de inwoners nog niet effectief, ruimhartig of rechtvaardig is;

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Wij vragen u in het bijzonder aandacht voor de opslag Grijpskerk. In de memorie van toelichting op de wet 'Wat na nul' staat dat het Groningenveld naar verwachting tussen 2025 en 2028 niet meer nodig is, ook niet als reservemiddel. Dat kan met twee jaar versneld worden door de ombouw van de gasopslag Grijpskerk van hoog- naar laagcalorisch gas. Wij vinden een versnelling van het beëindigen van gaswinning uit het Groningenveld van groot belang.

De gasopslag Grijpskerk wordt mogelijk omgebouwd om de winning uit het Groningenveld te kunnen beëindigen. Hiermee gaat de opslag Grijpskerk tot het Groningen-systeem behoren en hoort daar voor ons ook bij dat het wettelijk bewijsvermoeden bij schade wordt toegepast ter plaatse van de gasopslag en in een ruim gebied (6 km-contour) daaromheen. Op deze manier worden inwoners uit dit gebied gelijk behandeld als de inwoners rondom de opslag Norg, alwaar ook het wettelijk bewijsvermoeden van kracht is.

Wanneer de Grijpskerk niet ingezet zou worden om versnelde sluiting van het Groningenveld te realiseren had Grijpskerk, als opslag voor hoogcalorisch gas al gesloten kunnen zijn. Deze verandering van de inzet van de opslag heeft bij de inwoners geleid tot maatschappelijke onrust omdat gevreesd wordt voor gevolgen zoals deze zich ook in en rond het Groningenveld voordoen. Dit betekent dat u in uw vaststellingsbesluit duidelijk moet maken welke risico's verbonden zijn aan het ombouwen van de gasopslag en wanneer de inzet van de gasopslag weer ten einde zal zijn. Ook adviseren wij u in overleg met de gemeente Westerkwartier te treden om te bezien in hoeverre aanvullende afspraken kunnen leiden tot beperking van de maatschappelijke onrust.

Wij adviseren u:

- om met de ombouw van de opslag Grijpskerk het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing te verklaren op een ruim gebied rondom deze opslag (evenals bij Norg het geval is) en hiertoe de wet aan te passen;
- in uw vaststellingsbesluit aan te geven welke risico's verbonden zijn aan de ombouw van de opslag Grijpskerk en aan te geven wanneer de opslagfunctie voor laagcalorisch gas eindigt.
- In overleg met de gemeente Westerkwartier te treden om te bezien in hoeverre aanvullende afspraken kunnen leiden tot beperking van de maatschappelijke onrust.

6. Maatschappelijke gevolgen van bodembeweging door gaswinning

Zoals u in uw vaststellingsbesluit gaswinning 2020-2021 heeft verwoord, is het veiligheidsbelang niet strikt beperkt tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5} . Ook maatschappelijke gevolgen die leiden en hebben geleid tot maatschappelijke ontwrichting dienen afgewogen te worden. Niet alleen zorgen om aardbevingen en fysieke effecten ervan (i.e., instortingsgevaar), maar ook langzame en vertraagde schadeafhandeling en versterkingsprocessen zorgen voor sociale onveiligheid, gezondheidsproblemen en maatschappelijke onrust.

In het afgelopen jaar zijn verschillende maatregelen en beleidsveranderingen aangekondigd voor versnelling van de schadeafhandeling en versterking, en neemt u de verantwoordelijkheid voor de schadeafhandeling en versterkingsoperatie. Daarnaast hebben inwoners uitzicht gekregen op het stopzetten van de gaswinning uit het Groningenveld, en zijn er diverse inspanningen verricht om maatschappelijke ontwrichting als gevolg van de gaswinning te beperken. Zoals recente onderzoeken¹ en het jaarverslag van Commissie bijzondere Situaties uitwijzen, hebben de consequenties van de gaswinning echter nog steeds een negatieve uitwerking op (het welzijn van) de inwoners van Groningen.

De complexiteit en belasting van schade(afhandeling) en versterkingsprocessen hebben voor een deel van de Groningers grote impact; helemaal wanneer beide processen samenkomen. Zo hebben Groningers met meervoudige schade die in langdurige schadetrajecten zitten nog steeds een aanzienlijk slechtere gezondheid, hebben Groningers die te maken hebben met versterking minder vertrouwen in veel van de betrokken instanties en de Rijksoverheid, en voelen zij zich minder veilig. Daarnaast zorgt de belasting van de versterking binnen dorpen en wijken voor een afname van de sociale cohesie.

Wij hebben in de paragraaf hierboven al aangegeven dat schaderegelingen ruimhartig, onafhankelijk en rechtvaardig moeten zijn ook wanneer het stapeling van mijnbouwschade betreft. Voor inwoners is het te belastend dat niet alleen hun schade-aanvragen gesplitst worden naar schadeoorzaken maar ook dat schade en versterking nog niet voldoende op elkaar zijn afgestemd. Een inwoner met een gaswinningsprobleem moet zich bij één loket kunnen melden.

Bovenop de gaswinningsproblematiek is vorig jaar maart de onzekerheid en onrust rondom de coronacrisis gekomen, die vertragingen in schadeafhandeling en versterking tot gevolg hebben gehad. Daarbij komt de verwarring en onzekerheid bij inwoners door de zoektocht van instanties naar een juiste communicatievorm ter vervanging van fysieke gesprekken en bijeenkomsten. Voor inwoners van Groningen komt de impact van de coronacrisis bovenop de ontwrichtende aardbevingsproblematiek. Door de coronacrisis en de coronamaatregelen zijn bewoners meer aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zorgen hebben over de veiligheid ervan.

In het vaststellingsbesluit 2020-2021 refereert u aan ons advies om met een integraal pakket aan maatregelen te komen dat gericht is op het wegnemen van negatieve gevolgen van de gaswinning op gezondheid, sociale veiligheidsrisico's en maatschappelijke onrust. U geeft aan te beogen om een integraal pakket aan maatregelen te nemen om de gezondheidssituatie in Groningen te verbeteren.

¹ 'Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021', 'Voortgang en voetangels in het gaswinningsdossier: Professionals over een complex systeem' en 'Professionals over de versterkingsoperatie' van Gronings Perspectief

Echter, gezondheid is slechts één van de drie facetten, die volgens ons integraal benaderd dienen te worden. Wij adviseren u om oog te blijven houden voor negatieve gevolgen van de gaswinning op zowel gezondheid, als sociale veiligheidsrisico's en maatschappelijke onrust.

Daarnaast vergt het aanpakken van sociaal maatschappelijke en sociaal-emotionele problemen een lange adem en structurele aandacht. We adviseren u om partijen in staat te (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek en om hun inzet te kunnen continueren en waar nodig te versterken.

Belangrijk is dat de versterkingsopgave en schadeafhandeling verder op gang worden gebracht en worden versneld. Hoewel met de bestuurlijke afspraken en de nieuwe versterkingswet een poging is gedaan tot verbetering en versnelling, hebben veranderende kaders tot op heden veelal voor verwarring, vertraging en onzekerheid gezorgd bij inwoners. Veranderende spelregels leiden binnen gemeenschappen tot conflicten en spanningen, waardoor de sociale cohesie onder druk komt te staan. Wij adviseren u om bij het tot uitvoering brengen van deze beleidsveranderingen u in te zetten om deze gevolgen zoveel mogelijk te ondervangen.

De belasting van schade- en versterkingsprocessen, en de (fysieke en sociale) impact daarvan op wijken en dorpen behoeven verscherpte aandacht. Voor de groepen gedupeerden die te maken hebben met langlopende schadetrajecten en versterkingsprocessen, en verschillende kwetsbare groepen waarvoor een standaardaanpak ontoereikend is, moeten er maatwerkoplossingen geboden kunnen worden. Wij adviseren u om oog te houden voor extra zwaar getroffen groepen, en om u in te zetten voor een menselijke maat in zowel de versterkingsopgave als in de schadeafhandeling.

De gaswinning en de consequenties daarvan tasten de grondrechten van onze inwoners aan. Van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) dient u deze fundamentele grondrechten in uw vaststellingsbesluit te betrekken. We willen u daarom nogmaals wijzen op de artikelen 2, 3 en 8 EVRM, en artikel 1 van het Eerste Protocol van het EVRM (het recht op leven, het recht op respect voor het privéleven en de woning, en het recht op eigendom), waarbij we u vragen in het vaststellingsbesluit de rechten en belangen van kinderen in het gaswinningsgebied mee te wegen.

Wij adviseren u:

- In uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen;
- Er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn genomen ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt;
- In uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

Verzonden: 7/30/2021 12:32:48 AM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 5

Postcode: 9480 AA

Woonplaats: Vries

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Gemeente Tynaarlo

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Uw brief van
25 juni 2021

Uw kenmerk

Ons kenmerk
Zaaknummer: 1174991

Bijlage(n)
Advies 26 mei 2021
202100454

Behandeld door

[REDACTED]

Doorkiesnummer

[REDACTED]

Vries
19 juli 2021

Aan: Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen,
Postbus 111
9200 AC Drachten

gemeente Tynaarlo

Onderwerp: Zienswijze Tynaarlo Inzake ontwerp-vaststellingsbesluit operationele strategie Groningengasveld 2021-2022

Geachte Minister,

Op 25 juni 2021 ontvingen wij uw verzoek om een zienswijze voor uw vaststellingsbesluit voor de operationele strategie voor het Groningengasveld voor 2021-2022.

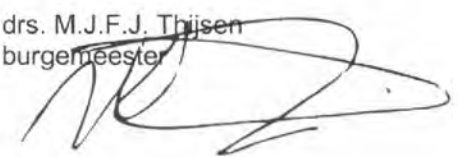
De colleges en besturen van medeoverheden van het gebied waarop de vaststelling betrekking heeft, het Staatstoezicht op de Mijnen, TNO en de Mijnraad staan in de Mijnbouwwet aangemerkt als adviseurs. Daarnaast vraagt u het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI) om te adviseren.

Voor de inhoud van onze zienswijze verwijzen wij u graag naar de inhoud van ons advies van 26 mei jongstleden en het 'raamwerk zienswijze' van de kopgroep Groningen.

Afsluitend willen wij u meegeven dat uw afweging omtrent de afbouw van het Groningenveld geen afwenteling van de risico's op Noord-Drenthe mag inhouden.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

O. de Jager RC MAC
gemeentesecretaris a.i.

drs. M.J.F.J. Thijsen
burgemeester

Postadres
Postbus 5, 9480 AA Vries

Bezoekadres
Kornoeljeplein 1, Vries

Website
www.tynaarlo.nl

Bankrekening
IBAN: NL02BNGH0285079050
IBAN: NL05BNGH0285079093 (belastingen en leges)
BIC: BNGHNL2G

Telefoonnummer
(0592) 26 66 62

Faxnummer
(085) 20 84 923

E-mail
info@tynaarlo.nl

Uw brief van
16 april 2021

Uw kenmerk
DGKE-PDG/ 21070321

Ons kenmerk
Zaaknummer 1134350

Bijlage[n]
1

Behandeld door

Doorkiesnummer

Vries
26 mei 2020

Aan:

De minister van Economische Zaken en Klimaat
De heer Jrs. S.A. Buisson
voor Gez. de Meer M. Houwers
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

gemeente Tynaarlo

Onderwerp: Advies operationele Strategie Groningengasveld 2021-2022

Geachte Minister,

Op 16 april 2021 ontvingen wij uw verzoek om advies voor uw vaststellingsbesluit voor de operationele strategie voor het Groningengasveld voor 2021-2022.

De colleges en besturen van medeoverheden van het gebied waarop de vaststelling betrekking heeft, het Staatstoezicht op de Mijnen, TNO en de Mijnraad staan in de Mijnbouwwet aangemerkt als adviseurs. Daarnaast vraagt u het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI) om te adviseren.

U vraagt ons specifiek in te gaan op de effecten van (de afbouw) van de gaswinning uit het Groningenveld op de veiligheid en de maatschappelijke gevolgen in onze regio.

Onderstaand advies is in gezamenlijkheid tot stand gekomen met de gemeenten Aa en Hunze en Noordenveld. Daarbij heeft afstemming plaatsgevonden met een vertegenwoordiging van gemeenten in Groningen en de Provincie Groningen op het gaswinningsdossier, de zogenoemde kopgroep en de Provincie Drenthe.

Allereest willen wij ingaan op de recente berichtgeving van het Instituut Mijnbouwschade over de aangepaste werkwijze schadeafhandeling. Deze nieuwe werkwijze lijkt een inperking van het wettelijk bewijsvermoeden in te houden. Dit verontrust ons zeer. De exacte uitwerking van deze maatregelen door IMG alsmede kaartmateriaal waarop te zien is voor welke gebieden de maatregelen gaan gelden zijn nog niet beschikbaar op dit moment en daarmee zijn de consequenties ook niet duidelijk.

Wij willen benadrukken dat wij onverkort achter de inhoud blijven staan van de - in april jl. - verzonden bovenregionale reactie aan de IMG op het rapport diepe bodemdaling van TNO/TU Delft. We verzoeken uw Minister deze brief bij uw besluitvorming te betrekken.

Advies

Tynaarlo deelt de zorgen van de Groningse gemeenten, zoals verwoord in de motivering van het 'Raamwerk advies van de kopgroep Groningen' en - niet onbelangrijk - Groningen deelt de zorgen met Noord-Drenthe, zoals blijkt uit de volgende passage:

(...)

Daarnaast zijn er inwoners die schade hebben als gevolg van andere mijnbouwactiviteiten, zoals kleine gasvelden of zoutwinning. Voor hen geldt dat moet worden uitgedroefd waar welke schade vandaan komt omdat er verschillende schaderegelingen gelden: een regeling voor mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld en een regeling voor andere mijnbouwactiviteiten. Bij een combinatie van schade-

Postadres	Bezoekadres	Website	Bankrekening
Postbus 5, 9480 AA Vries	Korneljeplein 1, Vries	www.tynaarlo.nl	IBAN: NLO3BNGH0285079050 IBAN: NLO5BNGH0285079093 (belastingen en leges)
Telefoonnummer	Faxnummer	E-mail	BIC: BNGHNL2G
[0592] 26 66 62	[085] 20 84 923	info@tynaarlo.nl	

oorzaken gelden er dus verschillende regelingen bij verschillende instanties op basis van verschillende kaders. Dit doet geen recht aan de situatie van inwoners.

Wij willen voor al onze inwoners een ruimhartige, onafhankelijke en rechtvaardige schade-afhandeling ongeacht de aard en locatie van de mijnbouwactiviteiten. Wij verzoeken u het initiatief te nemen om het wettelijk bewijsvermoeden in een groter gebied te gebruiken en ruimhartiger toe te (laten) passen en hiertoe, indien nodig, de Tijdelijke wet Groningen en het Burgerlijk Wetboek aan te passen.

Wij vinden dat inwoners niet de dupe mogen worden van onduidelijkheid of een juridisch steekspel met de NAM. Gaswinning, ook als dat niet meer dan nodig is en naar beëindiging gaat, moet samen gaan met een schaderegeling waar inwoners echt iets aan hebben. Dat is naar onze mening nog niet het geval.

Wij adviseren u bij de vaststelling van uw besluit uitdrukkelijk mee te wegen dat de schadeafhandeling voor een aanzienlijk deel van de inwoners nog niet effectief, ruimhartig of rechtvaardig is. Ook hier geldt dat we niet moeten vergeten dat schadevergoeding een recht is. Dat recht is onze inwoners te lang onthouden.

(...)

Met een afnemende gaswinning zien we ook een afname van de seismische dreiging, waarmee ook de kans op mogelijke schadegevolgen in Noord-Drenthe naar verwachting zal afnemen. Voor de veiligheid is het van belang te borgen in uw besluit dat voldoende onderzoek plaatsvindt voor een adequate analyse en monitoring van het Groningenveld.

Zoals u weet dringen wij aan op een spoedige en ruimhartige schaderegeling voor alle vormen van mijnbouwschade gelet op de gestapelde mijnbouwactiviteiten in het Gronings/Drents gebied. Zoals Staatstoezicht op de Mijnen eerder heeft betoogd, rechtvaardigt de stapeling van mijnbouwactiviteiten in deze regio de toepassing van uitbreiding van het wettelijk bewijsvermoeden en we vragen u hiertoe zo nodig Tijdelijke wet Groningen en het Burgerlijk Wetboek aan te passen.

Om de noodzaak hiervan te illustreren brengen we u de recente aardbeving in herinnering op 30 maart jl. bij Wildervank, in de omgeving van Veendam, één van de onderzoeksgebieden van het eerdergenoemde onderzoek naar diepe bodemdaling van TNO/TU Delft.

De regio is toen getroffen door een aardbeving van 1,5 op de schaal van Richter, een beving die is toegeschreven aan gaswinning uit het Annerveenveld. Het Annerveenveld is een heel groot 'klein' gasveld in onze regio waarbij TNO in 2016 al concludeerde dat dit veld 'ook in de staart van de productie nog bevingen kent'. Zoals u bekend stopt seismiciteit niet na sluiting van het gasveld, zoals is voorzien halverwege 2021.

Wij vragen u nogmaals haast te maken met de inrichting van één landelijk loket mijnbouwschade en het begrip 'ontzorgen van de inwoner' zoals u dat noemt- op zodanige wijze in te vullen dat er materieel sprake is van gelijke rechtsbedeling voor onze inwoners.

Een afschrift van deze brief is verzonden aan onze gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

O. de Jager RC MAC
gemeentesecretaris a.i.

drs. M.J.F.J. Thijsen
burgemeester

Verzonden: 7/30/2021 12:34:39 AM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 20004

Postcode: 9640 PA

Woonplaats: Veendam

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: info@veendam.nl

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Gemeente Veendam

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
 Inspraakpunt Gaswinning Groningen
 Postbus 111
 9200 AC Drachten

Zaaknummer: 199614
 Uw kenmerk:
 Behandeld door: [REDACTED]
 E-mail adres: info@Veendam.nl
 Tel. nummer: [REDACTED]
 Datum: 20-7-2021
 Bijlagen: 1
 Verzendsdatum: 22 JUL 2021

Betreft: Zienswijze Ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld gasjaar 2021-2022

Hooggeachte heer Blok,

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningen gasveld gasjaar 2021-2022 gepubliceerd. Wij maken via deze weg graag gebruik van onze bevoegdheid om hierop een zienswijze in te dienen. Deze zienswijze is bijgevoegd.

Mijnbouwactiviteiten

Zoals u bekend is in de gemeente Veendam sprake van meerdere vormen van mijnbouwactiviteiten. Er vindt in ons gebied ondergrondse opslag van gas plaats, verschillende methodes en technieken van zoutwinning door Nobian (Natrium) en Nedmag (Magnesium) en gaswinning uit het Annerveense- en Groningenveld.

Het is de gemeente Veendam bekend dat onder haar inwoners zorgen bestaan over de gevolgen van deze combinatie van verschillende soorten van mijnbouwactiviteiten. Derhalve roepen wij u op uiterste zorgvuldigheid toe te passen bij de beoordeling van het vaststellingsbesluit Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022.

Met vriendelijke groet,
 Burgemeester en wethouders van Veendam,

Burgemeester
 S.B. Swierstra

Secretaris
 M. Schomper

ZIENSWIJZE

op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld
voor het gasjaar 2021/2022

Gemeente Veendam

20 juli 2021

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	3
3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte	4
3.1 Ombouw industriële grootverbruikers	4
4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade.....	5
4.1 Versterking.....	5
4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse	7
4.3 Schade.....	8
5. Ombouw opslag Grijpskerk.....	11
6. Gebruik gasopslagen.....	12
7. Maatschappelijke ontwrichting	12
8. Grondrechten.....	14
9. Monitoring	15

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijpskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Veendam.

1.1 Leeswijzer

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave

moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1 Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland (industriële grootverbruikers) is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent.

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 6 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 6 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën.

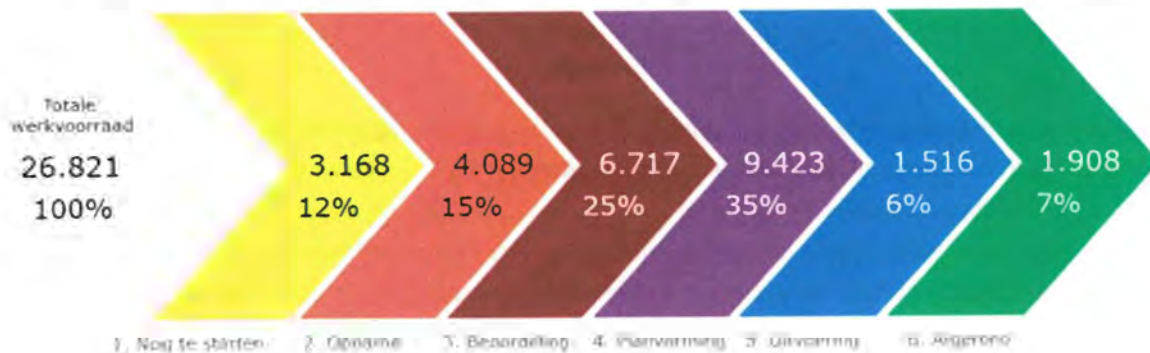
Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering komen. Dat betekent dat de versterking nu steeds zichtbaarder en concreter wordt en dat is een goede ontwikkeling.

Echter, voor een deel van deze adressen is voorlopig geen uitvoeringscapaciteit beschikbaar bij de NCG. Er is dus sprake van een stuwmeer van liggende versterkingsadviezen die nog niet uitgevoerd kunnen worden. Daar komen nieuwe adressen bij, aangezien van de 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten, er 6.717 binnen afzienbare termijn beoordeeld zijn. De NCG geeft aan dat er in 2021 en 2022 aanvullende uitvoeringscapaciteit voor 2300 panden beschikbaar komt. Dat is volstrekt onvoldoende om het zich steeds verder vullende stuwmeer te ontlasten. Het duurt daarmee dus nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven.

Wij vinden dat u niet moet uitgaan van de bestaande capaciteit, maar dat u op basis van de resterende adressen moet onderzoeken welke uitvoeringscapaciteit daarbij hoort en ervoor moet zorgen dat deze op korte termijn beschikbaar is. Op die manier laat u zien dat u de versterking ziet als het gevolg van een (veiligheids)crisis.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

- 3 door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
- 4 de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (Pmean), dat er 22 gebouwen in de P90 vallen bij een gemiddeld temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave.

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P50 of Pmean) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschillende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingsscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluïde. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkingscope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluide zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

- 5 bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
- 6 ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
- 7 ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen;
- 8 ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsopgave zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsopgave zaten;
- 9 ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsopgave en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Schade

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

4.3.1 Ontstaan van schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

4.3.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter

met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u er op toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op er op toe te zien dat het IMG dit ook doet.

4.3.3 Samenloop met versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ontzorgd worden en niet geconfronteerd worden

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

met instanties die niet goed samenwerken.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

4.3.4. Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen teveel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;

12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringsonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijnraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectiesizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hier naar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is vertraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;
16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is vertraagd;
17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om het gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, blz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5} , maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak – het stoppen van de gaswinning – volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek, negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners bovenop de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;
20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt

en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillanceplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode vooralsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul").

Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat u:

25. NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 7/30/2021 12:45:56 AM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 195

Postcode: 9640 AD

Woonplaats: Veendam

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres:

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Waterschap Hunze en Aa's

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN

Aquapark 5, Veendam
Postbus 195
9640 AD Veendam
Tel 0598-693800
www.hunzeenaas.nl

Uw brief		Datum	27 juli 2021
Ons kenmerk	21-0522	Behandeld door	██████████ Advocaat
Onderwerp	Zienswijze ontwerp instemmingsbesluit Gaswinning Groningenveld gasjaar 2021/2022	Doorkiesnummer	██████████

Geachte heer/mevrouw,

Bijgevoegd zenden wij u onze zienswijze op het ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld dat op 25 juni 2021 ter inzage is gelegd.
Zoals u in onze zienswijze kunt lezen dienen wij deze zienswijze mede in namens het algemeen bestuur van waterschap Hunze en Aa's en namens de rechtspersoon Waterschap Hunze en Aa's.

Hoogachtend,

namens het dagelijks bestuur,

Harm Küpers
Secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
Dijkgraaf

Bijlage(n): - zienswijze

ZIENSWIJZE

op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld
voor het gasjaar 2021/2022

Waterschap Hunze en Aa's

28 juli 2021

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	3
3.	Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte	4
3.1	Ombouw industriële grootverbruikers	4
4.	Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade	5
4.1	Versterking.....	5
4.2	SDRA en gevoeligheidsanalyse	7
4.3	Schade.....	8
5.	Ombouw opslag Grijpskerk	11
6.	Gebruik gasopslagen.....	12
7.	Maatschappelijke ontwrichting	12
8.	Grondrechten	14
9.	Monitoring.....	15

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijpskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het Dagelijks Bestuur, het Algemeen Bestuur en het waterschap als rechtspersoon.

1.1

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave

moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1 Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland (industriële grootverbruikers) is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijpskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent.

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 6 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 6 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën.

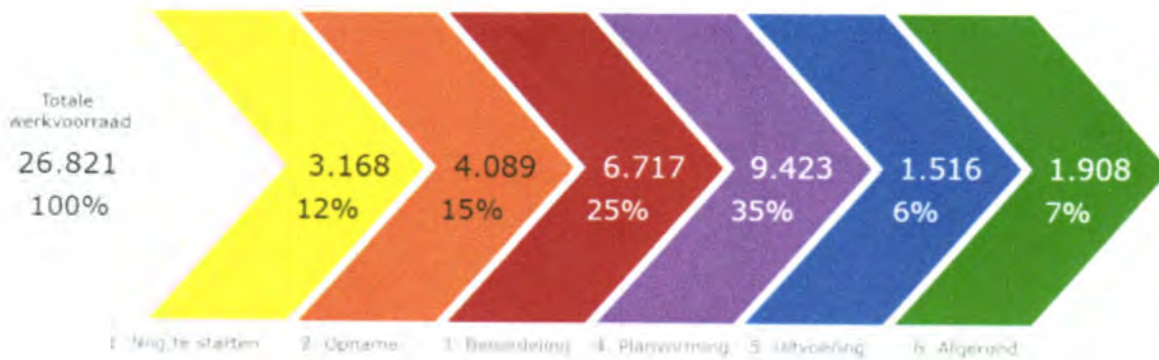
Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering komen. Dat betekent dat de versterking nu steeds zichtbaarder en concreter wordt en dat is een goede ontwikkeling.

Echter, voor een deel van deze adressen is voorlopig geen uitvoeringscapaciteit beschikbaar bij de NCG. Er is dus sprake van een stuwmeer van liggende versterkingsadviezen die nog niet uitgevoerd kunnen worden. Daar komen nieuwe adressen bij, aangezien van de 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten, er 6.717 binnen afzienbare termijn beoordeeld zijn. De NCG geeft aan dat er in 2021 en 2022 aanvullende uitvoeringscapaciteit voor 2300 panden beschikbaar komt. Dat is volstrekt onvoldoende om het zich steeds verder vullende stuwmeer te ontlasten. Het duurt daarmee dus nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven.

Wij vinden dat u niet moet uitgaan van de bestaande capaciteit, maar dat u op basis van de resterende adressen moet onderzoeken welke uitvoeringscapaciteit daarbij hoort en ervoor moet zorgen dat deze op korte termijn beschikbaar is. Op die manier laat u zien dat u de versterking ziet als het gevolg van een (veiligheids)crisis.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

- 3 door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
- 4 de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (Pmean), dat er 22 gebouwen in de P90 vallen bij een gemiddeld temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave.

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P50 of Pmean) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschillende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingsscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluïde. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkingsscope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluïde zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

- 5 bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
- 6 ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
- 7 ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen;
- 8 ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsopgave zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsopgave zaten;
- 9 ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsopgave en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Schade

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

4.3.1 Ontstaan van schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

4.3.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter

met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u er op toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op er op toe te zien dat het IMG dit ook doet.

4.3.3 Samenloop met versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ontzorgd worden en niet geconfronteerd worden

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

met instanties die niet goed samenwerken.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

4.3.4 Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen teveel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;

12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijnraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectieseizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hier naar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is vertraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;
16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is vertraagd;
17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om het gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, blz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5} , maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak – het stoppen van de gaswinning – volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek, negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners bovenop de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;
20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt

en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillanceplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode vooralsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul").

Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat u:

25. NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 8/2/2021 7:37:11 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

In de bijlage treft u mijn opmerkingen en vragen aan.

82861547_6736421_Zienswijze_ontwerp_vaststellingsbesluit_2021-2022_Groningen_veld.pdf

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 142
2270 AC Voorburg

2 augustus 2021

Betreft: zienswijze m.b.t ontwerp-vaststellingsbesluit 2021-2022 Groningen gasveld

Geachte minister Blok,

U heeft het ontwerp-vaststellingsbesluit 2021-2022 Groningen gasveld ter inzage gelegd. Op dit ontwerp dien ik een zienswijze in.

Het ontwerp-vaststellingbesluit begint, zoals gebruikelijk, met de opmerking dat er volgend jaar opnieuw minder gas gewonnen wordt. Daarna volgen de mitsen en maren, want misschien moet er uiteindelijk meer gas gewonnen worden. Dat wordt pas in augustus 2021 duidelijk en tot nu toe heb ik hierover geen nadere informatie of uitkomst kunnen vinden, dus vragen en opmerkingen heb ik in deze zienswijze niet mee kunnen nemen.

De afbouw van de gaswinning is tot nu toe met name gerealiseerd door minder export van gas, en dus maatregelen in het buitenland, en het feit dat er minder gewonnen mag worden. De maatregelen die u noemt, zoals de stikstoffabriek en een aantal grootverbruikers van het gas af moeten nog gerealiseerd worden en er is een reële kans op vertraging.

De leveringszekerheid is, net als in alle vorige vaststellingsbesluiten, een centraal onderwerp en nu wordt een extra invalshoek toegevoegd waar u handig gebruik van maakt. De Mijnraad geeft in zijn advies over het ontwerp-vaststellingsbesluit op bladzijde 2 het volgende aan: *“De Mijnraad spreekt zijn verbazing en groeiende bezorgdheid uit over de voortdurende onbalans tussen uiterst gedetailleerde berekeningen van het risico van seismiciteit, tegenover de veel schetsmatiger schatting van het risico op maatschappelijke ontwrichting door falende gaslevering”*. Hoe kan de Mijnraad hier verbaasd over zijn? U volgt immers al een aantal jaren het zogenaamde ‘pad’, waarin ook de oplossingsmaatregelen voor de afbouw opgenomen zijn, zoals de stikstoffabriek bij Zuidbroek. In alle (concept)vaststellingsbesluiten geeft u aan dat u op koers ligt en dat er geen reden voor bezorgdheid is. De Mijnraad hoeft zich dus helemaal geen zorgen te maken, want u houdt immers ook vele slagen om de arm als het gaat om de definitieve datum waarop de gaswinning uit het Groningen veld daadwerkelijk stopt en of en hoe lang het Groningen veld nog een back-up functie heeft. Het geeft u zelfs een extra argument om die onduidelijkheid voort te laten duren en vooral het belang van de leveringszekerheid nog een extra te benadrukken. U haalt namelijk diverse keren in uw vaststellingsbesluit van de Mijnraad aan (bladzijde 24): *“Ook merkt de Mijnraad op dat de provincie Drenthe in haar advies tot twee keer toe op het belang van leveringszekerheid wijst. De Mijnraad ziet dit als een signaal dat medeoverheden ook beseffen dat bij een (versnelde) sluiting van het Groningen gasveld er onder de bevolking enige twijfel kan rijzen over de leveringszekerheid van de gasvoorziening, hetgeen het draagvlak voor de sluiting kan ondermijnen”*.

Ik vraag mij af of de uitleg die u geeft aan de opmerking van de Mijnraad wel de juiste uitleg is. Ik kan de opmerking namelijk ook lezen als zorg of uw maatregelen wel tijdig gerealiseerd worden. U geeft in het concept-vaststellingsbesluit op bladzijde 51 aan: *“Voor het gasjaar 2021-2022 speelt een extra onzekerheid mee. Zoals aangegeven in mijn brief aan de Tweede Kamer over de raming van de gaswinning is er een risico dat de oplevering of het operationeel krijgen van de nieuwe stikstofinstallatie in Zuidbroek vertraagt. In het GTS advies is aangegeven dat dit kan leiden tot 1,3 tot 3,6 miljard Nm³ extra winning uit het Groningen gasveld”*. Hier wil ik nog aan toevoegen dat ik tijdens de online toelichting op het concept-vaststellingsplan op 8 juli 2021 gevraagd heb of de omschakeling van de negen grootverbruikers op schema ligt. Het antwoord dat werd gegeven is dat de omschakeling van vier grootverbruikers vertraging opgelopen heeft en dat bij een vijfde vertraging dreigt. Dat kan betekenen dat er het komende gasjaar geen sprake is van afbouw, maar er juist meer gas gewonnen moet worden, bovenop de eventuele extra winning om UGS Grijpskerk te vullen.

Over Grijpskerk wil ik het volgende opmerken. In het concept-vaststellingsbesluit geeft u op bladzijde 2 aan: *“GTS heeft aangegeven dat het omzetten van UGS Grijpskerk kan leiden tot een definitieve sluiting van het Groningen gasveld in het derde kwartaal van 2023 of 2024 (i.p.v. tussen 2025 en 2028). Cumulatief tot het einde van de winning zal er minder gas uit het Groningen gasveld gewonnen worden. Dat komt omdat er geen waakvlam meer nodig is op de productielocaties in Groningen die door de omzetting van UGS Grijpskerk eerder dicht kunnen. Additioneel draagt de omzetting bij aan de leveringszekerheid en de robuustheid van de Nederlandse gasvoorziening. De komende maanden wordt nader onderzoek gedaan naar de risico's van de mogelijke additionele winning uit het Groningen gasveld in het komende gasjaar, waarvan GTS vooralsnog veronderstelt dat die nodig is om te omzetting tijdig te realiseren. Indien nodig wordt daarnaast een verdere onderbouwing wordt gevraagd aan TNO. In het definitieve vaststellingsbesluit wordt afgewogen of in het komende gasjaar voor dit doel ruimte wordt gereserveerd”*. Ik mag toch aannemen, omdat u in het concept-vaststellingsbesluit ook aangeeft dat u de veiligheid van de Groningers belangrijk vindt, dat u niet alleen grondig onderzoek doet naar de risico's van deze extra winning en de risico's van het vullen van UGS Grijpskerk, maar ook garandeert dat alle schade die door deze extra winning en vullen ontstaat ook vergoed wordt. En UGS Grijpskerk vullen betekent ook dat de seismiciteit goed gemonitord moet worden, zoals SodM adviseert. U geeft aan dat NAM dit vast moet leggen in het meetplan Noord-Holland (bladzijde 29 concept-vaststellingsbesluit). Bedoelt u niet het meetplan Noord-Nederland?

Op bladzijde 33 in het ontwerp-vaststellingsbesluit geeft u aan: *“De regio Drenthe acht de mogelijke omzetting van UGS Grijpskerk en de consequenties daarvan voor de gaswinning uit het Groningengasveld een zaak van de Groningers. Zij dienen af te wegen of zij het risico op extra winning uit het Groningen gasveld en de onzekerheid die daarmee gepaard gaat opweegt tegen de relatieve 'rust' van een voortijdige definitieve sluiting van het gasveld”*. U gaat niet in op de opmerking dat het een afweging van de Groningers moet zijn. Waarom niet? In uw reactie geeft u wel het volgende aan: *“Tevens zorgt een zorgvuldig proces met betrokkenheid van burgers en medeoverheden voor meer draagvlak voor een besluit. De betrokkenheid van decentrale overheden en omwonenden is gewaarborgd in de Mijnbouwwet. Om die reden ben ik, samen met NAM, reeds in gesprek met de gemeente Westerkwartier om de belangen nader in beeld te krijgen”*. In het kader van een artikel over het Shell-paper Wob-verzoek staat op de website van RTVDrenthe het volgende¹: *“Als je als jurist naar de Mijnbouwwet kijkt, weet je van tevoren: de gaswinning gaat gewoon door.”* Aan het woord is ██████████, hoogleraar bestuursrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen. *Dat inwoners en gemeenten teleurgesteld zijn in het resultaat ligt volgens ██████████ vooral aan de te hoge verwachtingen waarmee aan de adviesrol is begonnen. “Burgerperspectief, draagvlak, het is voor een deel mooipraterij van bestuurders. Mensen zullen het misschien*

¹ <https://www.rtvddrenthe.nl/nieuws/171777/Burgers-nog-altijd-buitenspel-bij-gaswinning>

niet leuk vinden om te horen, maar je blijft te maken hebben met de Mijnbouwwet en het woord 'draagvlak' staat daar niet in". Wat betreft de adviesrol van de overheden is in de Mijnbouwwet in artikel 52d lid 6 inderdaad de mogelijkheid om advies uit te brengen op de voorbereiding van een advies geregeld, maar het gaat slechts om een advies, waar geen opvolging aan gegeven hoeft te worden. Burgers kunnen ook een zienswijze indienen en dan kunt u dat een zorgvuldig proces noemen, want het is immers een procedure bij wet geregeld, maar daarmee hoeft er nog geen sprake te zijn van betrokkenheid en draagvlak. Bovendien telt het draagvlak van het grootste getal: leveringszekerheid voor heel Nederland gaat boven eventuele risico's voor de bevolking in Groningen. Kunt u mij daarom uitleggen wat u verstaat onder betrokkenheid van burgers in uw opmerking: "Tevens zorgt een zorgvuldig proces met betrokkenheid van burgers en medeoverheden voor meer draagvlak voor een besluit"?

In uw besluit geeft u aan dat er in het gasjaar 2021-2022 3,9 miljard Nm³ gewonnen mag worden, eventueel opgehoogd met 1,5 miljard Nm³. Daar komt dan eventueel het vullen van UGS Grijpskerk nog bovenop als ik u goed begrepen heb. NAM wil het veld na 2022 helemaal sluiten². Op bladzijde 2 in het ontwerp-vaststellingsbesluit geeft u aan: "GTS heeft aangegeven dat het omzetten van UGS Grijpskerk kan leiden tot een definitieve sluiting van het Groningen gasveld in het derde kwartaal van 2023 of 2024 (i.p.v. tussen 2025 en 2028). (...) De komende maanden wordt nader onderzoek gedaan naar de risico's van de mogelijke additionele winning uit het Groningen gasveld in het komende gasjaar, waarvan GTS vooralsnog veronderstelt dat die nodig is om te omzetting tijdig te realiseren. Indien nodig wordt daarnaast een verdere onderbouwing wordt gevraagd aan TNO. In het definitieve vaststellingsbesluit wordt afgewogen of in het komende gasjaar voor dit doel ruimte wordt gereserveerd". Kortom, er is nog steeds sprake van verschillende scenario's: sluiting, een back-up functie, of zelfs meer gas winnen. Ik heb behoefte aan duidelijkheid en stel u daarom de volgende vragen:

1. Kunt u in het vaststellingsbesluit 2021-2022 duidelijk aangeven voor welk scenario gekozen wordt en kunt u daar ook concrete jaartallen bij aangeven?
2. Als u dat niet kunt, kunt u dan aangeven wanneer u die duidelijkheid wel kunt geven?
3. In welke mate dragen de maatregelen in het kader van de Klimaatopgave, zoals de Regionale Energie Strategieën bij aan het kunnen verminderen van de gaswinning? Wordt daar rekening mee gehouden? Is dat berekend? Zo nee, waarom niet?
4. De NAM wil het Groningen veld na 2022 helemaal sluiten. U geeft aan dat u om in ieder geval twee redenen niet wilt sluiten en dat is de back-up functie en dat sprake moet zijn van geleidelijke afbouw. Welke argument telt voor u het zwaarst en waarom?

Ik ben uiteraard bereid om mijn zienswijze toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

[Redacted signature]

[Redacted contact information]

² <https://www.ad.nl/groningen/nam-wil-groningenveld-na-2022-echt-sluiten~a34e4330/>

Verzonden: 8/3/2021 4:54:00 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning Groningen
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s): [REDACTED]
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Postbus
Huisnummer: 477
Postcode: 9700 AL
Woonplaats: Groningen
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: directiesecretariaat@gasterra.nl
Als: Bedrijf
(Mede) namens:
Organisatie: GasTerra B.V.

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

-

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

-

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

-

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

-

82873839_6739077_JS21-225-_Reactie_ontwerp-vaststellingsbesluit_Groningenveld_2021-2022.pdf

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC Drachten

GasTerra B.V.
Stationsweg 1
Postbus 477
9700 AL Groningen
Nederland
T +31 (0)50 364 86 48
E communicatie@gasterra.nl
BTW NL814409325B01
Handelsregister Groningen 02089290
www.gasterra.nl

Datum
3 augustus 2021

Doorkiesnummer

Uw kenmerk

Ons kenmerk
JS21.225

Onderwerp
Reactie ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld 2021-2022

VERTROUWELIJK

Geachte heer, mevrouw,

GasTerra heeft kennisgenomen van het op 25 juni 2021 gepubliceerde ontwerp-vaststellingsbesluit voor gaswinning uit het Groningenveld in gasjaar 2021-2022 (het 'ontwerpbesluit').

Met deze brief wil GasTerra een aantal punten onder de aandacht brengen. GasTerra verzoekt u hiermee rekening te houden in uw definitieve besluit.

GasTerra constateert dat er historische temperatuurscenario's bestaan waarbij het Groningenvolume op basis van de voorgestelde graaddagenformule ontoereikend is om in de beleving van de L-gasmarkt te voorzien. Bovendien kent het ontwerpbesluit nog een aantal onzekerheden voor het komende gasjaar, zoals het opleveren van de conversie-installatie Zuidbroek II en het ombouwen van de berging UGS Grijpskerk. Als deze onzekerheden zich materialiseren heeft dat impact op het benodigde Groningenvolume. GasTerra is van mening dat het van groot belang is om snel op de veranderende situatie in te kunnen spelen en dat, indien noodzakelijk, het winningsniveau van het Groningenveld tijdig aangepast wordt. Het bestaande proces, waarbij de Minister op grond van artikel 52e van de Mijnbouwwet kan overgaan tot het nemen van een tijdelijke maatregel, die geldt als aanvulling op de vastgestelde operationele strategie, is hiervoor volgens GasTerra het meest geschikt, om de volgende reden. Verwacht wordt dat een tekort aan Groningenvolume zich vertaalt naar een lagere dan noodzakelijke vulgraad voor de L-gasbergingen en dus geen effect heeft op de leveringszekerheid van dit jaar maar op de leveringszekerheid van het volgende gasjaar. Het proces zoals benoemd in artikel 4 van het ontwerpbesluit, waarbij GTS een aanwijzing geeft, is in de optiek van GasTerra dan ook niet geschikt omdat GTS dit slechts kan hanteren in het geval van een (acuut) probleem in het gastransportsysteem. Verder is het systeem van een tijdelijke maatregel in gasjaar 2019-2020 succesvol gebruikt om in dat gasjaar de Groningengaswinning verder te verlagen.

Hieronder worden de onzekerheden in meer detail benoemd die GasTerra ziet in gasjaar 2021-2022 en die impact kunnen hebben op het benodigde Groningenvolume.

In haar advies van januari jl. hanteert GTS een nieuwe methodiek voor de bepaling van het niveau van gaswinning uit het Groningenveld voor gasjaar 2021-2022. Het benodigde Groningenvolume op jaarbasis volgens de graaddagenformule is hierbij gebaseerd op het aantal gerealiseerde graaddagen tijdens de winterperiode (van oktober tot en met maart). Voor de zomerperiode (van april tot en met september) wordt in de graaddagenformule uitgegaan van een vast volume van 0,65 bcm, onafhankelijk van het aantal graaddagen in de zomerperiode. GasTerra constateert dat in 8 van de 30 temperatuurscenario's die GTS hanteert, er onvoldoende volume onder de graaddagenformule is om de L-gasmarkt te belevaren onder de randvoorwaarden en uitgangspunten van uw ontwerpbesluit en van het GTS Advies Leveringszekerheid. Het gaat hierbij om tekorten tussen de 100 mln. en 500 mln. m³. Dit betekent dat indien de betreffende temperatuurscenario's zich voordoen er in zo'n gasjaar minder volume beschikbaar is om de L-gasbergingen te vullen.

Bij de bepaling van de graaddagenformule gaat GTS uit van 100% van de firm conversiecapaciteiten van de installaties Ommen, Wieringermeer en Zuidbroek II (verwacht is dat deze per 1 april 2022 beschikbaar is), met in de maanden mei t/m oktober een correctie voor gepland onderhoud. Er zijn twee risico's gekoppeld aan deze uitgangspunten. Ten eerste is het niet uit te sluiten dat de oplevering van Zuidbroek II vertraagd wordt. Zelfs een relatief korte vertraging zal snel kunnen leiden tot een significante additionele behoefte aan Groningenvolume. Ten tweede heeft GasTerra gedurende het huidige gasjaar geconstateerd dat in praktijk het onderhoud aan de conversie-installaties sterk afwijkt van het geplande onderhoud zoals toegepast in de berekening van de graaddagenformule. Als deze situatie zich in gasjaar 2021-2022 weer voordoet, voorziet GasTerra dat er langere tijd op de backup-middelen van GTS of op eigen L-gasmiddelen zal moeten worden geleund en dat hierdoor de in een aantal scenario's geconstateerde tekorten kunnen oplopen en in andere scenario's tekorten kunnen ontstaan.

Daarnaast gaat de graaddagenformule uit van een minimumflow gekoppeld aan een door u gekozen betrouwbaarheid van de beschikbare capaciteit op de Groningenclusters. U geeft in het ontwerpbesluit aan dat u ervoor kiest om in de zomermaanden additionele Groningenclusters open te willen houden totdat de nieuwe stikstofinstallatie in Zuidbroek operationeel is en zeker gesteld is dat deze naar behoren werkt. Dit leidt, naar GasTerra aanneemt, tot extra inzet van Groningenvolume in de zomermaanden dat niet in de graaddagenformule is opgenomen.

Ten slotte is er de onzekerheid rondom de ombouw van de H-gasberging Grijpskerk naar L-gas. GasTerra herkent dat deze ombouw bijdraagt aan het zo snel mogelijk kunnen sluiten van het Groningenveld. GTS geeft aan dat voor deze ombouw in het komende gasjaar extra Groningenvolume geproduceerd zal moeten worden, in een gemiddeld temperatuurjaar 0,7 bcm. Dit is niet meegenomen in de huidige graaddagenformule. Als besloten wordt de ombouw te realiseren in komend gasjaar (2021/2022) dan dient dit in de graaddagenformule verwerkt te worden.

Samengevat wil GasTerra met bovenstaande uiteenzetting aangeven dat er in bepaalde temperatuurscenario's onvoldoende ruimte is onder de graaddagenformule, en dat met vertraging van de oplevering van Zuidbroek II, de additionele onbeschikbaarheid van de stikstofinstallaties, het open blijven van extra Groningenclusters in de zomermaanden en een ombouw van Grijpskerk naar L-gas deze tekorten groter zullen worden. Een vulgraad van UGS Norg hoger dan 4 bcm aan de start van het gasjaar 2021-2022 zou een gedeelte van dit volumetekort kunnen invullen, maar de verwachting is dat dit volume niet voldoende is om alle mogelijke tekorten op te vangen. Een tekort aan volume onder de

GasTerra B.V.

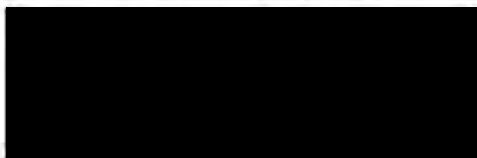
Datum: 3 augustus 2021

Ons kenmerk: JS21.225

Onderwerp: Reactie ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld 2021-2022

graaddagenformule kan leiden tot het beperkt vullen van de UGS Norg en/of Alkmaar, en dit kan gevolgen hebben voor de leveringszekerheid in gasjaar 2022-2023. Vandaar dat GasTerra pleit voor het nauwlettend blijven volgen van de ontwikkelingen en tijdig ingrijpen vanuit uw kant om het winningsniveau aan te passen indien de situatie daarom vraagt.

Met vriendelijke groet,

Verzonden: 8/4/2021 10:43:32 AM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning Groningen
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s): [REDACTED]
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Postbus
Huisnummer: 364
Postcode: 9700 AJ
Woonplaats: Groningen
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Maatschappelijke organisatie
(Mede) namens:
Organisatie: Vereniging Gasopslag Nederland

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Geacht heer, mevrouw,

In de bijlage treft u de zienswijze aan van VGN. We vragen met name aandacht voor de bredere context rondom stranded assets van GTS (en dus te hoge transport tarieven) en het onnodig ombouwen van twee industriële G-Gasgebruikers.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Namens Vereniging Gasopslag Nederland

82882928_6740376_Zienswijze_VGN_Ontwerp_Vaststellingbesluit_gaswinning_Groningen_gasveld_2021-2022.pdf

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

zie zienswijze, bijlage 1

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

zie zienswijze, bijlage 1

Onnodig hoge transporttarieven voor Gas

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

zie zienswijze, bijlage 1

Zienswijze

Vereniging Gasopslag Nederland

Inhoudsopgave

1	Het besluit en de voorgeschiedenis	2
2	Zienswijze	3
2.1	Energie transitie, afbouw Groningen en transporttarieven	3
2.2	Stranded assets	3
2.3	Ombouw industriële L-gas gebruikers	4
3	Conclusie	5
4	Bijlage 1: Lijst met rapporten	6

1 HET BESLUIT EN DE VOORGESCHIEDENIS

- 1.1.1 Hierbij geeft de Vereniging Gasopslag Nederland ("VGN"), als representatieve organisatie, haar zienswijze op het ontwerp Vaststellingsbesluit Groningen gasveld 2021-2022 ("Besluit") zoals ter inzage is gelegd op 25 juni 2021 door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat ("EZK").
- 1.1.2 Het kabinet heeft in 2018 besloten om de gaswinning uit het Groningenveld zo snel als mogelijk te beëindigen ("Afbouw"). De Mijnbouwwet is gewijzigd waardoor uit het Groningenveld niet meer gas gewonnen wordt dan nodig is. Door de afbouw van de vraag en de beschikbaarheid van alternatieven wordt deze benodigde hoeveelheid elk jaar lager. De hoogte van de gaswinning wordt jaarlijks met een vaststellingsbesluit bepaald.
- 1.1.3 Naast het Besluit is er door EZK op 25 juni 2021 een brief aan de Tweede Kamer gestuurd over de voortgang afbouw gaswinning Groningen (kenmerk DGKE-PDG / 21157534), alsmede twee onderliggende adviezen van landelijk gasnetbeheerder GTS (kenmerk L 21.0252 d.d. 16 juni 2021 en kenmerk L 21.0251 d.d. 8 juni 2021).
- 1.1.4 De leden van VGN beheren een aantal gasopslagen verbonden aan het GTS net en vervullen een belangrijke rol in de balancering van het GTS net en de leveringszekerheid van gas in Nederland. Voor de leden van VGN zijn de hoogte van de kosten die samenhangen met het gebruik van het GTS net ("Transporttarieven"), cruciaal in de bedrijfsvoering. Door recente besluiten van de ACM stijgen de Transporttarieven voor 2022 met 18%¹.
- 1.1.5 VGN is zeer bezorgd over mogelijke verdere, onnodige, stijging van de transporttarieven als gevolg van het Besluit.

¹ <https://www.acm.nl/nl/publicaties/tarievenbesluit-gts-2022#:~:text=Met%20dit%20besluit%20stelt%20de, van%20de%20tarieven%20over%202021,>

2 ZIENSWIJZE

2.1 Energie transitie, afbouw Groningen en transporttarieven

- 2.1.1 De komende jaren vinden er ingrijpende veranderingen plaats in de Nederlandse gasmarkt. Het gaat met name om Afbouw en de voortschrijdende energietransitie. Door deze veranderingen is er sprake van een dalende vraag naar gas en gastransport en stijgende investeringen aan de kant van GTS.
- 2.1.2 Onder de huidige regelgeving worden alle kosten die GTS maakt vergoed via de transporttarieven en dus betaald door de gebruikers van het GTS net. De kosten van GTS bestaan voor ongeveer 2/3 uit kapitaalskosten, afschrijvingen en rendementsvergoeding op de Gereguleerde Asset Waarde ("GAW"), en 1/3 uit operationele kosten..
- 2.1.3 Investeringen door GTS die, achteraf, niet nodig zijn worden, onder de huidige regulering, dus toch betaald door de gebruikers van het GTS net. GTS heeft rond 2010 in een aantal "open seasons" de capaciteit van het gasnet, en ook de GAW, fors uitgebreid. Deze investeringen waren mede gebaseerd op het beleid destijds van de overheid (genaamd de "Gasrotonde").²
- 2.1.4 Door de afnemende vraag, de vraag naar gastransport daalt al sinds 2013, worden assets die gebouwd zijn voor de Gasrotonde in feite niet gebruikt. Gezien de verwachte daling van gastransport in de komende jaren zal de hoeveelheid assets dit niet gebruikt wordt alleen maar toenemen.
- 2.1.5 De Afbouw leidt tot lagere gasproductie in Nederland (lagere entry capaciteit), lagere export van Groningen gas naar België en Duitsland (lagere exit capaciteit) en tot additionele investeringen in gas kwaliteit conversie (onder andere Zuidbroek 2). De Afbouw Groningenveld leidt *ceteris paribus* tot hogere Transporttarieven voor de leden van VGN.
- 2.1.6 Door de verwachte snelle daling van gastransport en de vraag naar kwaliteitsconversie, onder andere door de lagere export, zullen ook de kwaliteits conversie assets in de toekomst steeds minder gebruikt gaan worden.

2.2 Stranded assets

- 2.2.1 De gevolgen en kosten van het beleid van de overheid (Gasrotonde en Afbouw) komen uiteindelijk dus via de transporttarieven voor rekening van de gebruikers van het GTS net.
- 2.2.2 In feite gaat het hier, onder de gangbare economische definitie, om "stranded assets" . Deze stranded assets leiden in het normale economische verkeer niet tot rendement maar tot afboekingen bij de eigenaar van de stranded assets. Een recent rapport van Frontier Economics schat de stranded assets van GTS op rond de 33%.³
- 2.2.3 Door de huidige regelgeving leiden stranded assets bij GTS wel tot rendement en worden betaald door de gebruikers van het GTS net via de transporttarieven.

² Rapport rekenkamer 2012

³ Frontier stranded assets, pagina 26

2.3 Ombouw industriële L-gas gebruikers

2.3.1 Door het Besluit dreigt een verdere onnodige toename van de stranded assets bij GTS als gevolg van de ombouw van 2 industriële L gas gebruikers .

2.3.2 GTS geeft in zijn advies aan dat het ombouwen van twee industriële L-gas verbruikers het volgende aan⁴:

.....levert de ombouw van deze twee partijen geen bijdrage aan de reductie van het benodigde Groningenvolume...

...In het licht hiervan adviseren wij een heroverweging van de industrieombouw, met name van de twee partijen die pas na medio 2023 omgebouwd kunnen zijn. Aangezien de ombouw van deze laatste twee partijen geen bijdrage levert aan bovengenoemde doelstellingen zijn naar onze mening de bijbehorende investeringen van tussen € 90 mln. en € 110 mln door GTS en navenante stijging van onze tarieven moeilijk te rechtvaardigen...

2.3.3 In het Besluit wordt niet gerefereerd aan het advies van GTS nog aan de kosten die hiermee gemoeid zijn.

2.3.4 In de brief aan de Tweede Kamer wordt wel gerefereerd aan bovenstaande advies van GTS⁵ en wordt de volgende afweging gemaakt.:

Afbouw van de vraag naar laagcalorisch gas is ook een bestendige oplossing om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers en maakt het gemakkelijker om de balans in het systeem te handhaven.

2.3.5 Op zich klopt wat er staat maar de echte afweging is tussen de kosten en hoeveel robuuster het systeem wordt. Deze afweging ontbreekt en had volgens VGN wel gemaakt moeten worden. Temeer daar de gebruikers van het GTS net, waaronder de leden van VGN, uiteindelijk de kosten van de onnodige ombouw moeten betalen.

2.3.6 Het robuustheidsargument is ook niet valide in het licht van de snelle afname van de export van de G-gas. Zowel richting België als Duitsland daalt de export van G-gas de komende jaren met ongeveer 2 bcm/jaar. In dat kader voegt de potentiële bijdrage van 1 bcm van de ombouw van de twee partijen niets toe. De robuustheid bijdrage van de ombouw is dan gelijk aan de export daling van 1 kwartaal. In het besluit staat geen onderbouwing waarom dat 1 kwartaal een investering van €90-110 mln rechtvaardigt.

⁴ Advies GTS, pagina 6; laatste paragraaf, pagina 7 tweede paragraaf

⁵ Brief Tweede Kamer, pagina 2

3 CONCLUSIE

- 3.1.1 Op grond van het voorgaande verzoekt VGN om in het definitieve besluit mee te nemen dat de industrieombouw, met name van de twee partijen die pas na medio 2023 omgebouwd kunnen zijn, niet uitgevoerd wordt.
- 3.1.2 Tevens verzoeken wij EZK om een structurele oplossing te vinden voor de stranded assets die er bij GTS ontstaan zijn door het beleid over de afgelopen jaren, o.a. de gasronde, de Afbouw Groningen en de energie transitie. De aanstaande wijzigingen van de EU gasdirective bieden hier een goed aanknopingspunt.

4 BIJLAGE 1: LIJST MET RAPPORTEN

Verkorte naam	Rapport/ document	Publicatie datum/ Auteur
Frontier Stranded assets	Stranded assets in Dutch gas transmission infrastructure and implications for REG 2022	14 Februari 2020 Frontier economics
TB	Tariefbesluit GTS 2022	27 mei 2021 ACM
Evaluatie Gasrotonde	Gasrotonde: nut, noodzaak en risico's; Nederland als Europees knooppunt van gastransport	14 juni 2012 Algemene rekenkamer :

Verzonden: 8/4/2021 3:36:31 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning Groningen
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Postbus
Huisnummer: 18
Postcode: 9700 AA
Woonplaats: Groningen
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Overheid
(Mede) namens:
Organisatie: Waterschap Noorderzijlvest

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

zie zienswijze

82888120_6741702_112402-Zienswijze_-
_Ontwerpvaststellingsbesluit_operationele_strategie_Groningenveld_2021-2022-04082_3.pdf

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

zie zienswijze

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

zie zienswijze

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

zie zienswijze

Waterschap NOORDERZIJLVEST

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
De heer P.A.C.M. Brouwers
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

Groningen 9 juli 2021
Ons kenmerk Z/21/045663
Contactpersoon [REDACTED]
Uw brief van -
Uw kenmerk -
Bijlage(n) 1

Onderwerp: Vaststellingsbesluit gaswinning Groningenveld Operationele strategie Groningen gasveld 2021-2022

Geachte heer Brouwer,

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerpvaststellingsbesluit van de Minister van Economische Zaken en Klimaat ter inzage gelegd betreffende de operationele strategie voor het Groningenveld die door NAM aan hem is voorgelegd. Bij deze maken wij van de gelegenheid gebruik onze zienswijze op het ontwerpbesluit aan u kenbaar te maken.

In de bijlage bij deze brief treft u onze inbreng aan. Onze inbreng is in samenspraak met de regio tot stand gekomen.

Wij verzoeken de minister de volledige tekst van de zienswijze in samenhang met ons advies van 26 mei 2021 te betrekken in de afwegingen die moeten leiden tot het definitieve vaststellingsbesluit.

Het definitieve besluit zien wij te zijner tijd met belangstelling tegemoet.

Het Dagelijks Bestuur van het
waterschap Noorderzijlvest

Bert Middel, dijkgraaf

Bas Tammes, secretaris-directeur

Stedumermaar 1
9735 AC Groningen
Telefoon: (050) 304 89 11
Banknummer: NL73NWA0636755592 BIC: NWABNL2G

Postbus 18
9700 AA Groningen
Fax: (050) 304 82 26
BTW-identificatienummer: NL8081.74.071.B.01

E-mail: info@noorderzijlvest.nl
Internet: www.noorderzijlvest.nl
Twitter: @noorderzijlvest
KvK-nummer: 50130994

Wij gebruiken uw persoonsgegevens alleen voor het uitvoeren van onze taken. Meer informatie kunt u vinden op www.noorderzijlvest.nl/privacyverklaring.

Waterschap NOORDERZIJLVEST

**ZIENSWIJZE
OP HET ONTWERP-VASTSTELLINGSBESLUIT
GRONINGEN GASVELD 2021-2022**

Waterschap Noorderzijlvest, 8 juli 2021

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	3
3.	Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte	4
3.1	Ombouw industriële grootverbruikers	4
4.	Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade	5
4.1	Versterking.....	5
4.2	SDRA en gevoeligheidsanalyse	7
4.3	Schade.....	8
5.	Ombouw opslag Grijpskerk	11
6.	Gebruik gasopslagen.....	12
7.	Maatschappelijke ontwrichting.....	12
8.	Grondrechten	14
9.	Monitoring.....	15

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijpskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door Waterschap Noorderzijlvest.

1.1 ~~Bezienswijze~~

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar

in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1 Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland (industriële grootverbruikers) is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent.

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 6 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 6 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën.

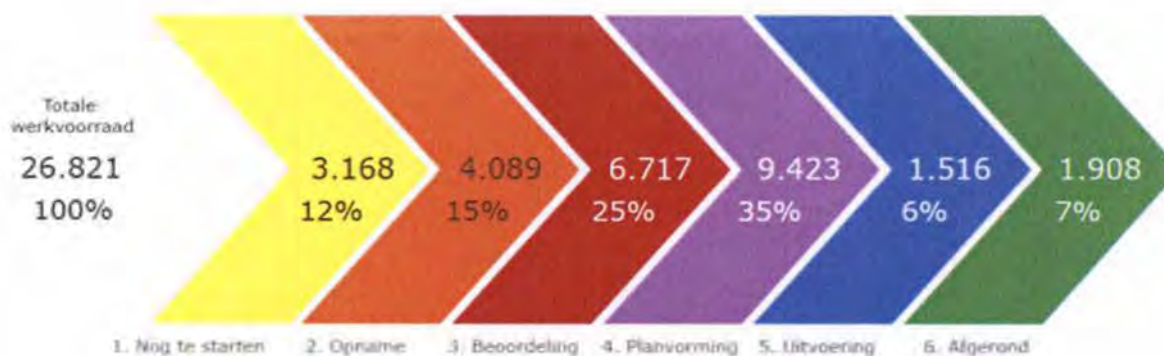
Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering komen. Dat betekent dat de versterking nu steeds zichtbaarder en concreter wordt en dat is een goede ontwikkeling.

Echter, voor een deel van deze adressen is voorlopig geen uitvoeringscapaciteit beschikbaar bij de NCG. Er is dus sprake van een stuwmeer van liggende versterkingsadviezen die nog niet uitgevoerd kunnen worden. Daar komen nieuwe adressen bij, aangezien van de 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten, er 6.717 binnen afzienbare termijn beoordeeld zijn. De NCG geeft aan dat er in 2021 en 2022 aanvullende uitvoeringscapaciteit voor 2300 panden beschikbaar komt. Dat is volstrekt onvoldoende om het zich steeds verder vullende stuwmeer te ontlasten. Het duurt daarmee dus nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven.

Wij vinden dat u niet moet uitgaan van de bestaande capaciteit, maar dat u op basis van de resterende adressen moet onderzoeken welke uitvoeringscapaciteit daarbij hoort en ervoor moet zorgen dat deze op korte termijn beschikbaar is. Op die manier laat u zien dat u de versterking ziet als het gevolg van een (veiligheids)crisis.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

- 3 door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
- 4 de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (Pmean), dat er 22 gebouwen in de P90 vallen bij een gemiddeld temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave.

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P50 of Pmean) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschiedende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingsscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluide. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkings-scope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluïde zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

- 5 bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
- 6 ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
- 7 ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen;
- 8 ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsopgave zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsopgave zaten;
- 9 ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsopgave en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Schade

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

4.3.1 Ontstaan van schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

4.3.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter

met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u er op toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op er op toe te zien dat het IMG dit ook doet.

4.3.3 Samenloop met versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ontzorgd worden en niet geconfronteerd worden

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

met instanties die niet goed samenwerken.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

4.3.4. Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen te veel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;

12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringsonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld. m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijnraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectieseizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hier naar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld. m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is vertraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;
16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is vertraagd;
17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om de gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, blz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld. m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5} , maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak – het stoppen van de gaswinning – volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek, negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners boven op de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld. m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;
20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt

en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld. m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillancplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode vooralsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul").

Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat u:

25. NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 8/4/2021 4:48:01 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

ja. de minister zou stoppen met de gaswinning, maar gaat toch door. Hij past de wetgeving daarop aan. Ik heb de 3 afgelopen rechtszaken verloren, omdat de minister zei dat hij zou stoppen. leveringszekerheid is niet meer van toepassing en kan hij stoppen. Dit zegt de NAM ook in zijn zienswijze.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Er wordt niet naar Brussel geluisterd conform de wetgeving. EVRM artikel 8 die mijn belangen dient wordt o.a. daarmee weggesaneerd.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

ja. door de continuering van de gaswinning weet je niet hoeveel en op welke niveaus de aardbevingen blijven komen. Ze vinden zelfs nu nog met regelmaat plaats. Toekomstige schade verhalen is dan vrijwel onmogelijk, want moet de staat betalen. we weten nu uit ervaring dat er van de minister/de staat niet te winnen valt. Waardevermindering kon je eenmaal claimen, terwijl de toekomst niks uitsluit.

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Ja. dat een omgevingsvergunning dezelfde kwaliteit waarborgt als een MER. Milieu Effecten Rapportage.

Waarom is het milieu hiervoor onbelangrijk en als het om stikstof gaat moeten de boeren eraan geloven. Zelfde machtsvertoning.

82889438_6741981_zienswijze_2021.docx

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC Drachten

4 augustus 2021

Betreft: zienswijze Ontwerp-Vastellingsbesluit-gaswinning-Groningen-gasveld 2021-2022

Geachte,

Sinds 2017 zit ik als appelland bij u aan tafel om mijn rechten naar billijkheid op te eisen. Echter geeft de minister er geen gehoor aan en laat mijn inziens de RvS de minister ermee weggkomen.

Dan is veiligheid de norm en als daar niet aan voldaan kan worden de leveringszekerheid. Tijdens de zittingen werd dit heen en weer geslingerd en kon daarvoor de NAM en daarna de minister de gaswinning continueren met een paar vermanende woorden over veiligheid (versterkingsprogramma) van de RvS, die ze dan in het volgende verhaaltje verbeterd moesten hebben. Daaraan werd nooit volledig voldaan.

Het ergste is dat in de laatste jaren dat de minister onder de noemer ik Stop de gaswinning weer, door kon gaan met de gaswinning naar gelang de volume die hij toen nodig had volgens hem. Daardoor heb ik de laatste rechtszaken bij de RvS verloren.

Nu heeft de minister aangekondigd om wederom door te gaan met de gaswinning na 2030, zonder een definitieve gepubliceerde stopdatum.

Daarna kwam de maatwerking uit de toverhoed, zonder een MER wat het Europees recht wel vraagt. Omgevingsvergunningen die matig gepubliceerd werden in een betaalde krant als Dagblad van het Noorden moest daaraan voldoen. Dit leest dus lang niet iedereen.

Om iedereen buitenspel te zetten, werden wetten aangepast en nu weer nieuwe wetten bedacht. Hoe raad ik het, alleen ministers kunnen wetsvoorstellen doen. Dan sta je volgens mij boven de wet aangezien het niet de gedupeerde bewoners van het Groningengasveld dient. De minister toont geen respect voor het EVRM artikel 8 die mijn belangen dient en als onderdeel van de EU geen respect voor het Europeesrecht. De mogelijkheid om tussentijds wetten te bedenken die alleen de minister dient, is vergelijkbaar met een dictatuur.

De procedure vermeld, dat als iemand zijn zienswijze of beroepschrift te laat indient bij de RvS, deze niet meegenomen kan worden tijdens de zitting en in ieder geval niet meegenomen kan worden met de uitspraak van de RvS. Bij de een na laatste zitting in 2019, had de advocaat (dhr Besseling) van de

minister het één dag te laat ingeleverd. Hij vroeg expliciet aan het einde van de zitting en ik citeer: u neemt het toch wel mee voorzitter. Ja geen probleem was het antwoord. Hier had de RvS de appellanten kunnen dienen en zeker met de kennis dat de minister de RvS op het verkeerde been had gezet met alle tussentijdse (wettelijke) aanpassingen. Was ik te laat als appellant, dan waren die stukken niet meegenomen!

Met het laatste wetsvoorstel is de minister bij uw akkoord definitief winnaar. Zonder MER en zonder rekening te houden met het Europees recht en mijn persoonlijk recht op basis van EVRM artikel 8, hoop ik dat u/RvS de minister er niet weer mee weg laat komen. Ook niet onder de noemer van het maatschappelijk belang of leveringszekerheid, aangezien de NAM ook een zienswijze heeft ingeleverd dat we kunnen stoppen met de gaswinning Groningenveld. Ik deel de visie van de NAM.

Houdt u/RvS nu wel rekening met de appellanten.

Hoogachtend,

Verzonden: 8/5/2021 9:26:33 AM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Schepersmaat

Huisnummer: 2

Postcode: 9405 TA

Woonplaats: Assen

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: [REDACTED]

Als: Bedrijf

(Mede) namens:

Organisatie: Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Deze indiening is een correctie op de indiening van 29 juli. Inhoudelijk geen aanpassingen.

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Deze indiening is een correctie op de indiening van 29 juli. Inhoudelijk geen aanpassingen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Deze indiening is een correctie op de indiening van 29 juli. Inhoudelijk geen aanpassingen.

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Op donderdag 29 juli heeft de NAM een zienswijze op het ontwerp vaststellingsbesluit Groningen gasveld 2021-2022 ingediend. Kort na de indiening hebben we nog een fout ontdekt in de zienswijze die we in het bijgevoegde document hebben hersteld. We hebben hier 1 woord weggenomen en wordt voor de volledigheid in voetnoot 3 beschreven.

82896664_6743012_210729_zienswijze_NAM_vaststellingsbesluit_OS_2021-2022_definitief_correctie.pdf

NAM Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.

TEVENS PER EMAIL: BUREAUENERGIEPROJECTEN@MINEZK.NL

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Projectdirectie Groningen
 De Minister, zijne Excellentie drs. S.A. Blok
 Postbus 20401
 2500 EK 's-GRAVENHAGE

Assen, 4 augustus 2021

Onderwerp: Zienswijze n.a.v. ontwerp-vaststellingsbesluit
 Groningen Gasveld 2021-2022

Excellentie,

De Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. ('de NAM') heeft kennisgenomen van het ontwerp vaststellingsbesluit Groningen gasveld 2021-2022 (het 'ontwerp-vaststellingsbesluit') van de Minister van Economische Zaken en Klimaat (de 'Minister') d.d. 25 juni 2020. U heeft de mogelijkheid geboden om tot uiterlijk 5 augustus 2021 zienswijzen in te dienen op het ontwerp-vaststellingsbesluit. Van die gelegenheid maakt de NAM graag gebruik.

In deze zienswijze wil de NAM de navolgende onderwerpen bij u onder de aandacht brengen:

- In de eerste plaats herhaalt de NAM de roep om zo snel mogelijk duidelijkheid te krijgen over de sluitingsdatum van het Groningenveld. Wij blijven van mening dat zodra de stikstofinstallatie van GTS te Zuidbroek operationeel is, de productie uit het Groningenveld niet meer nodig is – ook niet ten behoeve van back-up capaciteit – en het veld dus definitief kan worden gesloten. Deze zienswijze heeft de NAM vorig jaar al aan de Minister gegeven in reactie op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningen Gasveld 2020-2021 en meer recent in haar consultatiereactie naar aanleiding van de Wet beëindiging gaswinning Groningenveld ('Wat na nul'). Het standpunt van de NAM is terzake niet veranderd.
- Ten tweede wordt in het ontwerp-vaststellingsbesluit op verschillende plaatsen in het kader van de bespreking van de versterkingsoperatie gesteld dat gewerkt wordt met "de nieuwste seismologische en bouwkundige inzichten". Die bewering is ons inziens onjuist en dient volgens ons in het definitieve vaststellingsbesluit gecorrigeerd te worden.
- Ten derde kunnen wij ons niet verenigen met het voornemen van de Minister om niet in te stemmen met de sluiting per 1 april 2022 van de locaties Schaapbulten,

Schepersmaat 2 Postbus 28000 T +31 (0)592 36 91 11
 9405 TA Assen 9400 HH Assen BTW NL-801315670.B01

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. is statutair gevestigd te 's-Gravenhage - Handelsregister no. 04008869

www.nam.nl

Amsweer, Oudeweg, Slochteren en Kooipolder. Met dit besluit volgt de Minister naar onze mening een onnodig voorzichtige koers. Volgens de NAM berekent GTS op basis van een onjuiste toepassing van de zogeheten infrastructuurnorm uit de Verordening Leveringszekerheid een te hoge capaciteitsbehoefte. Daarnaast stellen wij vraagtekens bij de wijze waarop het belang van de leveringszekerheid inclusief onderbouwing in het besluit wordt afgewogen.

- Ten vierde zijn aan het openhouden van de vijf genoemde locaties verschillende operationele consequenties verbonden die in het ontwerp-vaststellingsbesluit niet of nog onvoldoende in de belangenafweging zijn betrokken.

(I) Snel duidelijkheid over de definitieve sluiting van het Groningenveld

De NAM merkt op dat zij op de kortst mogelijke termijn graag duidelijkheid wil over de beëindiging van de gaswinning uit het Groningenveld; voor de inwoners van Groningen en voor zichzelf. De NAM is van oordeel dat dit reeds haalbaar is vanaf oktober 2022, indien alle mogelijkheden worden benut om dit doel te willen bereiken.

De Minister schetst in de motivering van het ontwerp-vaststellingsbesluit dat er vanaf het gasjaar 2022-2023 volumeproductie uit het Groningen gasveld in een gemiddeld jaar niet meer nodig is. Alleen nog in het geval van extreme kou of uitval van andere middelen kan het Groningen gasveld als reservemiddel nodig zijn om louter capaciteit te leveren. Uit berekeningen van GTS blijkt dat na sluiting van het Groningenveld de benodigde back-up slechts zeer sporadisch zou worden aangesproken. Een analyse van GasTerra¹ toont zelfs aan dat na 2022, uitgaande van een mogelijk temperatuurverloop zoals zich dat de afgelopen 30 jaar heeft voorgedaan, een dergelijke back-up in het geheel niet zou worden aangesproken. Op grond hiervan concluderen wij dat onnodig conservatieve scenario-aannames worden gebruikt bij het besluit om het Groningen gasveld niet definitief te willen insluiten in 2022.

De suggestie die de afgelopen periode herhaaldelijk door de Minister is gedaan en die in het ontwerp-vaststellingsbesluit wordt herhaald, dat het misschien wel tot 2028 kan duren voordat het Groningenveld definitief gesloten wordt, is wat de NAM betreft derhalve niet nodig en daarmee niet wenselijk. Ook het feit dat de inzet van het Groningenveld als reservemiddel nog steeds als een onvermijdelijke tussenstap wordt gepresenteerd, blijven wij ter discussie stellen.

In het GTS-advies m.b.t. de operationele strategie voor het gasjaar 2021-2022 is benoemd dat de omzetting van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van hoogcalorische gasopslag naar laagcalorische opslag de belangrijkste potentiële maatregel is om tot een snellere sluiting van het Groningenveld te komen.² Hiervoor hebben de NAM en GTS de technische mogelijkheden onderzocht. Lopende studies laten zien dat de omzetting de definitieve sluiting van het Groningenveld met twee jaar kan versnellen. GTS berekent dat het cumulatieve productievolume uit Groningen in

¹ Capaciteitsstudie ten behoeve van het sluiten van het Groningenveld, OPT20.46, januari 2020

² Let wel: uitgaande van een te conservatieve capaciteitsberekening; zie elders in deze zienswijze.

dat geval 1 miljard m³ lager zou uitpakken dan zonder de omzetting van Grijpskerk. Wij hebben inmiddels de noodzakelijke technische voorbereidingen in gang gezet om een omzetting van Grijpskerk naar L- gas in 2022 mogelijk te maken. Daarnaast zijn er in geval van nood ook mogelijkheden om alle bestaande G-gas capaciteitsmiddelen, zoals de G-gas cavernes in Duitsland, in stand te houden bijvoorbeeld door G-gas capaciteit daar te contracteren. Ook verzoeken wij de Minister goed na te gaan of er mogelijkheden zijn om de benodigde (reserve) capaciteit voor G-gas³ verder te verlagen of in het ernstigste geval niet-essentiële diensten en gebruikers af te schakelen om zodoende de leveringszekerheid verder te vergroten.

Volgens de NAM is het op basis van deze uitgangspunten en potentiële additionele maatregelen dan ook niet nodig het Groningenveld in een overgangsfase als capaciteitsmiddel in te zetten en zou het veld meteen in oktober 2022 definitief gesloten kunnen worden. Daarbij is de NAM van harte bereid om constructief mee te blijven denken over hoe de leveringszekerheid kan worden gewaarborgd zonder de inzet van Groningen en ondersteunt zij volledig de Minister en de inzet van het kabinet in het blijven zoeken naar alternatieven teneinde het Groningen gasveld na 2022 helemaal niet meer nodig te hebben, ook niet als reservemiddel.⁴

(II) Onvoldoende toepassing van de nieuwste seismologische en bouwkundige inzichten

Op verschillende plaatsen in het ontwerp-vaststellingsbesluit wordt vermeld dat in de versterkingsoperatie wordt gewerkt met de nieuwste seismische en bouwkundige inzichten (zie bijvoorbeeld pagina's 2, 63, 64, 65, 68, 69). Verwezen wordt naar de nieuwe versie van de zogeheten Nederlandse Praktijk Richtlijn (hierna: "NPR") en naar de typologie-aanpak. Daarover merkt de NAM het volgende op.

De NPR

Het concept-vaststellingsbesluit stelt dat de meest actuele bouwkundige en seismische inzichten worden gebruikt, zoals ook met ons is afgesproken als basis voor de NAM-bijdrage. Helaas hebben wij meermaals geconstateerd dat de verschillende versies van de NPR, in weerwil van uitdrukkelijk advies van de toezichthouder, niet uitgaan van de meest actuele inzichten. Ook de meest recente versie van de NPR⁵ en de Webtool NPR9998 gaan niet uit van de meest actuele bouwkundige en seismische inzichten. Er wordt bijvoorbeeld geen gebruik gemaakt van het meest actuele seismologische model versie 6 (SMv6), terwijl datzelfde model wel door alle partijen gezien wordt als het meest accurate en is dit model inmiddels volledig gevalideerd en geaccordeerd door het SodM in het door TNO opgestelde Seismische Dreiging en Risico Analyse model (SDRA) die gekoppeld is aan het onderhavig vaststellingsbesluit 2021-2022. Het is merkwaardig dat de overheid (de Minister van EZK) enerzijds in de verwachtingenbrief

³ In een eerdere versie van deze zienswijze heeft NAM hier abusievelijk het woord "exportcontracten" opgenomen. Voor de leveringszekerheidstoets is echter alleen de fysieke (export-)levering van belang, onafhankelijke van de hieraan gekoppelde contractuele afspraken.

⁴ Vgl. de brief van de minister aan de Tweede Kamer van 29 juni 2021 (TK 33 529, 873).

⁵ De op 4 januari 2021 gepubliceerde NPR 9998:2020.

het gebruik van het SMv6 voorschrijft bij het opstellen van de SDRA, terwijl diezelfde overheid er niet voor zorgt dat het SMv6 mede ten grondslag gelegd wordt aan de NPR. Dat leidt ertoe dat de overheid in dit geval met twee inconsistente maten meet. Ook is de benodigde herkalibratie van (onderdelen van) de NPR op basis van recente inzichten en methoden aan de Meijdam-norm al lange tijd achterwege gebleven. Dit alles leidt ertoe dat ook de laatste en momenteel toegepaste NPR tot een meer dan significante overschatting leidt van de risico's in de individuele beoordeling van huizen en andere panden. Wij hebben onze zorgen hierover meermaals schriftelijk bij de Ministeries van EZK en BZK onder de aandacht gebracht onder verwijzing naar diverse adviezen, rapportages en beleidsstukken.

Typologie-aanpak

De NAM merkt op dat ook de beoogde typologie-aanpak niet zonder meer uitgaat van de meest recente seismologische en bouwkundige inzichten. Wij verwijzen naar het advies van het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) van 8 juni 2021 over de typologieaanpak. Daarin concludeert SodM onder meer dat de typologie-aanpak veel conservatiever is dan de (wettelijke) Meijdam-norm. Daarmee komt de te hanteren grenswaarde voor het veilig verklaren van typologieën ver beneden de geldende risiconorm ($1 \cdot 10^{-5}$ per jaar) te liggen. Ook in de Typologie-aanpak lijkt het er derhalve op dat er niet op basis van actuele risico's wordt gewerkt, maar dat een verregaande conservatieve benadering een zeer grote overschatting geeft van de risico's in de individuele beoordeling van huizen en andere panden.

In het ontwerp-vaststellingsbesluit staat vermeld dat de NAM verantwoordelijk is en blijft voor de kosten van de versterking (p. 63). Volledigheidshalve merken wij op dat het Rijk betaalaafspraken heeft gemaakt met de NAM voor de versterkingsoperatie (zie bijvoorbeeld ook de Kamerbrief van de Minister van EZK van 31 maart 2021, p. 4). De NAM zal de kosten voor de versterkingsoperatie blijven vergoeden voor zover de NAM daartoe gehouden is op grond van de gemaakte afspraken en conform onze aansprakelijkheid. De NAM meent dat dit in het vaststellingsbesluit dient te worden verduidelijkt.

(III) Niet instemmen met de sluiting per 1 april 2022 van de locaties Schaapbulten, Amsweer, Oudeweg, Slochteren en Kooipolder

In artikel 3 van het ontwerp-vaststellingsbesluit, wordt bepaald dat de locatie Tjuchem in het gasjaar 2021-2022 niet langer deel uitmaakt van de operationele strategie. Dit betekent dat deze locatie buiten bedrijf genomen kan worden en kan worden voorbereid voor definitieve ontmanteling.

Hiermee gaat de Minister voorbij aan het voorstel (en de wens) van de NAM om per 1 april 2022 (halverwege het gasjaar 2021-2022) ook de locaties Schaapbulten, Amsweer, Oudeweg, Slochteren en Kooipolder (hierna ook wel kortweg aangeduid als: "de vijf locaties") te sluiten en dit nu al in het vaststellingsbesluit vast te leggen. In paragraaf 5.7 van de operationele strategie heeft NAM onderbouwd dat deze locaties - gelet op de meerjaren capaciteitsraming van GTS en de daarin aangegeven capaciteitsbehoefte

– per 1 april 2022 buiten gebruik genomen kunnen worden. Het is steeds de bedoeling geweest dat het Groningenveld vanaf 1 april 2022 nog slechts op minimum flow zal opereren om de locaties operationeel te houden die nodig zijn om te kunnen voorzien in de geraamde capaciteitsbehoefte voor de winterperiode 2022-2023. Omdat de vijf locaties gelet op de GTS-raming niet nodig zijn voor de leveringszekerheid in de periode november 2022 t/m maart 2023, kunnen deze reeds per 1 april 2022 buiten gebruik gesteld worden.

In het ontwerp-vaststellingsbesluit (p. 25 en 26) besluit de Minister echter vooralsnog niet in te stemmen met sluiting van de vijf locaties per 1 april 2022. Daarbij beroept de Minister zich op “de leveringszekerheid”. Ter onderbouwing van dat voorlopige besluit verwijst hij naar de adviezen van de Mijnraad en de regio Drenthe.

Volgens ons is de motivering die de Minister geeft onvoldoende om dit deel van het ontwerp-besluit te onderbouwen. Het vertrekpunt van de redenering van de Minister is de vraag wat verstaan moet worden onder “de leveringszekerheid” en vervolgens of, en zo ja welke minimumcapaciteit nodig is om “de leveringszekerheid” te waarborgen. Wat opvalt in zowel de capaciteitsraming van GTS, als de adviezen van de wettelijke adviseurs, als in het ontwerpbesluit zelf, is dat “leveringszekerheid” vrij algemeen gebruikt wordt en daarbij gebaseerd lijkt op in onze ogen arbitraire aannames. Met een andere set aannames kan worden beargumenteerd dat het Groningenveld in het geheel niet meer nodig is na 2022 (ref. GasTerra capaciteitsstudie OPT20.46). De door GTS vastgestelde capaciteitsrol van het Groningenveld na 2022 is daarmee grotendeels een gevolg van een berekeningsmethode en wijst niet op een fundamenteel probleem dat niet op een andere wijze zou kunnen worden opgelost. Volgens de NAM wordt de leveringszekerheid door GTS met teveel marge omgeven.

Artikel 52d Mijnbouwwet vraagt van de Minister een belangenafweging tussen enerzijds het veiligheidsbelang en anderzijds het belang van de leveringszekerheid. De door GTS berekende volume- en capaciteitsbehoefte is een noodzakelijke input voor die belangenafweging, waarbij – gelet op het stelsel van de Verordening Leveringszekerheid – een kritische toets door de Minister van belang is. Wat verder opvalt, is dat bij de belangenafweging door de Minister een studie van SEO uit 2019 een grote rol speelt (zie hierna), terwijl deze studie inmiddels achterhaald lijkt omdat zij niet past bij de (volumes en) capaciteit waarover thans gesproken wordt.

Oprekken van het begrip leveringszekerheid I: GTS past de “infrastructuurnorm” naar onze mening ten onrechte toe op het gehele L-gas gebied

Het vertrekpunt is zoals gezegd de capaciteitsraming van GTS. Op pagina’s 51 en 52 van het ontwerpbesluit bespreekt de Minister het GTS-advies “leveringszekerheid voor benodigde Groningenvolumes en -capaciteiten gasjaar 2021-2022 en verder” d.d. 29 januari 2021. In dat advies schrijft GTS dat zij om de benodigde capaciteit van het Groningenveld vast te stellen is uitgegaan van de zogeheten infrastructuurnorm uit Verordening (EU) 2017/1938 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2017 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid (hierna: “Verordening 2017/1938” of “de Verordening Leveringszekerheid”).

GTS kiest ervoor de infrastructuurnorm toe te passen op het gehele afzetgebied van L-gas (naast Nederland, ook België, Duitsland en Frankrijk). En adviseert vervolgens voor het gasjaar 2021-2022 een capaciteit van 4,6 miljoen Nm³ per uur aan te houden.

Dit is de eerste marge die GTS inbouwt en die naar onze mening te ruim is. De NAM maakt bezwaar tegen het feit dat ten behoeve van de berekening van de benodigde capaciteit van het Groningenveld gekeken wordt naar het gehele afzetgebied van L-gas. Volgens de NAM verplicht de Verordening Leveringszekerheid daar niet toe.

Het gebied waarop de infrastructuurnorm uit de Verordening Leveringszekerheid wordt toegepast, is in de verordening aangeduid als het “berekend gebied”. Allereerst volgt uit de verordening dat niet GTS, maar uitsluitend de Minister van EZK bevoegd is het berekend gebied vast te stellen. De infrastructuurnorm is vastgelegd in de zogeheten N - 1-formule, die in bijlage II bij verordening wordt uitgewerkt. In onderdeel 3 van bijlage II wordt het “berekend gebied” gedefinieerd als: *“het door de bevoegde instantie vastgestelde geografische gebied waarvoor de N – 1-formule berekend wordt.”* Op grond van artikel 2, lid 7 van de Verordening Leveringszekerheid en artikel 52ab, lid 1 van de Gaswet is de Minister van EZK aangewezen als deze bevoegde instantie.

Tegen deze achtergrond lijkt het niet gepast dat GTS het gebied bepaalt waarop de infrastructuurnorm wordt toegepast. Volgens de NAM is dat op grond van de Verordening Leveringszekerheid een aan de Minister voorbehouden beslissing, die door hem moet worden gemotiveerd.

Verder volgt uit de Verordening Leveringszekerheid dat lidstaten de (eigen) leveringszekerheid *op nationaal niveau* beoordelen met toepassing van de infrastructuurnorm (zoals GTS terecht memoreert in haar advies). Zoals gezegd, wordt die norm toegepast op een zogeheten “berekend gebied”. De verordening sluit niet uit dat er binnen een lidstaat meer berekende gebieden zijn. Uit de verordening volgt echter niet dat een grensoverschrijdend berekend gebied kan worden vastgesteld. Door dat echter wel te doen, berekent GTS een hogere benodigde capaciteit voor het Groningenveld, dan waartoe strikte toepassing van de Verordening Leveringszekerheid aanleiding geeft. Zo bouwt zij extra marge in waarvoor geen grondslag bestaat in de Verordening.

Dat de Verordening Leveringszekerheid een stelsel van regionale samenwerking kent in zogeheten “risicogroepen” (vgl. overweging 10 e.v., artikel 3 en bijlage I van de verordening), maakt dit niet anders. Binnen dat stelsel worden verschillende risicogroepen vastgesteld, zoals de risicogroep “Laagcalorisch gas”, waartoe Nederland, België, Duitsland, Frankrijk behoren (vgl. Bijlage I van de verordening). Op grond van de verordening dient binnen iedere risicogroep een gezamenlijke evaluatie plaats te vinden van de gecorreleerde risico's en dienen de lidstaten in zo'n risicogroep te komen tot een gecoördineerde en vooraf overeengekomen aanpak inzake leveringszekerheid, opdat in noodsituaties consistent kan worden opgetreden en het risico op negatieve overloopeffecten in naburige lidstaten van zuiver nationale maatregelen wordt beperkt (vgl. overweging 11). Dit betekent echter niet dat één van de landen in een risicogroep de leveringszekerheid van alle landen in die groep dient te

waarborgen. Ieder land is verantwoordelijk voor zijn eigen leveringszekerheid en past in dat kader zelf de infrastructuurnorm toe. Bij de toepassing daarvan is de potentiële uitval van levering van L-gas uit Nederland één van de omstandigheden die moet worden meegenomen bij de toepassing van de N - 1-formule.

Oprekken van het begrip leveringszekerheid II: GTS past niet de N - 1-formule toe, maar in feite een N - 2-formule

Blijkens bijlage II van de Verordening Leveringszekerheid geeft de N - 1-formule de technische capaciteit van de gasinfrastructuur weer om te voorzien in de totale gasvraag in een berekend gebied in het geval van een verstoring van de grootste afzonderlijke gasinfrastructuur gedurende een dag met een uitzonderlijk hoge gasvraag die voorkomt met een statistische waarschijnlijkheid van eens in de 20 jaar.

De technische capaciteit van alle resterende beschikbare gasinfrastructuur in het geval van een verstoring van de grootste afzonderlijke gasinfrastructuur moet minimaal gelijk zijn aan de som van de totale dagelijkse vraag naar gas in het berekende gebied gedurende een dag met een uitzonderlijk hoge gasvraag die voorkomt met een statistische waarschijnlijkheid van eens in de 20 jaar. De uitkomst van de N - 1-formule moet vervolgens ten minste gelijk zijn aan 100 %.

Voor de toepassing van de N - 1-formule is de UGS Norg de “grootste afzonderlijke gasinfrastructuur” als bedoeld in de verordening. De vraag is dus of de beschikbare gasinfrastructuur, uitgaande van de volledige uitval van de UGS Norg, gedurende een dag met een uitzonderlijk hoge gasvraag *in Nederland* (en dus niet het gehele L-gas gebied) toereikend is om aan die gasvraag te voldoen. Daarbij moet gekeken worden naar de technische capaciteit van de resterende beschikbare gasinfrastructuur. Wat GTS, de Mijnraad en de Minister echter lijken verzuimen te doen is uit te gaan van de technische capaciteit van de stikstofinstallatie te Zuidbroek. De gedachte die spreekt uit zowel (i) de capaciteitsraming van GTS, (ii) het advies van de Mijnraad en (iii) het ontwerp-vaststellingsbesluit van de Minister is *“als de stikstofinstallatie in Zuidbroek in gebruik wordt genomen, dan hebben we misschien aanloopproblemen of kinderziektes, waardoor niet 100% zeker is dat de volledige capaciteit van de installatie beschikbaar is en daarom moeten we een voorzichtige koers varen”*.

Door aldus te redeneren houdt GTS (alook de Mijnraad en de Minister) in feite rekening met het mogelijk uitvallen of niet volledig beschikbaar zijn van een tweede “gasinfrastructuur” (N - 2 dus) en dat is niet in overeenstemming met de infrastructuurnorm. Zodra Zuidbroek in bedrijf is genomen, zou de technische capaciteit van die installatie ten volle dienen te worden meegenomen bij de toepassing van de infrastructuurnorm op grond van de regulering. De kans op het tijdelijk niet (of niet volledig) beschikbaar zijn van een andere ‘gasinfrastructuur’ in aanvulling op uitval van de grootste gasinfrastructuur zou beslist niet van invloed mogen zijn op de bepaling van de capaciteit of het volume dat nodig is voor de leveringszekerheid.

Belangenafweging van artikel 52d Mijnbouwwet I: Leveringszekerheid van de verschillende categorieën eindgebruikers dient uitdrukkelijk te worden afgewogen

Op grond van artikel 52d, lid 2 Mijnbouwwet dient de Minister bij de vaststelling van de operationele strategie het veiligheidsbelang af te wegen tegen het maatschappelijk belang van de leveringszekerheid. Artikel 52d, lid 2 Mijnbouwwet somt vervolgens op welke elementen in die belangenafweging betrokken dienen te worden. Zo dient de Minister te beoordelen in hoeverre de leveringszekerheid van de verschillende eindafnemers wordt geborgd. In artikel 1.3a.4 van de Mijnbouwregeling is vervolgens een indeling gemaakt van verschillende categorieën eindafnemers⁶ ten behoeve van de afweging in het besluit tot vaststelling van de operationele strategie.

Blijkens de toelichting op de artikel 1.3a.4 van de Mijnbouwregeling dient de Minister te kijken naar de gevolgen voor de verschillende categorieën eindafnemers. Dit impliceert volgens ons dat de Minister de gevolgen per categorie eindafnemer afzonderlijk dient te beoordelen en te wegen. Door aan de belangen van sommige categorieën eindafnemers minder gewicht toe te kennen zou de Minister met een operationele strategie kunnen instemmen die tot een iets lager niveau van leveringszekerheid leidt. De NAM stelt vast dat de Minister in het ontwerp-vaststellingsbesluit geen onderscheid maakt tussen de verschillende categorieën afnemers. De Mijnbouwwet sluit die keuze niet uit, maar die dient dan wel door de Minister onderbouwd te worden.

Belangenafweging van artikel 52d Mijnbouwwet II

Toetsingscriterium “Maatschappelijke ontwrichting door afsluiting eindafnemers” op onjuiste wijze afgewogen en ontoereikend onderbouwd

Op grond van artikel 52d, lid 2 Mijnbouwwet moet de Minister bij de vaststelling van de operationele strategie het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas betrekken. Twee aspecten die hij daarbij in ogenschouw dient te nemen (en feitelijk tegen elkaar dient af te wegen) zijn:

- maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging veroorzaakt door de winning van gas uit het Groningenveld (artikel 52, lid 2 sub e), en
- maatschappelijke ontwrichting als gevolg van het afsluiten van verschillende categorieën eindafnemers. (artikel 52, lid 2 sub f)

Ter onderbouwing van het laatste criterium verwijst de Minister in het ontwerp-vaststellingsbesluit naar een studie met de titel “Verlaging van gaswinning tot beneden het niveau van leveringszekerheid” van SEO economisch onderzoek uit augustus 2019. Over de bruikbaarheid van deze studie voor het vaststellingsbesluit 2021-2022 overweegt de Minister op p. 87 van het ontwerp-vaststellingsbesluit het volgende:

⁶ (a) Huishoudens, (b) volksgezondheid, (c) openbare orde en veiligheid, (d) kritische processen in industrie, (e) nuts- en basisvoorzieningen, (f) overige industrie, openbare gebouwen, bedrijven.

“Een consortium van SEO Economisch onderzoek (hierna: SEO) en TNO heeft een kwantitatieve analyse uitgevoerd dat nader inzicht biedt in de economische, veiligheids- en andere maatschappelijke gevolgen bij een verlaging van de Groningse gaswinning tot beneden het niveau van leveringszekerheid. De resultaten van dit onderzoek heb ik tevens meegenomen in het Vaststellingsbesluit Groningen gasveld 2019-2020 en 2020-2021. De analyse van SEO en TNO richt zich op de effecten van abrupte afsluitingen en staat verder los van het actuele winningsniveau. Daarom kan aangenomen worden dat de beschreven effecten in het onderzoek ook gelden als komend gasjaar onder het niveau van leveringszekerheid wordt gewonnen.

De NAM onderschrijft deze aanname niet, aangezien in de discussie over leveringszekerheid de afgelopen jaren een verschuiving heeft plaatsgevonden van een volumevraagstuk naar een *capaciteitsvraagstuk*. Het wel of niet in de bedrijf houden van de vijf locaties is direct verbonden met de door de Minister beoogde rol van het Groningenveld als capaciteitsinstrument vanaf het gasjaar 2022-2023.

De SEO-studie gaat uitsluitend over de maatschappelijke gevolgen van het langdurig en voor onbepaalde tijd niet beschikbaar zijn van grote volumes aardgas. Dat dit uitgangspunt leidt tot ernstige gevolgen is niet verbazend. Dergelijke scenario's zijn echter veel minder relevant bij het nemen van het vaststellingsbesluit 2021-2022. Zonder de gevolgen te willen bagatelliseren van een tijdelijke verstoring van de gasvoorziening als gevolg van een tekort aan capaciteit, zullen die gevolgen in duur en omvang (macro-economisch en geografisch) niet in verhouding staan tot de scenario's die geschetst worden in het SEO-advies. Dat advies gaat uit van langdurige onbeschikbaarheid, terwijl de leveringszekerheidsnorm uitgaat van de hoogste gasvraag in één dag. De toets voor hoogste gasvraag van één dag in de twintig jaar wordt door de Minister daarmee gekoppeld aan gevolgen bij langdurige onbeschikbaarheid. Dit betekent dat het ontwerp-vaststellingsbesluit op dit punt onvoldoende onderbouwd is en de belangenafweging dus in onze mening onjuist is uitgevoerd.

IV Operationele consequenties

Gevolgen op productievolume als gevolg van minimumflow in de zomer

In paragraaf 4.3 van de Operationele strategie voor het gasjaar 2021-2022 heeft de NAM een berekening van de zogeheten minimum flow opgenomen. Op basis van Bijlage A van de Verwachtingenbrief 'Uitgangspunten voor de Operationele Strategie 2021-2022', is onderscheid gemaakt in een zomerperiode en een winterperiode voor het produceren van het Groningenveld. De NAM stelt voor om in de zomerperiode, die loopt van april tot en met oktober, alle benodigde productielocaties operationeel te houden die volgens de GTS capaciteitsraming benodigd zijn voor de winterperiode van gasjaar 2022-2023. Voor het operationeel houden van productielocaties is het hierbij gedurende de zomer noodzakelijk deze productielocaties afwisselend te produceren om degradatie door stilstand te voorkomen en eventuele storingen tijdig te kunnen detecteren en verhelpen. Locaties die volgens de GTS-raming niet benodigd zijn in de winter van gasjaar 2022-2023 (de meergenoemde vijf locaties) worden in de

voorgestelde operationele strategie per 1 april 2022 uit bedrijf genomen. Tijdens een groot deel van de zomer wordt in het voorstel van de NAM het gehele Groningenveld op de technische minimumflow geproduceerd; deze bedraagt 2 mln. Nm³/d. Als gevolg hiervan zullen de productielocaties gedurende de zomer gemiddeld ongeveer 15% van de tijd produceren met een productieniveau van 2 mln. Nm³/d. Op basis van operationele ervaring is dit het minimum dat een locatie nog moet produceren om met enige mate van betrouwbaarheid inzetbaar te zijn.

Indien alle elf locaties in bedrijf moeten blijven en tegelijkertijd een vergelijkbare betrouwbaarheid van het systeem verwacht wordt als in de operationele strategie is gehanteerd, dan zullen gedurende de zomer minimaal twee locaties operationeel gehouden moeten worden. Dit heeft onvermijdelijk een aanzienlijke verhoging van de minimumflow in de zomer tot gevolg, hetgeen ook consequenties heeft voor het totale productievolume in het gasjaar 2021-2022.

Deze verhoging van de minimumflow is technisch gezien niet te vermijden. Locaties op een lager niveau laten produceren dan 2 mln. Nm³/d is technisch gezien niet mogelijk. De elf locaties gedurende de zomer steeds één voor één in en uit bedrijf nemen is geen optie omdat dat leidt tot een langere periode van stilstand. In de operationele strategie van maart 2020 heeft de NAM in hoofdstuk 6.4.3 de afweging tussen volume en opstartbetrouwbaarheid in detail beschreven.

Indien de Minister toch zou besluiten in de zomer een minimumflow van één locatie te hanteren, dan heeft zijn besluit om de vijf locaties in bedrijf te houden ten behoeve van de leveringszekerheid tot gevolg dat de NAM voor geen van de elf locaties nog redelijkerwijs kan instaan voor hun beschikbaarheid en betrouwbaarheid.

Omdat het operationeel houden van elf in plaats van zes locaties gevolgen heeft voor de minimumflow en ook voor het totale productievolume in het gasjaar 2021-2022, dienen deze consequenties in het definitieve vaststellingsbesluit te worden meegewogen tegen de achtergrond van het afwegingskader van artikel 52d Mijnbouwwet. Dat is in het ontwerp-besluit nog niet, althans onvoldoende gedaan.

Andere operationele consequenties

Zoals toegelicht in paragraaf 5.8 van de Operationele Strategie 2021-2022 wordt het onderhoud aan locaties bij voorkeur in de periode april tot en met oktober ingepland. Omdat de Minister al geruime tijd (in bijvoorbeeld het Vaststellingsbesluit 2020-2021 en het wetgevingstraject "Wat na nul?") aangeeft dat hij erop aanstuurt dat het Groningenveld met ingang van het gasjaar 2022-2023 nog slechts een backup functie zal vervullen en dat daarvoor een beperkt aantal locaties operationeel gehouden moet worden, heeft de NAM daarmee rekening gehouden bij haar onderhoudsplanning. Het onderhoud aan "de vijf locaties" is uitgesteld, omdat de NAM er vanuit ging dat deze locaties in de zomer van 2022 uit bedrijf genomen konden worden, omdat ze geen rol meer hebben in de leveringszekerheid. Daarbij gaat het met name om grootschalige periodieke integriteitsinspecties en het vervangen van afsluiters op locaties Schaapbulten, Slochteren en Oudeweg en daarnaast om jaarlijkse veiligheidstesten en

het jaarlijks preventief en correctief onderhoud op elk van de vijf locaties. Het zal veel moeite kosten om dit werk alsnog voor te bereiden en in te plannen ook al omdat de Groningen-organisatie binnen de NAM in afbouw is met het oog op de aanstaande sluiting van het veld.

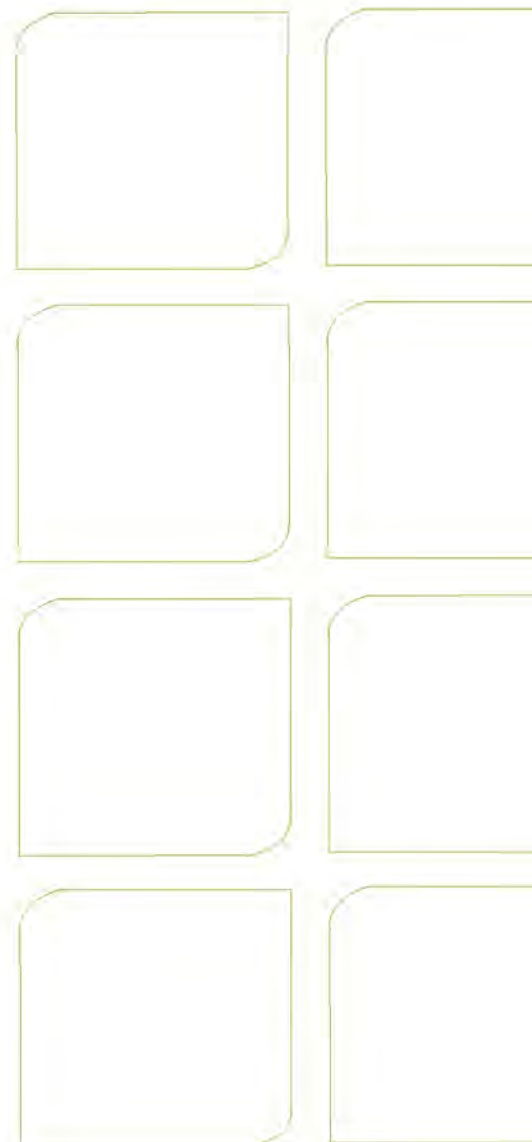
V Conclusie

De NAM heeft de afgelopen jaren haar uiterste best gedaan om in goed overleg met het Ministerie en alle andere betrokkenen mee te helpen en toe te werken naar een zo snel mogelijke afbouw van de productie uit het Groningenveld. Wij herhalen onze oproep aan de Minister om zo snel mogelijk duidelijkheid te geven over de definitieve sluiting van het veld. De NAM denkt dat dat bij aanvang van het volgend gasjaar 2022-2023 deze definitieve sluiting plaats kan vinden gegeven de in deze zienswijze aangegeven overwegingen en alternatieve benadering.

Hoogachtend,

Drs. J. Atema
Managing Director NAM B.V.

Verzonden: 8/5/2021 10:45:08 AM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning Groningen
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Sontweg
Huisnummer: 10
Postcode: 9723 AT
Woonplaats: Groningen
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Veiligheidsregio Groningen
(Mede) namens: Veiligheidsregio Groningen
Organisatie: Veiligheidsregio Groningen

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlagen

82897859_6743327_20210805_Aanbiedingsbrief_VRG_zienswijze_vaststellingsbesluit_gasjaar_2021-2022.pdf

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlagen

82897859_6743328_20210805_Zienswijze_vaststellingsbesluit_2021-2022_VRG.pdf

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlagen

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlagen

Minister van Economische Zaken en Klimaat
Directie Gastransitie Groningen
[REDACTED]
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Sontweg 10
9723 AT Groningen
Postbus 66
9700 AB Groningen
T: 088 162 5000
E: info@vrgroningen.nl
W: www.veiligheidsregiogroningen.nl
W: www.brandweer.nl/groningen

Datum	5 augustus 2021	Onze referentie	Z/21/039614
Aantal bijlagen	1	Uw referentie	DGKE-PDG / 2107032
Behandeld	[REDACTED]	Sector/dienst	Directie
Telefoon	[REDACTED]	Team	
E-mail	[REDACTED]		

Onderwerp Zienswijze VRG vaststellingsbesluit Groningenveld gasjaar 2021/2022

Geachte heren Brouwers en Wilschut,

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd voor zienswijze. Daaraan voorafgaand heeft Veiligheidsregio Groningen (VRG) op uw verzoek op 28 mei 2021 een advies uitgebracht over de voorgestelde Operationele Strategieën Groningenveld voor het gasjaar 2021/2022 (kenmerk brief VRG: Z/21/038437/77761).

Zoals u in uw ontwerp vaststellingsbesluit gaswinning 2020/2021 reeds verwoordde, is het veiligheidsbelang niet strikt beperkt tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5} , maar dienen – mede op basis van eerdere uitspraken van de Raad van State – ook maatschappelijke gevolgen meegewogen te worden in het komen tot een vaststellingsbesluit. Maatschappelijke ontwrichting door bodembeweging kent meerdere oorzaken: het beperkt zich niet enkel tot aardbevingen en de fysieke effecten daarvan, maar ook schadeafhandeling en (complexe) versterkingsprocessen hebben invloed op maatschappelijke ontwrichting. Ook nu nog zien we dat het trage verloop van schadeafhandeling en versterking zorgt voor sociale onveiligheid, gezondheidsproblemen en maatschappelijke onrust en tanend vertrouwen in de overheid.

Onze inwoners hebben uitzicht gekregen op het stopzetten van de gaswinning uit het Groningenveld en er zijn diverse inspanningen verricht om maatschappelijke ontwrichting als gevolg van de gaswinning te beperken. Echter, zoals recente onderzoeken uitwijzen hebben de consequenties van de gaswinning nog altijd een negatieve uitwerking op (het welzijn van) onze inwoners. Met name vinden we het van belang dat u voldoende oog heeft voor de impact op gemeenschappen en kwetsbare groepen, en de impact op (de ontwikkeling van) kinderen in het aardbevingsgebied. En daarom blijft ook VRG aandacht vragen voor negatieve gevolgen van de gaswinning op zowel gezondheid, als sociale veiligheidsrisico's en maatschappelijke onrust.

Pagina 2 van 2
Onderwerp nr

Voor de zienswijze van Veiligheidsregio Groningen verwijs ik u naar de bijlage bij deze brief. Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Indien u naar aanleiding van deze brief nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met [REDACTED] via telefoonnummer [REDACTED].

Met vriendelijke groeten,
Namens bestuur van Veiligheidsregio Groningen

ZIENSWIJZE

op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld
voor het gasjaar 2021/2022

Veiligheidsregio Groningen

13 juli 2021

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	3
3.	Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte.....	4
	3.1 Ombouw industriële grootverbruikers.....	4
4.	Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade	5
	4.1 Versterking	5
	4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse	7
	4.3 Schade	8
5.	Ombouw opslag Grijpskerk	11
6.	Gebruik gasopslagen	12
7.	Maatschappelijke ontwrichting.....	12
8.	Grondrechten	14
9.	Monitoring.....	15

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijpskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het bestuur van de Veiligheidsregio Groningen.

1.1 Leeswijzer

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar

in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1 Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland (industriële grootverbruikers) is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijpskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent.

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 6 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 6 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën.

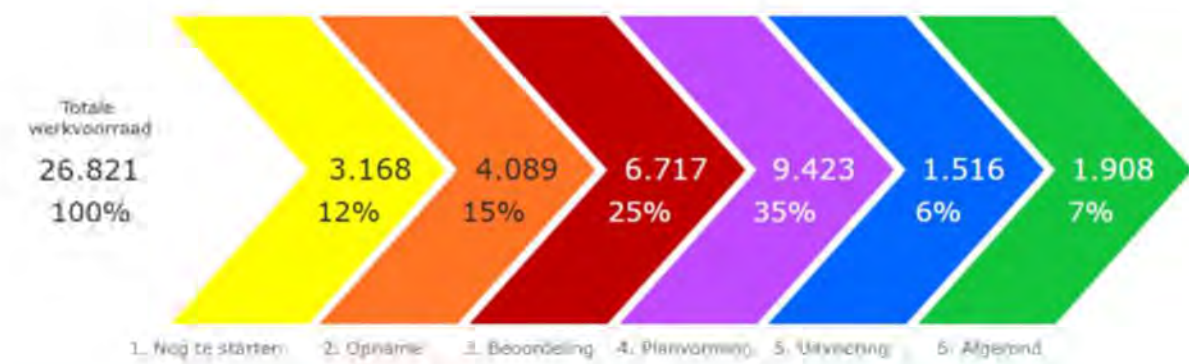
Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering komen. Dat betekent dat de versterking nu steeds zichtbaarder en concreter wordt en dat is een goede ontwikkeling.

Echter, voor een deel van deze adressen is voorlopig geen uitvoeringscapaciteit beschikbaar bij de NCG. Er is dus sprake van een stuwmeer van liggende versterkingsadviezen die nog niet uitgevoerd kunnen worden. Daar komen nieuwe adressen bij, aangezien van de 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten, er 6.717 binnen afzienbare termijn beoordeeld zijn. De NCG geeft aan dat er in 2021 en 2022 aanvullende uitvoeringscapaciteit voor 2300 panden beschikbaar komt. Dat is volstrekt onvoldoende om het zich steeds verder vullende stuwmeer te ontlasten. Het duurt daarmee dus nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven.

Wij vinden dat u niet moet uitgaan van de bestaande capaciteit, maar dat u op basis van de resterende adressen moet onderzoeken welke uitvoeringscapaciteit daarbij hoort en ervoor moet zorgen dat deze op korte termijn beschikbaar is. Op die manier laat u zien dat u de versterking ziet als het gevolg van een (veiligheids)crisis.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

- 3 door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
- 4 de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (Pmean), dat er 22 gebouwen in de P90 vallen bij een gemiddeld temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave.

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P50 of Pmean) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschillende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingsscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluïde. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkings-scope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluïde zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

- 5 bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
- 6 ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
- 7 ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen;
- 8 ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsopgave zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsopgave zaten;
- 9 ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsopgave en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Schade

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

4.3.1 Ontstaan van schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

4.3.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter

met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u er op toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op er op toe te zien dat het IMG dit ook doet.

4.3.3 Samenloop met versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ontzorgd worden en niet geconfronteerd worden

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

met instanties die niet goed samenwerken.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

4.3.4. Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen teveel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;

12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringsonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijnraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectieseizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hier naar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is vertraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;
16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is vertraagd;
17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om het gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, blz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10⁻⁵, maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak – het stoppen van de gaswinning – volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek, negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners bovenop de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;
20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt

en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillanceplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode vooralsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul").

Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat u:

25. NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 8/6/2021 3:16:36 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning Groningen
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Postbus
Huisnummer: 109
Postcode: 9300 AC
Woonplaats: Roden
Land: Nederland
Telefoonnummer: (050) 502 72 22
E-mailadres: postbus@noordenveld.nl
Als: Overheid
(Mede) namens:
Organisatie: Gemeente Noordenveld

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

BEZOEKAADRES

↑
Raadhuisstraat 1
9301 AA Roden

POSTADRES

↑
Postbus 109
9300 AC Roden

WEBSITE/E-MAIL

↑
www.noordenveld.nl
postbus@noordenveld.nl

TELEFOON

↑
T 050 – 50 27 222

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
t.a.v. De minister van Economische Zaken en Klimaat
de heer drs. S.A. Blok
Postbus 111
9200 AC Drachten

ONDERWERP

Zienswijze vaststellingsbesluit
2021/2022

CONTACTPERSOON

[REDACTED]

UW KENMERK

ONS KENMERK

RODEN

28 juli 2021

Geachte minister,

Op 25 juni 2021 publiceerde u het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningengasveld 2021-2022. Voor dit besluit vroeg u ons eerder om advies. Nu stelt u ons in de gelegenheid een zienswijze in te dienen. Deze geven wij u in deze brief.

Schadeafhandeling

In ons advies van 30 april 2021 hebben wij nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de gevolgen van de gewijzigde werkwijze van het IMG, de noodzaak van een eerlijke en vlotte schadeafhandeling en het feit dat sluiting van het Groningengasveld niet mag leiden tot afwenteling naar Drenthe.

In de considerans van uw vaststellingsbesluit stelt u dat van afwenteling naar Drenthe geen sprake is, daar geen extra gas gewonnen wordt uit (Drentse) kleine velden en de capaciteit van de gasopslag Norg niet wordt uitgebreid. Ook stelt u dat het IMG het bewijsvermoeden nog steeds toepast, maar "voor een goede en zorgvuldige uitoefening van de wettelijke taak zijn werkwijze blijft toetsen aan nieuwe ontwikkelingen en inzichten, ook al betekent dat verandering of tijdelijke onduidelijkheid voor bewoners". U geeft aan dat dit tot gevolg heeft dat het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden moet worden toegepast, herijkt kan worden.

Onze zienswijze

1) Wij zijn van mening dat tot de definitieve sluiting van het Groningengasveld of ten minste zolang de gasopslag Norg ten dienste van dit veld in werking is, het bewijsvermoeden dient te worden toegepast conform de oude contourenkaart voor het toepassingsgebied.

Toelichting

Er is altijd duidelijk gesteld dat de gasopslag Norg en het Groningengasveld onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en dat daarmee beide onder de toepassing van het bewijsvermoeden vallen.

Bijlagen: -

Echter, de wijziging door het IMG betreft vooral het toepassingsgebied rondom Norg en heeft daarmee vooral zeer nadelige effecten voor de burgers in Noord-Drenthe. Waar dan geen sprake is van afwenteling door fysieke activiteiten, is wel degelijk sprake van een extra belasting van onze burgers door de zorgen, onrust en aantasting van het woongenot die deze wijziging met zich meebrengt. Daarnaast dreigt de financiële schade die zij mogelijk lijden. Waar eerst sprake was van 'rechtszekerheid, vertrouwen in de overheid en ruimhartigheid' is nu sprake van zorgen en verbijstering. Dit kan nooit de bedoeling geweest zijn van de overheid. Daarom verzoeken wij u ervoor te zorgen dat het bewijsvermoeden van toepassing blijft conform de oude contourenkaart.

2) Wij zijn van mening dat het IMG in elk geval de *tot het moment van publicatie van het nieuwe toepassingsgebied ingediende schades* dient te behandelen volgens de oude contourenkaart.

Toelichting

Indertijd is in de Tweede Kamer uitgebreid gediscussieerd over de (wijze van) vaststelling van het toepassingsgebied om de mensen met schade rechtszekerheid te kunnen bieden. Hierbij werd niet uitgesloten dat een wijziging van de (niet wettelijk vastgelegde) contouren mogelijk was. Maar, door uw ambtsvoorganger is in antwoord op Kamervragen aangegeven dat, *juist vanwege de rechtszekerheid*, in dat geval de 'oude' contourenkaart zou blijven gelden voor schades die op dat moment bij de benadeelde bekend waren⁽¹⁾. De wijziging die het IMG voorstelt voor het toepassingsgebied kan dus niet gelden voor de reeds ingediende schades, ook al heeft het IMG deze niet in behandeling genomen.

In het Kamerdebat van 1 juli 2021 stelde u dat het IMG een zelfstandig, op afstand van de politiek geplaatste organisatie is die u geen aanwijzingen en instructies kunt geven. Dit laat onverlet dat u de wijze van schadeafhandeling door het IMG hebt doorgevoerd en als systeemverantwoordelijke het IMG wel kunt wijzen op de eerder door u gedane toezeggingen.

Vragen

Heeft u nog vragen? Neem dan gerust contact op met [REDACTED] van het team Ontwikkeling en Strategie via telefoonnummer 050 – 50 27 222.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van de gemeente Noordenveld,

Klaas Smid, burgemeester

Marinus van der Wal, directeur – secretaris

[¹] In een antwoord op Kamervragen over deze kwestie staat:

→ "De leden van de VVD-fractie vroegen naar het voorkomen van discussies over schade bij gevallen die eerst binnen en later buiten het effectgebied vallen. Omwille van de rechtszekerheid geldt voor de toepassing van het wettelijke bewijsvermoeden het effectgebied zoals dat was vastgesteld op het moment waarop de benadeelde met de schade bekend is geworden. Daardoor is voor betrokkenen vanaf het moment dat de schade bekend wordt duidelijk of het bewijsvermoeden al dan niet van toepassing is."

Ook in een antwoord op vragen van de D66-fractie staat

"Verder is van belang dat een wijziging van het vastgestelde effectgebied geen gevolgen heeft voor de toepassing van het bewijsvermoeden op schades die reeds voor de wijziging bekend waren. De leden van de D66-fractie vroegen naar de afweging ten aanzien van de situatie bij wijziging van het effectgebied. Korthedshalve verwijs ik naar de beantwoording van een vraag van de leden van de VVD-fractie over wijziging van het effectgebied eerder in deze paragraaf. Uitgegaan wordt van het effectgebied zoals dat was vastgesteld op het moment van bekend worden van de schade."

Kamerstukken II 2015/16, 34 390, nr. 6 (nota naar aanleiding van het verslag (Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen)), p. 13 en p. 15)

Verzonden: 8/6/2021 3:19:25 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 15

Postcode: 9900 AA

Woonplaats: Appingedam

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres:

Als: Overheid

(Mede) namens:

Organisatie: Gemeente Eemsdelta

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Aantekenen

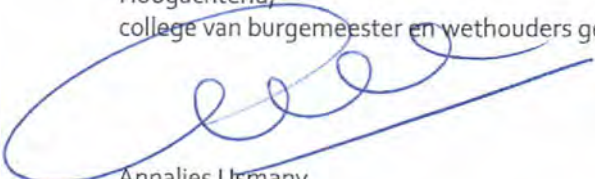
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN

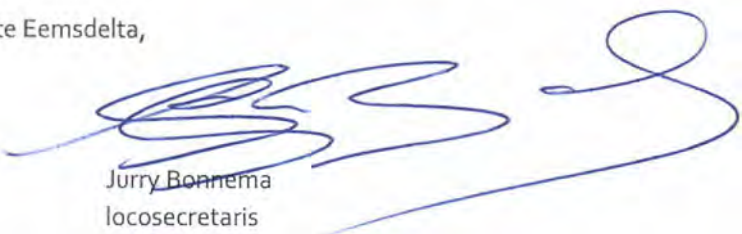
DATUM	16 juli 2021	VERZONDEN OP	30 JUL 2021
ONS KENMERK	Z/21/126904/DOC-21203772	CONTACTPERSOON	[REDACTED]
UW KENMERK		CONTACTGEGEVENS	[REDACTED]
ONDERWERP	Zienswijze ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld voor het gasjaar 2021/2022		

Geachte heer Blok,

Bijgevoegd vindt u de zienswijze van de Gemeente Eemsdelta inzake het voorgenomen besluit aangaande de operationele strategie voor gaswinning uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022. Wij hebben dit advies in regionaal verband opgesteld.

Hoogachtend,
college van burgemeester en wethouders gemeente Eemsdelta,

Annalies Usmany
locoburgemeester

Jurry Bonnema
locosecretaris

Volledigheidshalve is dit advies ook per e-mail verzonden aan [REDACTED]
[REDACTED]

ZIENSWIJZE

op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld
voor het gasjaar 2021/2022

Gemeente Eemsdelta

27 juli 2021

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	3
3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte	4
3.1 Ombouw industriële grootverbruikers	4
4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade.....	5
4.1 Versterking.....	5
4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse	7
4.3 Schade.....	8
5. Ombouw opslag Grijpskerk.....	11
6. Gebruik gasopslagen.....	12
7. Maatschappelijke ontwrichting	12
8. Grondrechten.....	14
9. Monitoring	15

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijpskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Eemsdelta.

1.1 Leeswijzer

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave

moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1 Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland (industriële grootverbruikers) is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijpskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent.

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 6 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 6 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën.

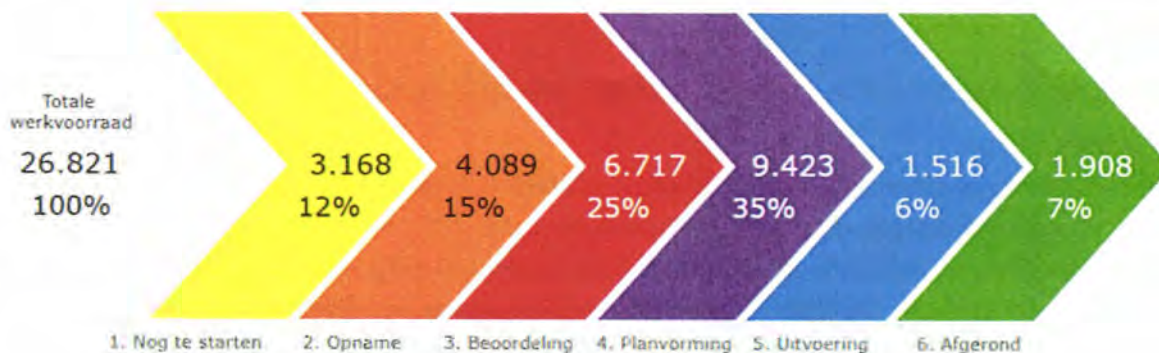
Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering komen. Dat betekent dat de versterking nu steeds zichtbaarder en concreter wordt en dat is een goede ontwikkeling.

Echter, voor een deel van deze adressen is voorlopig geen uitvoeringscapaciteit beschikbaar bij de NCG. Er is dus sprake van een stuwmeer van liggende versterkingsadviezen die nog niet uitgevoerd kunnen worden. Daar komen nieuwe adressen bij, aangezien van de 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten, er 6.717 binnen afzienbare termijn beoordeeld zijn. De NCG geeft aan dat er in 2021 en 2022 aanvullende uitvoeringscapaciteit voor 2300 panden beschikbaar komt. Dat is volstrekt onvoldoende om het zich steeds verder vullende stuwmeer te ontlasten. Het duurt daarmee dus nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven.

Wij vinden dat u niet moet uitgaan van de bestaande capaciteit, maar dat u op basis van de resterende adressen moet onderzoeken welke uitvoeringscapaciteit daarbij hoort en ervoor moet zorgen dat deze op korte termijn beschikbaar is. Op die manier laat u zien dat u de versterking ziet als het gevolg van een (veiligheids)crisis.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

- 3 door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
- 4 de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (Pmean), dat er 22 gebouwen in de P90 vallen bij een gemiddeld temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave.

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P50 of Pmean) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschillende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingsscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluïde. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkings-scope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluïde zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

- 5 bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
- 6 ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
- 7 ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen;
- 8 ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsopgave zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsopgave zaten;
- 9 ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsopgave en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Schade

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

4.3.1 Ontstaan van schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

4.3.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter

met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u er op toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op er op toe te zien dat het IMG dit ook doet.

4.3.3 Samenloop met versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ontzorgd worden en niet geconfronteerd worden

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

met instanties die niet goed samenwerken.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

4.3.4. Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen teveel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;

12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringsonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijnraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectieseizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hier naar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is vertraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;
16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is vertraagd;
17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om het gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, blz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5} , maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak – het stoppen van de gaswinning – volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek, negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners bovenop de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;
20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt

en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillanceplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode vooralsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul").

Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat u:

25. NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 8/6/2021 3:21:42 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Hoofdweg

Huisnummer: 58

Postcode: 9621 AM

Woonplaats: Slochteren

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres:

Als: Particulier

(Mede) namens: [REDACTED]

Organisatie:

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Datum 1 Augustus 2021.

Aan Bureau Energieprojecten.

Inspraakpunt Gaswinning Groningen

Postbus 111

9200 AC Drachten

Bij dezen moet ik helaas wederom reageren in de vorm van een zienswijze op de Kennisgeving ontwerp-vaststellingsbesluit gaswinning Groningen, van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

De argumenten/aanbevelingen/zorgen van mijn vorige 3 zienswijzen op de ontwerp vaststellings-/winningsbesluiten van de winningsjaren 2018/2019, 2019/2020 en 2020/2021 beschouw ik hiermede ook weer ingediend voor dit vaststellingsbesluit. Aangezien er niks is veranderd bespaar ik mij de moeite om alles weer te herhalen. U dient er zelf zorg voor te dragen dat alle aangevoerde opmerkingen door ons in de drie voorgaande zienswijzen, beschouwd worden als ook nu bij dit vaststellingsbesluit te zijn in gediend !!!!!

Blij zijn wij dat de gasproductie naar nul gaat. Niet blij dat er geen harde einddatum is vastgesteld. Goed zou zijn om volgend jaar april als de stikstoffabriek in Zuidbroek in werking treedt, deze einddatum van de gasproductie ook inderdaad in het definitieve vaststellingsbesluit op te nemen. Er wordt gesproken dat er nog een minimale flow moet blijven bestaan om in geval van nood toch nog weer enkele gaslocaties te kunnen aanspreken. Ik heb begrepen dat de NAM die urgentie niet onderschrijft. Daarom moet de einddatum van April volgend jaar ook de werkelijke einddatum worden zonder een minimale flow aan te houden, zonder enig zicht op een werkelijke einddatum.

Zo U weet gaan wij persoonlijk het negende jaar in om de mijnbouwschade aan onze boerderij vergoed te krijgen. Echter tot op de dag van vandaag is er nog geen ene rooie cent aan herstelvergoeding aan ons toegekend. Ook de agrarische pilot waar wij in zijn voorgedragen, loopt nu al meer dan twee jaar zonder zichtbaar resultaat voor ons of andere voorgedragen agrariers. Tevens ken ik drie andere gevallen van schades langer dan 6 jaar waar ook nog geen bevredigende schadevergoeding is aangeboden. Onze boerderij is vorig jaar zelfs ontdaan van een deel van de dakbedekking in opdracht van het AOS-team. Dit om de veiligheid van de timmerlieden te kunnen garanderen. Men heeft echter verzuimd om dit ontbrekende deel van de dakbedekking weer aan te brengen. Ik heb de verantwoordelijkheid van alle mogelijke schade en vervolgschade bij het IMG neergelegd. Wegens kortsluiting door binnendringend regenwater is de elektriciteit afgesloten. We kunnen de schuur niet meer gebruiken. Zoals U weet hebben wij ook persoonlijk nadelige gevolgen ondervonden. Ik ben met een nekklem van mijn boerderij door politie afgevoerd en kan vanwege aanhoudende nekklachten mijn werk niet meer uitvoeren. Mijn vrouw heeft een blijvende hartritmestoornis opgelopen door de stress. Onze kinderen zijn ook beschadigd waarvan onze zoon verschillende schooljaren mist wegens vervroegde studiestopzetting door een ontregelde thuissituatie. Als ik [REDACTED] als woordvoerder van de minister 1 Juni jongstleden bij de Raad van State hoor zeggen, dat er geld genoeg is om alle schade te vergoeden, en dat de Groningers de omgekeerde bewijslast hebben zodat ze zich geen zorgen hoeven te maken dat de schade ook inderdaad vergoed zal gaan worden..... Dan begrijp ik niet dat wij ondanks een schaderapport van een NIVRE erkende schadetaxateur, met de conclusie dat alle schades aan onze gebouwen ontstaan zijn door de gaswinning, ondanks dit harde bewijs we die niet vergoed kunnen krijgen! Ik

raad de minister aan om nu maar eens de echte schade te gaan vergoeden, in plaats van hopen geld aan randactiviteiten uit te geven. De gelden voor de 'proatbus', de investering voor 10 extra zielenknijpers voor een bedrag van 800.000 euro per jaar, de 100 miljoen voor het nationaal programma Groningen..... zijn allemaal verspilde gelden als de echte feitelijke schade aan de gebouwen niet voldaan worden, zoals nu inderdaad niet het geval is. Zoals met vorige zienswijzen al aangegeven is er totaal nog geen enkele schade vergoed. Worden procedures steeds vertraagd/uitgesteld. Eigen initiatieven zoals het laten opmaken op eigen kosten van een NIVRE erkend schaderapport, worden genegeerd door de Arbitrer, het IMG en het NCG. De schade neemt echter alleen maar toe. Niet alleen aan onze gebouwen en landerijen, maar ook aan ons zelf. De gaswinning dient daarom ook per direct gestopt te worden aangezien niet duidelijk is of de nog steeds oplopende schades ooit wel eens vergoed zullen gaan worden. Verschillende mensenrechten en kinderrechten worden nog steeds geschaad !

Ik gebied U om ook zoals voornoemd onze drie voorgaande zienswijzen in deze zienswijze te betrekken/implementeren.

[REDACTED]

[REDACTED]

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 248
2250 AE Voorschoten.

04 OKT 2018

3 oktober 2018

Uw voorkeur; digitaal gericht aan bureau-energieprojecten.nl / Gaswinning Groningen

Betreft; zienswijze op het ontwerp Groningen gasveld 2018 – 2019

Geachte heer Wiebes,

De Raad van State heeft de minister tot tweemaal toe gewezen op het feit dat de mensenrechten in geding zijn door de gevolgen van de gaswinning.

De periode, de schade afhandeling, voorafgaand aan deze brief/ zienswijze zijn voor mij en mijn familie als zeer zwaar mentaal ervaren. De minister erkent in het besluit de dominantie van de Nam in de afhandeling van de schade aan de gebouwen. Om die reden heeft de minister de schadeafhandeling overgenomen van de Nam. De minister heeft duidelijk gesproken van een menselijke maat in de schadeafhandeling, waar de minister nu verantwoordelijk voor is.

Nu de gaswinning volledig naar het zuiden en het oosten gaat, zullen ook de negatieve effecten zich verplaatsen. Anders gezegd; ongeveer 22 miljard kuub gas werd verdeeld over het geheel. De huidige hoeveelheid meer dan 19 miljard kuub, zal voornamelijk uit het oosten en zuiden komen van het gasveld. Daardoor zullen kleinere en grotere aardbeving dit gebied vaker teisteren.

De minster omschrijft in het ontwerp – instemmingsbesluit dat de veiligheid en leveringszekerheid niet in een norm te omschrijven of te berekenen is. Daarom vraag ik de minister om de onbeschreven norm, zo te formuleren dat veiligheid verzaaid wordt en de leveringszekerheid geminimaliseerd wordt. Immers door de onbeschreven norm blijft de toekomst zeer onzeker, en het behoort tot de zorgplicht van de minster, om een juiste balans hierin te vinden. Het is unfair als de minster een ingekaderde maatstaf neerlegt ten aanzien van schadeafhandeling, en gelijktijdig niet in staat is om een norm te ontwikkelen. De onzekerheid die hierdoor bij de gemeenschap ontstaat. Is te omschrijven als het woongenot, zoals omschreven is in de Rechten van de Mens.

Nu de minister een keuze maakt uit twee kwaden. Aan de ene zijde de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van het winnen van gas. En aan de andere zijde de maatschappelijke gevolgen, wanneer het gas niet wordt geleverd aan de eindgebruiker. Ontslaat de minster niet, vanuit zijn zorgplicht, aan een zeer zorgvuldige toetsing van enkel het noodzakelijke gas.

De brief van het college van de Rechten van de Mens van 14 februari 2018, gericht aan de minster heb ik als zeer waardevol ervaren, en zal navolging moeten hebben in de omschrijving van “het menselijk maat”.

Uitgaande dat de minister gelijkwaardig denkt, ten aanzien van de kwaliteit van schadeafhandeling. Is er toch al de eerste scheur ontstaan. Door het aftreden van ████████ als Nationaal Coördinator. Als globale reden ligt wederom de dominantie van de Nam ten grondslag van zijn vertrek, om het in de woorden van de minster te zeggen “om het aardbeving problematiek klein te houden”.

Om de burger in de toekomst te verzekeren van “het menselijk maat” in de schade afhandeling. Is het belangrijk dat het geheel doorzichtig is. Een grote mate van ondoorzichtigheid, gecreëerd door de dominantie van de Nam is uit mijn ervaring zwaar. Daarom vraag ik de minister, als de minster spreekt van een volledige vergoeding, het omschrijven van een handboek waarin schade staat omschreven, en waardoor het is veroorzaakt. De inhoud van het handboek behoort integraal te zijn. Waarbij alle aspecten van mogelijke schade, en vervolgschade zijn omschreven Het creëert een basis van vertrouwen. En het geeft de gedupeerde inzicht. En ook een eerlijk kans om de keuze te kunnen maken hoe het schade het beste geclaimd kan worden.

Als gedupeerde ervaar ik de termijnen van het bestuursrecht zeer kort. Het heeft mij veel mentale energie gekost om mijn gedachten, angsten en herbelevingen in een nette brief weer te geven. Ik zou het als zeer moeilijk ervaren om mijn bezwaar toe te lichten en wellicht bouwkundig onderlegt toe te lichten in een brief.

De gemeenschap boven het Groningen veld heeft de arbitrage commissie als zeer positief ervaren, maar de minster heeft het niet in de huidige procedure meegenomen. Het is voor mij als burger onbegrijpelijk dat de minister het kleine beetje menselijk maat wegneemt. Een reeds bestaande succesvolle vertrouwelijke procedure heeft een positieve werking op de gemeenschap.

De erkenning van de minister van het falen van de Nam in de afhandeling en beoordeling van de schade. Mag niet zonder gevolgen zijn van de reeds afgewikkelde schade. De minster zou zijn woorden niet concretiseren als er geen herwaardering komt van de reeds afgewikkelde schade

Het is redelijk bekend dat veel voormalige Nam schade experts voor de minister gaan werken . Hoe garandeert de minister, en toetsbaar voor een burger, het kwaliteitsniveau. Het geen noodzakelijk is voor het uitoefenen van de functie.

Door het omschrijven van de dominantie van de Nam, erkent de minister ook de dominantie van de Nam in de rapporten die de schade ontwikkeling omschrijven. Als gevolg hiervan is het aannemelijk dat de nieuwe organisatie, verantwoordelijk voor de afhandeling van schade. Enkel de uitkomst kan motiveren uit onafhankelijk rapporten. Tot op het heden zijn er nog geen onafhankelijk studies van schade, als gevolg van gaswinning beschikbaar zijn op de website van het instituut mijnbouwschade Groningen. Kritische rapporten behoren het fundament te zijn in de beoordeling van schade, en niet in de laatste fase van schade afhandeling

In het verleden is er in de communicatie de basis van schade omschreven aan de blootstelling van de hoeveelheid trillingen in een gebied. Met andere woorden er lag een simpele beredenering ten grondslag aan een complexe schadepatroon. De minster omschrijft het als de aardbevings - problematiek klein te houden. Daarom moet de opeenstapeling van schade elementen het uitgangspunt zijn. In mijn gebied heeft het waterschap veelvuldig het waterpeil veranderd. Anders gezegd; de opbouw van de grond en de ontwatering zijn van invloed. Maar ook de uniek omstandigheden zoals een droge zomer behoren tot de invloeden van de uiteindelijke schade als gevolg van de gaswinning, die ten goede komt aan het voorkomen van maatschappelijk ontwrichten van de eindgebruiker van het gas.

Nu de zorgplicht in de toekomst bij de minster ligt, is het redelijk om de burger te ontslaan van de zorgplicht zoals omschreven in de woningwet. En de minster de verantwoordelijkheid van zorgplicht tot zich neemt. Het mag niet zo zijn dat stress ,veroorzaakt door handhaving van de woningwet, het schade afhandelingprocedure geestelijk beïnvloed.

De minster heeft duidelijk in de media naar voren gebracht dat 1 organisatie verantwoordelijk is voor de totale schade afhandeling . Ondanks deze woorden worden landbouwgronden niet meegenomen in een analyse van schade. De Tcbb is tot op het heden een gesloten bolwerk en voldoet niet aan de brede definitie van transparantie en onafhankelijkheid. Nu de minister van landbouw gericht is duidelijk wetgeving met als basis "de veroorzaker betaalt" . Ervaar ik, als akkerbouwer, het als rechtvaardig om inzicht te hebben in de bodemdaling.

Tot mijn spijt heeft de minster niet de immateriële schade toegevoegd aan "het menselijk maat". Tot twee maal toe heeft de rechtbank geoordeeld dat de Nam verantwoordelijk is voor het immateriële schade aan de gebouwen. Het is een tekortkoming aan U definitie van het menselijk maat. Het behoort leidend te zijn in de invulling van U organisatie.

Veiligheid heeft voor mij een héél andere beleving gekregen, voorheen was ik, voornamelijk, door mijn eigen handelen verantwoordelijk voor de veiligheid van mijzelf en voor mijn gezin . Nu heb ik het gevoel dat veiligheid ver buiten mijn controle ligt. Daarom vind ik het rechtmatig om van de minster te verlangen om versteviging, enkel versteviging. Gelijkwaardig voor elke bouwwerk te beoordelen en de schade ook te beoordelen op zwakheid van het gebouw, daarmee gelijktijdig met de schade het gebouw te verstevigen. Veiligheid en daarmee het woongenot is , zoals de minster reeds heeft aangegeven niet in een norm te omschrijven. Maar is vastgelegd in de individuele geest van de mens.

Tot slot

Nu er geen normen zijn voor de veiligheid, en de definitie van leveringszekerheid ook voor een gemiddelde burger niet duidelijk is. Mag het niet zo zijn dat het afwickelen van schade, schade wel in een definitie wordt omschreven. Het is in belang van "het menselijk maat", dat de bewijslast duidelijk wordt neergelegd bij de organisatie die verantwoordelijk is voor het afhandelen. Nu de minister niet instaat is om het te omschrijven in een definitie. Voegt U het toe aan mijn(menselijke) zorg.

Mijn advies aan de minister kan ik het beste omschrijven , door de putten uit de ervaringen, omtrent de gaswinning. Bij het continueren van de gaswinning behoort menselijke en geestelijk rust het uitgangspunt te zijn. In de komende schadeafhandeling mag rust worden omschreven als transpartheid, begrijpbare documenten en onderzoeken.

Ik wens de minister veel wijsheid toe in zijn besluit.

Hoogachtend,

Verzonden: Maandag 5 augustus 2019 10:59
Onderwerp: Zienswijzeformulier
Gaswinning Groningen - Vaststellingsbesluit 2019

Aanspreekvorm: [REDACTED]
Aanspreektitel: [REDACTED]
Achternaam: [REDACTED]
Voorvoegsel(s): [REDACTED]
Voorletters: [REDACTED]
Straat: [REDACTED]
Huisnummer: [REDACTED]
Postcode: [REDACTED]
Woonplaats: [REDACTED]
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: [REDACTED]
Als: Organisatie
Organisatie: akkerbouwbedrijf

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?
zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dat toelichten?
zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?
zie bijlage

Reactie

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED] 2 augustus 2019

Betreft ; ontwerp vaststellingsbesluit gaswinning Groningen

Geachte heer E.Wiebes,

Hierbij geven wij, [REDACTED], onze zienswijze aangaande het ontwerp vaststellingsbesluit gaswinning Groningen), zoals gepubliceerd in de Staatscourant van 21 juni (nr.34195)

Met grote teleurstelling heb ik uw ontwerpbesluit gelezen. Mijn teleurstelling baseert zich op het ontbreken van een motivatie, van de MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK, om met de exploitatie van het Groninger gas verder te gaan, in afwijking van de voorgestelde maximale 12 miljard kuub jaarlijks, door de SODM als zodanig veilig betiteld.

Er is geen gedegen evenwicht tussen uw term MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK enerzijds, en de term VEILIGHEID in het oog van ons Groningers. De term VEILIGHEID heeft voor ons Groningers door de jaren heen een verfijnde definitie gekregen. Deze verfijnde definitie is niet door wetenschappers ontwikkeld, maar door aardbevingslachtoffers zelf gedefinieerd in oa de reeks van 101 aardbevingsgedupeerden in de reeks van, IK WACHT, van het dagblad van het Noorden. Afgelopen April heeft U hier kennis van mogen nemen bij DE RAAD VAN STATE, welke ik verschillende artikelen heb toegezonden. U weet dat wij als gezin hier 1 van de 101 verhalen van zijn.

Ook in Zeerijp bij de uitreiking van deze 101 verhalen van, IK WACHT, in boekvorm,mocht U nota bene ZELF het eerste exemplaar hiervan in ontvangst nemen, waarvan ik ook getuige mocht zijn !!!

Maar nog steeds kunt U uw term MAATSCHAPPELIJKE NOODZAAK niet fatsoenlijk en inhoudelijk omschrijven.

U sprak in Zeerijp mooie woorden, dat U de ERESCHULD naar de Groningers toe wel nooit helemaal zal kunnen inlossen!! Met dit ontwerpbesluit doet U dat inderdaad ook niet.

U en uw voorganger bieden mij wederom geen hoopvolle toekomst aan. Waarom kijkt U als minister wel naar verre landen, als het gaat om de rechten van de mens te eerbiedigen,..... maar kijkt U weg als het om ons GRONINGERS gaat !!!!!!! De VN (verenigde Naties) heeft tot jongstleden twee keer toe, de Nederlandse Overheid er op gewezen dat men ons Groningers,.... de grondbeginselen van ons GRONINGERS (De rechten voor de mens.) ons ontnemt, en dat dit moet stoppen !!! U als minister negeert dit willens en wetens met dit ontwerpbesluit. U kunt alleen maar vage schattingen doen, voor uw vage term leveringszekerheid! De enige zekerheid die U ons nu geeft, is dat de onzekerheid waarin wij nu verkeren, zal blijven bestaan.

In uw wetgeving en het ontwerpbesluit scheidt u een zeer brede norm omtrent de veiligheidsnorm. Deze norm komt niet overeen met de geldende WONINGWET. Het gevolg is dat De GEMEENTE mij mijn schuur ONTNEEMT. Anders gezegd, door het onveilig verklaren van mijn schuur door de gemeente, wordt mijn schuur op een onrechtmatige manier ONTEIGEND !! Deze onrechtmatige onteigening is een gevolg van uw vage term leveringszekerheid, waarop de nadruk wordt gelegd in uw wetgeving en ontwerpbesluit. Ik kan alleen maar tot de conclusie komen dat u ongelijkwaardig handelt, en niet voldoet aan de beginselen van het recht.

Wat ik mis in uw ontwerpbesluit zijn de benodigde vergunningen waar een ieder zich aan moet houden. Ook U dient zich daaraan te houden, zowel op nationaal als ook op Europees niveau.

Eerder heeft men u al gewezen op de MER plicht in deze, en na de uitspraak van DE RAAD VAN STATE over de uitspraak van de PAS (programmatische aanpak stikstof), dient u ook deze uitspraak in uw ontwerp mee te nemen !! De consequenties van de FEITELIJKE stikstof UITSTOOT, dienen te worden meegenomen !

Tot mijn ontsteltenis verlangt u van de NAM een overzicht van de bodemdaling. Echter pas NA het nemen van dit besluit. Aangezien deze gegevens nu al bekend zijn dienen deze NU meegenomen te worden in Uw besluit. U weet dat de mijnbouwwet van u verlangt dat u onderzoekt of er een ernstige aantasting van veiligheid kan ontstaan, dan wel dreigt te ontstaan. Het is daarom noodzaak om bodemdaling mee te nemen, in de toetsing van veiligheid, tegenover uw term maatschappelijke noodzaak. Door dit te ontwijken ontnemt u mij en andere agrariers het recht op schadevergoeding. Met het niet meenemen van bodemdaling schendt u wederom DE RECHTEN VAN DE MENS. Uw rechtmatigheid die u claimt tav leveringszekerheid, is van dezelfde orde als de rechtmatigheid op schadevergoeding in deze !

Ik las in uw ontwerpbesluit dat de NAM u mededeelde dat boerderijen behoren tot de zwakke gebouwen. Een gebouw WAAR IK EN MIJN GEZIN IN WOON !!!!

De EMOTIES DIE WIJ DE LAATSTE 6 JAAR ALS GEZIN HEBBEN MOETEN ONDERGAAN, kan ik u ruimhartig vertalen. Waarom kunt U uw belangen niet omschrijven in een duidelijke definitie ??

Na 2 keer als gezin geconfronteerd te zijn met een bijna uithuisplaatsing, opgepakt te zijn op mijn eigen erf door de politie(Onder toezicht van handhavingsambtenaren van de gemeente.), met gebruikmaking van pepperspray, handboeien EN EEN NEKKLEM WAARVAN IK RUIM 2 JAAR NADIEN nog dagelijks hinder van ondervind in mijn werkzaamheden, met een vrouw welke aan de antidepressiva zit met dagelijks hartkloppingen, Een zoon welke vervroegd van school is gegaan om thuis mee te helpen omdat ik door de gevolgen van de nekklem mijn werk niet meer kan uitoefenen als voorheen, een dochter die letterlijk de kluts kwijt is en liever niet thuis slaapt omdat

ze bang is dat onze woning gaat instorten,.... met een schuur waarvan eerdaags het dak instort, maar niet versterkt zal worden, maar wel als zwak bouwwerk wordt aangemerkt,.....KAN IK GEEN GOEDKEURING GEVEN AAN DIT ONTWERP !!

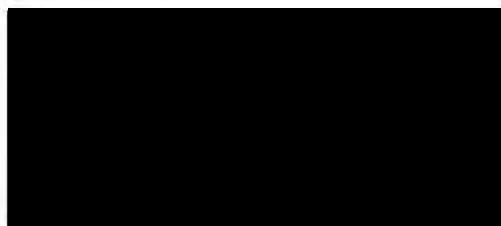
De veiligheidsnorm, de berekenwijze en risicobeleid wat gebaseerd is op ONRECHTMATIG ONTEIGENEN, het befaamde HRA model met zijn MISSENDE belangrijkste component, DE BODEMDALING EN ZIJN EFFECTEN OP EEN GEBOUW, duiden allen op het negeren van DE RECHTEN VAN DE MENS.

Tevens wil ik van u duidelijkheid hebben over de totale behoefte welke u omschrijft in uw leveringszekerheid. Engie op haar beurt zegt niet zoveel Gronings gas nodig te hebben. Waarom dat verschil van het theoretische model en de werkelijkheid?? Wordt Gronings gas verspild, dus meer gewonnen dan strikt noodzakelijk is??, en daarmee de kans op bevingen vergroot, en onze VEILIGHEID moedwillig extra wordt ondermijnd ten faveure van het financieel gewin van de staat ??

Tevens dient in het besluit een waarborg te staan dat voor gedupeerden ten allen tijde een gang naar onder andere het civiel recht open blijft. Ook dit is een rechtmatigheid omschreven in DE RECHTEN VOOR DE MENS, en dient duidelijk aangegeven te worden in dit besluit , zonder enige vorm van uitsluiting.

Hopende dat ik u voldoende geïnformeerd heb, betreffende u ontwerp besluit. Mochten er nog vragen zijn. Of onduidelijkheden dan hoor ik het graag.

Hoogachtend,

Datum 27 Juli 2020

Aan Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 142
2270 AC Voorburg

29 JUL 2020

Betreffende zienswijze op het Ontwerp-vaststellingsbesluit Gaswinning Groningenveld 2020/2021

Afkomstig van

Bij deze menen wij, dat we toch weer na eveneens twee voorgaande jaren genoodzaakt zijn, een zienswijze te moeten indienen.

Na het ontwerp vaststellingsbesluit van 81 pagina's te hebben doorgelezen, blijkt wederom dat de minister nog steeds niet doordrongen is van het feit dat de schadeafhandeling van de gaswinning niet voortvarend, ruimhartig en met menselijke maat afgehandeld wordt.

Zes en een half jaar na onze eerste schademelding is er nog steeds niks hersteld dan wel ook maar één Euro vergoed !! En de schade loopt nog steeds op !

Bij het lezen van de 81 pagina's valt mij op dat de minister erg goed is in het 'framen' en het bagatelliseren van de problemen welke wij ondervinden van de gevolgen van de gaswinning.

Alhoewel het niet mijn hoofddoel is van deze zienswijze, wil ik toch in vogelvlucht enkele pagina's met misopvattingen aan de kaak stellen.

Op blz 3 lees ik tot mijn ontsteltenis dat de afhandelingstermijn minder dan 6 maand bedraagt. Ik ken echter mensen welke recent de tweede brief hebben gekregen van de TCMG, waarin vermeld staat dat men wederom nog een nieuwe 15 maand moet wachten op behandeling van hun schade !!
Leugentje Wiebes ??

Blz 36 vermeld dat er geen gebouwen meer zijn met een risico van groter dan tien tot de min vierde, terwijl wij zelf in zo'n pand met een groter risico wonen, en ik jongstleden dat nog bij de Raad van State met het vorige winningsbesluit heb onderbouwd met foto's !
Leugentje Wiebes ??

Blz 37 en 38 vermeld, feitelijk onderzoek naar het gebruik van schuren. De suggestie wordt gegeven dat veeschuren of aardappelopslagschuren uitgesloten zijn van het traject van schadeafhandeling daar er zich meestal geen mensen zich daarin bevinden !

En schade wordt voortvarend, ruimhartig en met menselijke maat vergoed weet ik mij nog uit de mond van Wiebes te herinneren !
Leugentje Wiebes ??

Blz 54 5.5.4 2^e alinea, seismisch risico sterk afgenomen.....

We hebben echter sinds 2015, dit jaar nog nooit zoveel bevingen gehad van 2.0 en hoger, en we moeten nog een half jaar !!
leugentje Wiebes ??

Blz 55 Binnen redelijke termijn versterkt lees ik hier. Wij wachten zelf al zes en een half jaar op schadeherstel cq versterking.

Is zes en een half jaar en langer een redelijke termijn ?
Leugentje Wiebes ??

Blz 61 Het IMG gaat Immateriele schade en waardedaling van HUIZEN beoordelen. Waar kunnen eigenaren van alle andere soortige agrarische panden/schuren hun waardedaling claimen ? Is er voor hen geen voortvarende, ruimhartige en met menselijke maat geldende schadevergoedingstraject opgesteld ?
Leugentje Wiebes ??

Blz 62 en verder Er word veel geld verspild met het verdienmodel gaswinning Groningen.

Als het schadetraject nu eens inderdaad binnen een half jaar zou zijn afgerond zoals al op blz 3 door de minister word verondersteld, dan zou er geen geestelijke nood bij Groningers aanwezig zijn. Dien tengevolge geen extra zielenknijpers benodigd zijn, of het geheel ten overvloede(nutteloos) financieren van oa een 'aardbevingsbus' of anderszins trajecten waar de aardbevingsgedupeerde zelf niet van profiteert, maar daar zelfs voor gebruikt word als figurant.

De parlementaire enquête moet nu van start gaan, niet nog eerst wachten op dat de versterking gaat lopen. Het is geestelijk belangrijk voor Groningers dat de 'verantwoordelijken' opgepakt worden en berecht worden. Eventueel de doodstraf weer invoerend aangezien het 'gasdrama' wat zich nog steeds voortstrekt ook al menig leven van Groningers heeft gekost en nog gaat kosten. Hiermee wil ik U minister nog even aan mijn eigen zaak herinneren wat ons als gezin is overkomen met een onaangekondigde razzia van 3 gemeentehandhavers en 5 politiemensen welke zonder huiszoekingsbevel onrechtmatig ons huis zijn binnengedrongen. Het ging hier zogenaamd om een controle op veiligheid. Dit in het kader van een eerdere AOS melding van het Centrum Veilig Wonen, gedaan aan onze gemeente. Ik [REDACTED] ben met pepperspray, handboeien en met gebruik van DE NEKKLEM gearresteerd en afgevoerd van mijn eigen erf. Nu ruim 2 jaar nadien heb ik nog steeds ernstige nekkachten. Ik kan mijn beroep niet meer uitoefenen. Moet maandelijks meerdere keren naar de fysio therapeut. Als gezin zijn we in een hogere dekking van de gezondheidszorgverzekering terecht gekomen met navenant hogere kosten. Onze kinderen zijn angstig geworden door alle gebeurtenissen. Mijn zoon heeft de school eerder moeten verlaten en mist opleiding, en navenant een slechtere arbeidspositie op de arbeidsmarkt voor de rest van zijn leven. Mijn vrouw kampt met Hartritmestoornissen welke waarschijnlijk nooit meer weg gaan.

Wanneer gaat U deze extra kosten allemaal aan ons vergoeden minister ?

Daarbij wil ik concreet antwoord hebben op wanneer de extra zorgkosten aan ons terug vergoed worden en door wie !

Nu ik niet mijn beroep naar behoren kan uitoefenen, wie betaald mijn onderhoud voor mij en mijn gezin zo lang als ik leef ? Hierop wil ik van U een antwoord minister !

Nergens lees ik waar ik deze schades kan verhalen. Of mis ik iets..... Leugentje Wiebes ??

Blz 66 en 67 U bent hier duidelijk aan het 'Framen'. Deze doemscenario's passen meer bij de door deze regering uitgevaardigde regels en wetten welke betrekking hebben op de 'coronamaatregelen'. Bij deze maan ik U aan om elk voorgedragen doemscenario met gedegen onderzoek te bevestigen.

Tevens graag nadere onderbouwing in het 'stikstofvraagstuk' waarin de veehouderij stikstof moet bezuinigen, terwijl U zelf illegaal maatwerkvergunningen aan de NAM hebt vergund voor de extra uitstoot van het schadelijke NOx wat vrij komt bij de droogtorens voor het drogen van het natte net gewonnen ruwe gas. U weet dat er een rechtzaak van mij ea. loopt tegen de door U illegaal verleende maatwerkbesluiten. Geheel misselijk makend is de vergelijking met de stijging van het aantal zelfmoorden met een gedeeltelijke dan wel gehele staking van de gaswinning. Onder boeren is het bekend dat daar meer zelfmoorden plaatsvinden dan onder andere bevolkingsgroepen. Oorzaak ministerieel wanbeleid! Daarom ook graag opheldering met feiten over de stijging van de zelfmoorden zoals door U verondersteld.

Resumerend, U kunt niet eens legaal gas winnen omdat het U ontbreekt aan de nodige legale milieuvergunningen. Of zie ik dit verkeerd en valt dit onder.... geen..... Leugentje Wiebes ??

Blz 70 Volgens artikel 4.1 van de mijnbouwwet moet er gemonitord worden. Ook hier refereer ik wederom om hiervoor de MER te gebruiken welke U telkensmale afwijst onder het mom van dat ten tijde van het uitgeven van de concessie in 1963 nog niet een MER verplicht gesteld werd. Wederom kan ik geen schade op U verhalen omdat een nulmeting/uitgangspositie weergegeven in een MER niet voorhanden is.

Hier verzaakt U in uw zorgplicht naar mij toe. Niet alleen deels, maar ALLE schade voortvloeiend uit de gaswinning dient vergoedbaar te zijn! Ook hier geldt weer voortvarend, ruimhartig en met menselijke maat ALLE ontstane schade vergoeden..... Of Leugentje Wiebes ??

Blz 77 4^e alinea Er zijn nog nooit zoveel aardbevingen geweest van 2.0 en hoger als dit eerste half jaar sinds 2015. En we moeten nog een half jaar! (eigen bevinding!) U spreekt ervan dat het aantal aardbevingen daalt en dat de kans op een zware aardbeving afneemt.....
Leugentje Wiebes ??

Blz 78 Laatste alinea U suggereert dat heel Nederland slachtoffer gaat worden van het stilleggen van de gaswinning !! Besef wel dat wij AL slachtoffer zijn !! De rest van Nederland is nog steeds op geen enkele wijze slachtoffer !! Hier komt weer dat misselijk makende 'framen' van U weer om de hoek kijken !!

U geeft hiermee aan dat U ons als tweede rangs burgers ziet en ons navenant de zelfde behandeling geeft. Leugentje Wiebes ??

Tevens mis ik belangrijke schadeafhandelingsmogelijkheden in het Ontwerp-Vaststellingsbesluit 2020/2021, voor het volledig financieel kunnen compenseren van ontstane schades door

mijnbouwactiviteiten welke hoofdzakelijk in de landbouw in de breedste zin van het woord voorkomen/ontstaan.

Het betreft hier voornamelijk schade voortvloeiend uit de bodemdaling.

Waardedaling van de grond is nergens op te verhalen evenals exploitatieschade van diezelfde grond door bodemdaling als gevolg van de gaswinning. In het eerste geval, waardedaling van de grond, waaronder ik versta het waardeverschil van de grond met hetzelfde opbrengend vermogen bij verkoop als deze grond in een bodemdalingsvrij gebied had gelegen. Dus het verschil in waarde van dezelfde agrarische grond gelegen in een bodemdalingsgebied in vergelijk met daar buiten. Voor huizen is er wel een waardedalingsregeling in de maak, echter niet voor landbouwgrond. En naar mijn weten ook niet voor 'schuren' zoals veeschuren en aardappelopslagschuren en andere schuren gelieerd aan de landbouw. Eigenaren van agrarische gronden en bouwwerken hebben hetzelfde recht op waardedalingsvergoeding als huizenbezitters.

Dit haat in schadeafhandeling hoeven wij niet te gedogen!

Evenmin komt exploitatieschade van gronden(en agrarische gebouwen) voor vergoeding in aanmerking. Door verhoging van het waterpeil als gevolg van (ongelijke)bodemdaling ten opzichte van het maaiveld kunnen bepaalde gewassen niet meer verbouwd worden, dan wel dat er schade in deze gewassen ontstaat. Anderzijds kan ook verdroging juist tot schade leiden doordat een waterschap de natte plekken extra gaat bemalen zodat de gewassen groeiende op hogere gronden in het zelfde gebied verder met de wortels van het grondwater af komen te staan en verdrogen. Dit wordt versterkt door de ongelijke daling in het veld wat wij als agrariers dagelijks opmerken en door U als minister word genegeerd. U mag mij nu uitleggen waarom waterschap Hunze en Aa's op een zeer klein gebied achter op mijn gronden een paar jaar terug het zomer en winterpeil heeft aangepast! Voordien heb ik op de achterste gronden meermalen wateroverlastschade ondervonden welke ik op niemand kon verhalen. En dit als gevolg van plaatselijke bodemdalingen als gevolg van de gaswinning, door U ontkend !

Ook deze schade hoef ik niet langer te gedogen!

Als exploitatieschade zie ik niet alleen gewasschade in een bodemdalingsgebied. Ik zie ook schuren welke niet meer gebruikt kunnen worden door het gevaar op instorting als exploitatieschade. En U hebt meermaals al aangegeven dat boerenschuren tot de categorie horen welke het meest aanvallig zijn voor schade, en er in deze categorie zich ook de meeste gebouwen zich bevinden welke met de veiligheidsnormen(woningwet) in conflict staan. De agrariers moeten hierdoor vervangende schuurruimte huren. Ook dit behoort gecompenseerd te worden. Ook schades daaruit voortvloeiend dienen vergoed te worden. Te denken valt aan veehouders welke vee hebben moeten afstoten door een niet meer te gebruiken veeschuur, en daardoor op de peildatum minder vee hadden staan en daardoor fosfaatrechten zijn misgelopen. Ook deze schade dient vergoed te worden!

Feitelijk bent U nu bezig met illegale onteigening van zowel gronden als bedrijfsgebouwen!

Ook dit gedogen wij niet langer! Schade is schade en dient vergoed te worden!

Zoals al meermaals aangedragen in voorgaande jaren vind ik nog steeds dat een MER traject voor de gaswinning voor U een plicht is met het zicht op een voortvarende ruimhartige en met menselijke maat bedrijvende schadeafhandeling.

Tevens blijf ik hameren op mijn reeds eerder voorgestelde handboek voor schadeafwikkeling waarin voor een ieder duidelijk valt te lezen wat onder schade valt en wat niet. Een soort gebruikshandleiding wat je ook bij een nieuwe auto krijgt.

De MER moet er voor zorgen dat men vanuit een nulpositie met schade erkenning en schadeafhandeling kan starten. Zou men dit 20 jaar terug al verplicht hadden gesteld, dan wisten we nu ook de bodemdaling in de afgelopen 20 jaar. Nu weten we niks. Het handboek vermeld bijgevolge hoe een schade er uit ziet en hoe deze te definiëren. Er gaan nog tientallen jaren volgen met bevingen en schades. Hiervoor zullen een MER en Handboek uitermate geschikte middelen blijken te zijn naar de toekomst toe, om schuldvraag en afhandeling transparant af te handelen wat het nu bijtijds helemaal niet is. Daarom ook, stel per direct een MER en handboek noodzaak voor schadeafhandeling in het leven, te gebruiken voor toekomstige schades. De hele schadeafhandeling en gevolgde procedures zijn nu verre van transparant. Dit houdt de maatschappelijke ontwrichting in Groningen daardoor ook in stand met het steeds groter wordende wantrouwen naar de overheid toe.

Wij maken daarom ook aanspraak op artikel 4 van de Mijnbouwwet waarin kort samengevat staat omschreven dat alle schade aan de bovenliggende grond/activiteiten/bouwwerken geheel dienen te worden vergoed als dit het gevolg is van mijnbouwactiviteiten welke dieper dan 100 meter onder het aardoppervlak plaatsvinden. En dat is in dezen zo !

Wij hoeven elke schade in welke hoedanigheid dan ook, veroorzaakt door de gaswinning,

NIET MEER LANGER TE GEDOGEN !!

Tevens moet mij van het hart dat de agrarische pilot (resultaat van de agrarische tafel), waarin men ons als gezin/bedrijf heeft voorgedragen, verre van voortvarend, ruimhartig en met menselijke maat voortgang geniet. U als minister heeft eens gezegd dat de pilot 'gecompliceerd' was !! wij vreesden voor de voortgang van deze agrarische pilot ! Uw eigen woorden dat schadeafhandeling een doorlooptijd van minder dan 6 maanden heeft, moet ook hier mogelijk zijn ! De historische woorden welke U uitgesproken heeft in het kerkje van Zeerijp,..... IK ZAL DE ERESCHULD AAN DE GRONINGERS WEL NOOIT HELEMAAL KUNNEN VOLDOEN..... blijkt helaas tot op de dag van vandaag bewaarheid.

Maar ook het steeds traineren, bagatelliseren en uitstellen van schadeafhandeling, versterking en andere genoegdoeningen zoals waardedalingsschade en immateriële schade hoeven wij als Groningers niet meer te gedogen! Het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden geldt niet alleen voor de rest van Nederland waarmee U schermt in uw Ontwerp-vaststellingsbesluit, MAAR DIE GELDEN EVENGOED VOOR ONS !!

Samenvattend is de nieuwe wet voor de schadeafhandeling niet toereikend voor alle vormen van gaswinningschade. Onder andere specifiek benoemd, de sluimerende effecten van (ongelijkmatige) bodemdaling zijn heden ten dage niet toegankelijk voor schadeafhandeling,

Tevens worden de omgevingsvergunningen door U niet rechtmatig vergund. Zie maatwerkbesluiten van 15 mei 2019, door U illegaal vergund op 29 Mei 2019. (Met rechtbank zaaknummers LEE 19 / 4096 4097 en 4098 WABOM) En dat uitgerekend op de dag dat De Raad van State de PAS(programmatische aanpak stikstof) bombardeert (Moet ik U nog een knipoog geven ??)

6 van 7

Beide bovenstaande tekortkomingen/onrechtmatigheden hebben een commercieel karakter, en daarom dus oplosbaar. Het is betreurenswaardig dat niet voor een oplossing word gekozen, en daarmee door uzelf de maatschappelijke ontwrichting voor ons Groningers in stand word gehouden.

Om nog even specifiek op de pilot in te gaan, afkomstig uit de koker van uw eigen ministerie, een pilot is slechts een proefopstelling ! Dat bent U met mij eens neem ik aan. Wij hebben tot nu toe nog nergens voor hoeven tekenen dat wij ook inderdaad tot de pilot zijn toegelaten, slechts enkel mondelinge toezegging. En dat wij daarop aansluitend wellicht aan bepaalde gedragingen of eisen moeten voldoen is ons ook nog niks van bekend. Dus in feite zijn wij nog steeds 'vogelvrij' verklaard, en zou de pilot ook zo maar afgeblazen kunnen worden. Die vrees was er afgelopen voorjaar al toen de minister de pilot als 'te complex' betitelde. Wij kunnen met deze pilot dan ook geen enkel recht ontlenen dat al onze schade ook daadwerkelijk met deze pilot vergoed zal gaan worden. De pilot is inmiddels al weer meer dan een jaar vertraagd in tegenstelling tot wat ons destijds werd voorgespiegeld. Hieraan is niet de corona affaire alleen schuld, maar meerendeels is uw ministerie daar zelf schuld aan. Door dit 'oprekken' in tijd, zou met een mogelijk niet doorgaan van deze pilot mijn rechtspositie ernstig geschaadt worden ! In het Besluit van de Minister van Economische Zaken van 5 Juni 2020, nr. WJZ/ 20110425, tot instelling van de Commissie Mijnbouwschade (Instellingsbesluit Commissie Mijnbouwschade), valt onder artikel 2 sub 3a te lezen dat een schademelding meer dan 12 maanden na het tijdstip van de geïnduceerde beving, zoals vastgesteld door het KNMI,.... De schade NIET meer door de Commissie Mijnbouwschade in behandeling zal worden genomen ! Tevens lees ik onder artikel 1 van voornoemd besluit van 5 Juni 2020, bij de omschrijving van een 'gebouw' ; dat een gebouw als bedoeld in artikel 1 , eerste lid, van Woningwet, met een geheel of gedeeltelijke WOONBESTEMMING of dat eigendom is vanetc. Hieruit kan ik concluderen dat mijn schuur hier NIET onder valt.

Resumerend; als de pilot om een bepaalde reden geen doorgang kan vinden, ik met mijn schuur en zelfs huis, buiten alle schadeprotocollen zal gaan vallen!

Ook het protocol voor de waardedalingcompensatie is niet realistisch aangezien ons huis met aangebouwde schuur als gevolg van bodembewegingen al meerdere jaren op waarde nul euro met de WOZ waarde, gewaardeerd staat ! Er zal dus geen compensatie uit voort gaan vloeien !

Bij voorgaande uitspraken van de Raad van State over vaststellingsbesluiten werden milieueffecten niet meegenomen. Bij deze procedure mag ik naar ik aanneem wederom niet de milieueffecten ter sprake stellen. Zoals al eerder voornoemd, haakt dit aan met onze rechtzaak over de ten onrechte verleende maatwerkbesluiten door U als minister. Met andere procedures inzake omgevingsvergunningen zijn er andere procedureregels die daar mijn rechtspositie ernstig verzwakken.

Concluderende uit meerdere voornoemde punten in dit schrijven blijkt dat de wetgeving aangaande de schadeafhandeling niet dekkend is voor onze situatie! Daarbij ontstaat voor ons een situatie waarbij onze rechtspositie ernstig wordt ondermijnt. Daarom maken wij hierbij rechtmatig gebruik om ons te beroepen op ARTIKEL 4 van de MIJNBOUWWET, en hoeven wij DIT NIET MEER LANGER TE GEDOGEN !!

Wij maanen de Minister dan ook om voornoemde punten te verwerken in het Vaststellingsbesluit Gaswinning Groningenveld 2020/2021.

Ik behoud mij bij deze het recht voor om alsnog zienswijzen en standpunten naar voren te brengen welke ik in de twee voorgaande gasjaren heb vernoemd in mijn correspondentie. Feitelijk is de situatie niet veel veranderd waardoor eerdere opmerkingen nog steeds relevant zijn in gasjaar 2020/2021.

Hopende dat U, minister Wiebes de 'durf' en het vermogen heeft om onze zienswijze ten goede te verwerken in het Vaststellingsbesluit Gaswinning Groningenveld 2020 / 2021.

Met vriendelijke groet, [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED];

[REDACTED]

[REDACTED]

Verzonden: 8/6/2021 3:22:35 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres:

Als: Particulier

(Mede) namens:

Organisatie:

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Aan de minister van
Economische Zaken en Klimaat
Exc. S.Blok
p/a Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt gaswinning Groningen
Postbus 142
2270 AC Voorburg

28 juli 2021

Excellentie,

Naar aanleiding van het ter visie leggen van het operationele plan gaswinning Groningen 2021-2022 en ook enigszins gestimuleerd door uw brief dd 26 juli j.l. in antwoord op mijn schrijven van 8 juni j.l. wil ik bij dezen een zienswijze indienen op bovenvermeld operationeel plan.

Ten eerste ben ik nog steeds zeer tevreden over de snelle afbouw van de gaswinning in Groningen. Maar ik denk dat dit toch niet het hoofddoel is van de hele operatie hier. Naar mijn mening is dat het verminderen ofwel zo mogelijk elimineren van de seismiciteit en de schadelijke maatschappelijke gevolgen daarvan.

In dit verband wil ik een artikel in de herinnering roepen van [REDACTED] waarin hij een statistisch verband legt tussen de totale productie door de jaren heen en de intensiteit en aantal van de aardbevingen per eenheid van additionele productie. Men wil nu de gasopslag bij Grijpskerk gebruiken voor L-gas en die dus met L-gas vullen. Ik wil dus bij dezen een beroep op u doen dit te doen met een minimum aan additionele productie uit het Groningerveld.

In aansluiting hierop heb ik begrepen dat de NAM de minimumflow op 2,6 bcm stelt in gasjaar 2021-2022, een hoeveelheid, die TNO in het verleden maatschappelijk niet te verkopen vond en waar ik ook met veel reserve tegenaan kijk gezien de opmerking hierboven. De hoeveelheid minimumflow wordt trouwens vermeld in het besluit als 1.3 bcm. In 2021-2022 slaat dit op de periode mei tm September. Daar mag dan 0.65 bcm worden gewonnen. Ergens klopt er iets niet naar mijn idee.

Het is me ook niet duidelijk of die minimumflow nodig is voor de leveringszekerheid in normale omstandigheden en is inbegrepen in wat nodig is. Ik denk dat dat niet het geval is. In normale omstandigheden is het Groningerveld na april volgend jaar niet meer nodig. Komt er nu toch nog een extratje voor de NAM om de hoek kijken? Verder is het begrip vorstdag in uw ontwerpbesluit niet gedefinieerd. Legt een klein nachtvorstje de installaties van de NAM al plat?

Dit brengt me op een volgend punt: de monitoring. De minimumflow begint in april volgend jaar als de stikstoffabriek in Zuidbroek in bedrijf komt. De monitoring start dan dus ook. In uw besluit heb ik niet kunnen vinden hoe dat dan in zijn werk zal gaan. Verder mis ik een doelstelling van de monitoring. Ingrijpen bij deze beperkte productie lijkt me lastig. Op dit moment worden in de toekomst door de NAM 10 meetpunten voorzien. Dit lijkt me veel te weinig om een goed beeld te krijgen van het verloop van de drukken in het veld, die nu op veel meer punten worden gemeten. Zoiets levert toch wel wat meer informatie op over het stromingspatroon?

Verder wil men dit op ieder punt eens in de drie jaar doen. Waarom?

Ook is me opgevallen , dat er in de verdere toekomst maar één meetpunt is voorzien in de regio Noordwest, waar nu de meeste bevingen voorkomen. In het NAM rapport Groningen abandonment - surveillance requirements wordt de drukegalisatie op blz. 37 weergegeven door een mooie vloeiende kromme , terwijl in het gebied veel breuken voorkomen. Gezien de seismiciteit daar moeten er toch wel flinke drukverschillen bij tijden zijn lijkt me.

Je moet iets met die monitoring doen. Ik denk iets meer dan het schrijven van een interessant wetenschappelijk artikel. Daar hebben we in Groningen niks aan.

Om dit goed te kunnen zien en misschien in te kunnen grijpen heb je naar mijn idee meer meetpunten nodig. Ik ben er dus op tegen zo gauw als dat kan allerlei putten maar vol te gaan gooien met cement, waarvoor nu de plannen worden gemaakt.

Zoals het nu wordt voorgesteld is de drukvereffening een ongecontroleerd natuurverschijnsel waar we de komende decennia last van zullen hebben en dit dus zullen moeten ondergaan.

Ik wil wel een suggestie doen waarvan ik niet goed kan beoordelen of het zinnig is.

Als je nu die minimumflow weghaalt in Bierum en injecteert in regio Zuidoost en Zuidwest verminder je de overdruk in het noorden en vermeerder je de druk in Zuidoost en Zuidwest.

Gevolg: snellere drukvereffening en mogelijk minder seismiciteit.

Wellicht kun je dit van te voren doorrekenen door in Zuidoost en Zuidwest een negatieve productie te definiëren in het SDRA model. Of dit kan, kan ik niet zeggen. Misschien dat er dan een of andere formule in het model op hol slaat, maar ja, injecteren gebeurt nu ook in de USG Norg. Daar is vast wel eens aan gerekend.

Verder heb je nu nog tijd om erover na te denken en er aan te rekenen. Het moet volgend jaar juni toch wel duidelijk zijn wat je moet en kan doen met de monitoring en welke maatregelen je kan treffen in de verdere toekomst.

Hier wil ik het inhoudelijk bij laten.

Ik behoud me het recht voor deze opmerkingen eventueel, mocht ik dat nodig vinden, in het vervolg van deze procedure uit te breiden en andere punten toe te voegen.

Inmiddels teken ik,

Hoogachtend,

A large black rectangular redaction box covering the signature area of the document.

Verzonden: 8/6/2021 3:23:57 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s):

Voorletters: [REDACTED]

Straat: [REDACTED]

Huisnummer: [REDACTED]

Postcode: [REDACTED]

Woonplaats: [REDACTED]

Land: Nederland

Telefoonnummer:

E-mailadres:

Als: Particulier

(Mede) namens: [REDACTED]

Organisatie:

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC Drachten

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

1 augustus 2021

Betreft ; reactie op het ontwerp- vaststellingsbesluit Gaswinning Groningen (Staatscourant Nr. 32012)

Geachte minister,

Hierbij brengen wij onze, [REDACTED], zienswijze naar voren betreffende het ontwerp-vaststellingsbesluit gaswinning Groningen van de Ministerie van Economische Zaken en Klimaat van 24 juni 2021.

Als burger kunnen wij enkel concluderen dat de minister wederom een zeer complexe besluit ter inzage heeft neer gelegd. De minister diende voor de leesbaarheid en begrijpbaarheid het besluit op te splitsen in een tweetal besluiten. Het komende besluit heeft als basis de Mijnbouwwet en een tweetal aanpassingen van de Mijnbouwwetgeving ten behoeve van de exploitatie van het Groningenveld. Het kantelpunt van de exploitatie van het Groningenveld is, de in gebruikneming van de stikstoffabriek te Zuidbroek. Als antwoord op de rechtmatige vraag van de appellanten, zoals Raad van State eerder heeft beoordeeld van "Hoe lang nog".

De continuïteit van de exploitatie van het Groningenveld naar de ingebruikname van de stikstof fabriek vind zijn oorsprong in de commerciële activiteiten van de leden van het Gasgebouw.

In de brief van de Nam van 29 juli 2021 gericht aan de minister betreffende de zienswijze naar aanleiding van het ontwerp-vaststellingbesluit 2021 -2020. Omschrijft [REDACTED] Dat er geen noodzaak is, zodra de stikstof installatie van GTS te Zuidbroek operationeel is voor de productie van het Groningenveld. Daarmede mag deze brief worden gelezen als een teruggave van de exploitatierechten van het Groningenveld. Nu de leveringszekerheid (naar de ingebruikname van de Stikstoffabriek) zoals omschreven in de wetgeving Minimalisering gaswinning niet meer aan de orde heeft de Nam geen verplichtingen meer ten aanzien van leveringszekerheid. En is in de nieuwe situatie enkel een exploitant van het Groningenveld en mag met recht de concessie weer aan de Staat teruggeven.

Bij een veranderende mening van de Nam of bij voortgang van de exploitatie kan enkel voortkomen door gesprekken van de Nam en de Minister. Deze gesprekken dienen in openheid gevoerd te worden. Immers voortgang betekent "een onderhandeling" van de baten en lasten van de exploitant.

Dus bij voortgang begeeft de minister zich op glad ijs ten aanzien van de schadeafhandeling voorkomend uit de voortgang van de productie. Gezien de Nam wettelijk invloed kan uitoefenen op de afhandeling van schade. De brief geeft reeds een opening van onderhandelingen betreffende "de nieuwste seismologische inzichten en bouwkundige inzichten" Hetgeen de Nam zich niet in kan herkennen.

Betreffende de uitspraak van "De nieuwste seismologische inzichten en bouwkundige inzichten" is niet feitelijk gebaseerd, immers de minister neemt als uitgangpunt een lagere volume van de gaswinning claimt daarmede dat de risico tot een destructieve aardbeving minimaal zal zijn. De minister neemt niet andere oorzaken mee, zoals onttrekking van formatiewater aan de ondergrond.

Verder heeft de minister nimmer de effecten van de bovengrond meegenomen in de een onderzoek, immers er is nimmer een M.e.r. onderzoek geweest. Een verplichting voortkomen uit het Unierecht.

Voor de omschrijving van de risico, betreffende de voorgang is een brede definitie noodzakelijk. In deze definitie dient de minister ook onderliggende schadeafhandeling en verstervingoperatie mee te nemen. De minister dient in deze ook mee te nemen dat de minister nimmer betreffende de besluitvorming van het Groningenveld het Unierecht structureel heeft genegeerd en tevens nimmer stiltmeters heeft geplaatst met als gevolg dat er geen real- time bouwkundige inzicht is opgebouwd.

Betreffende de sluiting van de omschreven productielocaties is de minister zeer onduidelijk, de minister heeft in de zeer recente toegekende NOX besluiten beperkingen opgelegd ten aanzien van de levensduur van de productielocaties en met de huidige instelling van de minister, wijkt de minister af van de voorschriften omschreven in de Nox besluiten.

De keuze van de minister om het Groningen gasveld, op basis van het advies van TNO, meerdere maatschappelijke belangen mee te wegen, zoals de verstoring in de gaslevering te een onjuist opvatting van de term leveringszekerheid. Een verstoring van gaslevering is een te brede opvatting. Het is geen maatschappelijk belang maar een aanvulling op het beleid ten aanzien van het gaskwaliteit, en mag gelezen worden als commerciële ondersteuning.

Op pagina 24 van het ontwerp vaststellingsbesluit brengt de minister naar voren dat de continuïteit van de productie van het gasveld geen significante invloed heeft op het seismische risico volgens TNO. Deze uitspraak is niet door het Sodem bevestigd, met als gevolg dat de minister zich niet, in deze, mag laten leiden door een commerciële adviseur.

Van uit de historie van het Groningen gasveld en de diverse onderzoeken van SODM kan TNO nimmer claimen dat voortgang van de gaswinning niet van betekenis is op het seismische risico. Het verleden heeft duidelijk gemaakt dat er geen enkele inzicht is ten aanzien van de ontwikkeling van seismische risico. Vanuit de historie heeft het noorden altijd een hogere druk ten aanzien van het zuiden, het is onduidelijk waarom seismische activiteiten van de ondergrond, gebaseerd zijn op de herverdeling van de druk in de ondergrond

Het advies Mijnraad van 11 juni 2021 is gebaseerd op de baten en lasten balans en wijkt af van voortgaande adviezen, met als gevolg dat de huidige beleidskeuzes instabiel zijn. En enkel op basis van kostenaspect zijn genomen.

Het advies van de Mijnraad is enkel van uit een "maatschappelijke redenering" en is technische niet onderbouwt. Het gevaar van bovenstaande adviseurs wettelijk of niet wettelijk is reeds beschreven in het OVV rapport aardbevingsrisico in Groningen.

De uitspraak van de mijnraad dat de drukverschillen zijn opgebouwd uit het verleden, en daarmee ook de seismische activiteit is een onlogische uitspraak. De toekomstige instabiliteit van het Groningenveld wordt veroorzaakt door de continuïteit van de productie van het veld, en niet door het verleden. De effecten van een potentiële herstart van de gaswinning, op basis van de omschreven locaties is niet meegenomen is de overwegingen

Het doel van de afbouw van het Groningenveld komt voort uit de verplichting van het EHRM, de bron van de risico kan bij de inwerking treden van het stikstoffabriek wegvallen. Met als gevolg dat enkel instabiliteit opgebouwd uit het verleden tot de risico behoort. De norm van de commissie Meijdam behoort de minister niet meer mee te nemen de norm kwam voort uit noodzaak van de gaswinning en de noodzaak is in april weg

De bovenstaande adviezen zijn niet voor een langere termijn, doch de minister wenst bij deze besluit de toekomstige rechtelijke toetsing naast zich neer te leggen. Met als gevolg dat de kwaliteit van toetsing onder druk komt te staan, zoals reeds beschreven in het OVV Rapport. De toekomstige reservoirdruk en allerlei variant hoe het zich zou kunnen ontwikkelen, en met welke mate van onzekerheid heeft de minister niet mee genomen in de berekening van het minimale flow. Het huidige ontwerp vaststellingbesluit druist in tegen de Uitspraken van de Raad van State betreffende het recente winningbesluiten. Immers de minister wenst onbepaalde tijd de gaswinning te continueren.

Betreffende de bodemdaling heeft de minister niet de veiligheidsrisico meegenomen, of de schaderisico betreffende de bodemdaling. Verder heeft de minister nimmer meegenomen de onttrekking van de formatiewater. De effecten van de bodemdaling dient de minister mee ten nemen. Gezien de minister wetgeving veranderd dient de minister het bovenstaande mee te nemen.

In het advies van Sodem van 17 maart 2021 is het onduidelijk waar de uitspraak op gebaseerd, zoals de minister het meeneemt in het besluit de aangeleverde rapporten zijn niet openbaar, en behoren tot een verandering van productietechniek die nimmer volgens de Europese richtlijnen zijn getoetst. Deze omgevingsvergunning onrechtmatig uitgegeven. En mogen niet de basis zijn voor de continuering.

Ten aanzien van de inzet van USG Grijpskerk voor laag calorische gas is de minister onduidelijk en met is niet in overeenstemming met voorgaande schrijven. De lokatie Grijpskerk heeft is niet noodzakelijk voor de leveringzekerheid. Het "opschonen" van de USG zal enorm veel laagcalorische gas vergen. Die bijdraagt aan het vergroten van de instabiliteit.

Het advies van de Sodem is niet gebaseerd op leveringszekerheid, maar op grotere "maatschappelijk" en beleidsmatige commerciële doelen. De uitspraak ondersteunt het reeds geconstateerde mate van onafhankelijkheid van de Sodem, zoals omschreven in het bovengenoemde OVW rapport.

Concluderend:

In het ontwerp- vaststellingbesluit wijkt de minister af van de term leveringszekerheid, zoals omschreven in de wet minimalisering Gaswinning. Onder de noemer andere maatschappelijke belang voegt de minister commerciële activiteiten toe aan het proces leveringszekerheid. De toegang tot het Groninger gas met een lage PE waarde heeft grote commerciële waarde betreffende het vermengen met hoog calorische gas met een hoge PE waarde. Het bovenstaande proces neemt de minister niet mee in zijn ontwerp vaststelling besluit. De minister dient in deze een heroverweging te maken.

De minister heeft in het verleden nimmer de gaswinning van het Groningerveld getoetst op de effecten op de bovengrond. Nu de primaire maatschappelijk belang van leveringszekerheid is weggevallen. Kan de minister niet terugvallen op oudere besluitvorming zoals omschreven in het OVW rapport.

De onbeperktheid, de lengte duur van het besluit, met daarin verwerkt een hoge mate van variabelen zoals het omzetten van Grijpskerk. En daaraan toegevoegd nimmer een volledige uitwerking van de adviezen van het Onderzoeksraad voor Veiligheid druist in tegen de uitspraken van de Raad van State. Ook in deze dient de minister wederom mee te nemen dat bij de ombouw van Grijpskerk nimmer een omgevingsvergunning is afgegeven. Daarbij kan ik als burger enkel concluderen dat de bescherming van de burger, vast gelegd in de milieuwetgeving stelselmatig is ontdoken door de minister.

De minister dient bij aanvang van de productie van de stikstof installaties het Groningen gasveld te sluiten.

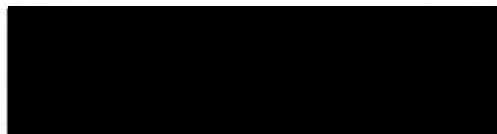
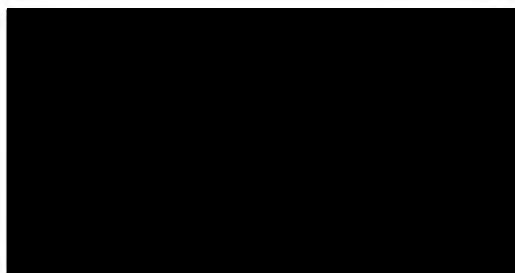
De minister kan niet een andere "strategie kiezen" voor de continuïteit van de lucratieve gaswinning van het Groningenveld, gezien het een lage PE waarde heeft.

Hierbij zijn wij van mening dat de Minister van uit de verplichtingen van het EHRM en het Unierecht de gaswinning van het Groningenveld naar de ingebruikname van de stikstoffabriek dient stop te zetten. De minister heeft de mogelijkheid omdat de minister het beleid aangaande de instroom van hoog calorische gas (met name met een hoge PE waarde) kan beïnvloeden door het aanpassen van beleid.

Hierbij zijn wij bereid onze brief mondeling toe te lichten.

Hopende u voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijk groet,

Verzonden: 8/13/2021 7:00:56 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning Groningen
Achternaam: [REDACTED]
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: [REDACTED]
Straat: Postbus
Huisnummer: 93
Postcode: 9460 AB
Woonplaats: Gieten
Land: Nederland
Telefoonnummer: [REDACTED]
E-mailadres: gemeente@aaenhunze.nl
Als: Overheid
(Mede) namens:
Organisatie: Gemeente Aa en Hunze

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Postadres
Postbus 93
9460 AB Gieten

Bezoekadres
Spiekersteeg 1, Gieten
Tel: 14 0592
www.aaenhunze.nl
gemeente@aaenhunze.nl

Volg ons op
 twitter.com/aaenhunze
 facebook.com/aaenhunze

Bureau Energieprojecten
Inspraak Gaswinning Groningen
t.a.v. De heer drs. S.A. Blok
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN

VERZONDEN 4 AUG 2021

Onderwerp :	Zienswijze ontwerp vaststellingsbesluit gaswinning Groningenveld 2021-2022	Gieten, 4 augustus 2021
No. :	289555	Behandeld door :
Bijlagen :	-	Doorkiesnummer :
		Uw brief van :
		Uw kenmerk :

Geachte minister,

Op 25 juni 2021 publiceerde u het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningengasveld 2021-2022. Voor dit besluit vroeg u ons op 16 april 2021 om advies. Met de publicatie van het ontwerp vaststellingsbesluit worden wij nu in de gelegenheid gesteld een zienswijze in te dienen.

In ons advies van 27 mei 2021 (no. 289555) hebben wij nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de gewijzigde werkwijze schadeafhandeling van het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG), de noodzaak van een effectieve, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling en het feit dat de sluiting van het Groningenveld niet mag leiden tot afwenteling naar Drenthe.

In de considerans van uw vaststellingsbesluit stelt u dat van afwenteling naar Drenthe geen sprake is. Er wordt geen extra gas gewonnen wordt uit (Drentse) kleine velden en de capaciteit van de gasopslag Norg wordt niet uitgebreid. Ook stelt u dat het IMG het bewijsvermoeden nog steeds toepast, maar "voor een goede en zorgvuldige uitoefening van de wettelijke taak zijn werkwijze blijft toetsen aan nieuwe ontwikkelingen en inzichten, ook al betekent dat verandering of tijdelijke onduidelijkheid voor bewoners". U geeft aan dat dit tot gevolg heeft dat het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden moet worden toegepast, herijkt kan worden.

Zienswijze

1. *Wij vinden dat het wettelijk bewijsvermoeden dient te blijven worden toegepast conform de oorspronkelijke contourenkaart voor het toepassingsgebied.*

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan onze inwoners. Deze onduidelijkheid veroorzaakt zorgen, onrust en aantasting van het woongenot bij onze inwoners.

Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen van het IMG welke op 23 juni 2021 in afschrift (documentnr. 2021-057325) aan u zijn verzonden.

2. *Wij vinden dat het IMG in elk geval de tot het moment van publicatie van het nieuwe toepassingsgebied ingediende schades dient te behandelen volgens de oorspronkelijke contourenkaart.*

Indertijd is in de Tweede Kamer uitgebreid gediscussieerd over de (wijze van) vaststelling van het toepassingsgebied om de mensen met schade rechtszekerheid te kunnen bieden. Hierbij werd niet uitgesloten dat een wijziging van de (niet wettelijk vastgelegde) contouren mogelijk was. Maar, door uw ambtsvoorganger is in antwoord op Kamervragen aangegeven dat, juist vanwege de rechtszekerheid, in dat geval de 'oude' contourenkaart zou blijven gelden voor schades die op dat moment bij de benadeelde bekend waren⁽¹⁾. De wijziging die het IMG voorstelt voor het toepassingsgebied kan dus niet gelden voor de reeds ingediende schades, ook al heeft het IMG deze niet in behandeling genomen.

In het Kamerdebat van 1 juli 2021 stelde u dat het IMG een zelfstandig, op afstand van de politiek geplaatste organisatie is die u geen aanwijzingen en instructies kunt geven. Dit laat onverlet dat u de wijze van schadeafhandeling door het IMG hebt doorgevoerd en als systeemverantwoordelijke het IMG wel kunt wijzen op de eerder door u gedane toezeggingen.

3. *Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die naast de gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg ook te maken hebben met andere mijnbouwactiviteiten, zoals kleine gasvelden of zoutwinning.*

Voor inwoners die ook schade hebben als gevolg van andere mijnbouwactiviteiten, zoals kleine gasvelden of zoutwinning, geldt nu dat uitgezocht moet worden welke schade waar vandaan komt omdat er verschillende schaderegelingen gelden: een regeling voor mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld en een regeling voor andere mijnbouwactiviteiten. Bij een combinatie van schade-oorzaken gelden er dus verschillende regelingen bij verschillende instanties op basis van verschillende kaders. Dit doet geen recht aan de situatie van inwoners. Zoals Staatstoezicht op de Mijnen eerder heeft betoogd, rechtvaardigt de stapeling van mijnbouwactiviteiten in deze regio de toepassing van uitbreiding van het wettelijk bewijsvermoeden. Wij willen daarom dat u zorgt voor een ruimhartige, onafhankelijke en rechtvaardige schade-afhandeling voor onze inwoners ongeacht de aard en locatie van de mijnbouwactiviteiten. En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Met vriendelijke groet,

Het collega van de gemeente Aa en Hunze,

mevrouw mr. M. Tent
secretaris

de heer A.W. Hiemstra
burgemeester

¹ In een antwoord op Kamervragen over deze kwestie staat:

"De leden van de VVD-fractie vroegen naar het voorkomen van discussies over schade bij gevallen die eerst binnen en later buiten het effectgebied vallen. Omwille van de rechtszekerheid geldt voor de toepassing van het wettelijke bewijsvermoeden het effectgebied zoals dat was vastgesteld op het moment waarop de benadeelde met de schade bekend is geworden. Daardoor is voor betrokkenen vanaf het moment dat de schade bekend wordt duidelijk of het bewijsvermoeden al dan niet van toepassing is."

Ook in een antwoord op vragen van de D66-fractie staat

"Verder is van belang dat een wijziging van het vastgestelde effectgebied geen gevolgen heeft voor de toepassing van het bewijsvermoeden op schades die reeds voor de wijziging bekend waren.

De leden van de D66-fractie vroegen naar de afweging ten aanzien van de situatie bij wijziging van het effectgebied. Korthedshalve verwijs ik naar de beantwoording van een vraag van de leden van de VVD-fractie over wijziging van het effectgebied eerder in deze paragraaf. Uitgegaan wordt van het effectgebied zoals dat was vastgesteld op het moment van bekend worden van de schade."

Kamerstukken II 2015/16, 34 390, nr. 6 (nota naar aanleiding van het verslag (Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen)), p. 13 en p. 15)

Verzonden: 8/13/2021 7:03:00 PM
Onderwerp: Zienswijze
Project: Gaswinning Groningen
Achternaam: ██████████
Tussenvoegsel(s):
Voorletters: █
Straat: Postbus
Huisnummer: 100
Postcode: 9350 AC
Woonplaats: Leek
Land: Nederland
Telefoonnummer: (14) 0594
E-mailadres: info@westerkwartier.nl
Als: Overheid
(Mede) namens:
Organisatie: Gemeente Westerkwartier

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

AANTEKENEN
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN

Contactpersoon

Kenmerk

196959926

Datum

3 augustus 2021

Onderwerp

Zienswijze vaststellingsbesluit Groningenveld 2021/2022

Hooggeachte heer Blok,

Op 25 juni 2021 heeft u uw ontwerp-vaststellingsbesluit voor het gasjaar 2021-2022 gepubliceerd. Daarnaast heeft u de Tweede Kamer een brief gestuurd over uw verkenningen om de winning uit het Groningenveld voor het komende jaar zoveel als mogelijk terug te brengen naar 3,9 miljard Nm³, het winningsniveau in een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel.

We zien dat u zich blijft inzetten om het winningsniveau terug te brengen, en waarderen dit. Wij blijven ons de komende tijd onverminderd inzetten voor een veilige en verantwoorde gaswinning en de opslag hiervan, en zien toe op een rechtvaardige en ruimhartige schadeafhandeling voor onze inwoners. Ook blijven wij er bij u op aandringen om échte duidelijkheid te verschaffen rondom de gasopslagen in onze regio. Op dit moment vinden wij dat hieraan nog niet wordt voldaan. Daarnaast vragen wij u nadrukkelijk om een reactie inzake de recente berichtgeving van NAM over het niet noodzakelijk achten van de reservefunctie van het Groningenveld na 2022. Wij hebben besloten om in regionaal verband een zienswijze in te dienen. Deze zienswijze treft u dan ook aan in de bijlage. Tenslotte willen wij u in het bijzonder wijzen op de onderstaande aanvullingen welke voor de gemeente Westerkwartier specifiek van groot belang zijn.

Aanleiding voor de zienswijze

Toekomst gasopslaglocatie Grijpskerk

In het ontwerpbesluit geeft u aan dat het omzetten van de gasopslaglocatie Grijpskerk een van de belangrijkste maatregelen is die bijdraagt aan de spoedige sluiting van het Groningenveld. Hierbij houdt u rekening met een versnelde sluiting van circa twee jaar. Om de conversie van deze gasopslaglocatie mogelijk te maken overweegt u om in het aankomende gasjaar een

Postadres
Postbus 100
9350 AC Leek

Contact
Telefoon 14 0594 www.westerkwartier.nl
info@westerkwartier.nl

Pagina
1 van 3

beperkte verhoging van het winningsvolume uit het Groningenveld toe te staan. In het definitieve vaststellingsbesluit neemt u hierover een beslissing. Wij verzoeken u om in dit besluit ook helder te maken wat de implicaties van dit besluit zijn, en duidelijkheid te verschaffen over het voorgenomen tijdsplan van de conversie en de definitieve sluitingstermijn van de gasopslaglocatie in Grijpskerk. Ondanks herhaalde verzoeken om échte duidelijkheid te scheppen over de toekomstige invulling van Grijpskerk blijven wij in het ongewisse. Deze onduidelijkheid heeft maatschappelijk onrust tot gevolg.

Voor een nieuwe invulling van de gasopslaglocatie zal de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) een nieuw opslagplan bij u moeten indienen omdat het huidige opslagplan uitsluitend toestemming geeft voor de opslag van hoogcalorisch gas. Wij begrijpen dat mijnbouwbedrijven niet in uw opdracht werken. Desalniettemin roepen wij u op om het vergunningstraject voortvarend op te pakken en verzoeken we u om in de overwegingen van het definitieve besluit in te gaan op de wijzen waarop, en op welke termijn, u hierover actief en transparant gaat communiceren over dit vergunningstraject en recht doet aan het belang van inzicht in de kwantitatieve en kwalitatieve risico's van de ombouw van de ondergrondse gasopslag.

Wettelijk bewijsvermoeden

Indien de gasopslag in Grijpskerk ingezet wordt om een eerdere sluiting van het Groningenveld te realiseren zal de locatie de aankomende jaren haar vitale functie in de gasvoorziening van ons land behouden. Hiermee zal de opslaglocatie gaan behoren tot het Groningenveld-systeem. In belang van de veiligheid in Groningen en de lange termijn leveringszekerheid overweegt u om de gasopslaglocatie Grijpskerk om te zetten naar een opslag voor laagcalorisch gas. Hiermee zou de locatie niet alleen maar bijdragen aan een significant versnelde sluiting van het Groningenveld, maar ook aan een robuust laagcalorisch gassysteem. Bodemdaling en bodembeweging, met fysieke schade als gevolg, in onze regio is niet uit te sluiten. Hiermee is er wat ons betreft sprake van voldoende rechtvaardiging om het wettelijk bewijsvermoeden ook van toepassing te verklaren op een ruim gebied rondom de gasopslag in Grijpskerk. Wij vinden dit voorwaardelijk. Voor toekomstige schademeldingen zouden inwoners in dit gebied zich kunnen melden bij het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG).

Correct proces schadeafhandeling

Ook in het Westerkwartier zien we een toename in schademeldingen bij het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) en de Commissie Mijnbouwschade (CM). Als het gevolg van onvoldoende afstemming tussen deze schade instanties wordt er tot op heden onvoldoende recht gedaan aan het gewenste resultaat, namelijk een rechtvaardige en transparante afhandeling waarbij de inwoner centraal staat en waarbij de schademelding slechts één keer gemaakt dient te worden. Om schademelders adequaat te kunnen helpen is de samenwerking tussen het IMG en de Commissie Mijnbouwschade onlangs vastgelegd in een overeenkomst. Hierbij zijn onder andere afspraken gemaakt over het overdragen van schademeldingen. We hebben tot ons genoegen vastgesteld dat hiermee het standpunt van de gemeente Westerkwartier wordt gedeeld de schademelder centraal te stellen. Echter gaat ons advies verder dan het vastleggen van afspraken.

We roepen u op als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling om het IMG in staat te stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid te nemen. De nieuwe werkwijze van het IMG zorgt voor een nieuwe afbakening van het gebied waarbinnen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing is. Het resultaat hiervan is ongelijkheid binnen onze gemeentegrenzen waarbij een deel van ons gebied buiten de toepassing van het wettelijk bewijsvermoeden valt. Onze zorgen over deze nieuwe werkwijze hebben wij onlangs in een regionale reactie bij u over het voetlicht gebracht.

Bijlage

- ◇ Regionale zienswijze op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld voor het gasjaar 2021/2022

Afsluitend

Wij zijn van mening dat wij u hierbij een gedegen zienswijze doen toekomen en verwachten dat u deze zienswijze meeneemt in uw besluitvorming.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van de gemeente Westerkwartier,

A. van der Tuuk, burgemeester

E. Paré, loco secretaris

ZIENSWIJZE

op het ontwerp-vaststellingsbesluit Groningenveld
voor het gasjaar 2021/2022

Gemeente Westerkwartier

3 augustus 2021

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}	3
3.	Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte	4
3.1	Ombouw industriële grootverbruikers	4
4.	Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade	5
4.1	Versterking	5
4.2	SDRA en gevoeligheidsanalyse	7
4.3	Schade	8
5.	Ombouw opslag Grijskerk	11
6.	Gebruik gasopslagen	12
7.	Maatschappelijke ontwrichting	12
8.	Grondrechten	14
9.	Monitoring	15

1. Inleiding

Op 25 juni 2021 heeft u het ontwerp-vaststellingsbesluit (ontwerpbesluit) gaswinning Groningenveld voor het gasjaar 2021-2022 ter inzage gelegd. In mei 2021 hebben wij u geadviseerd over de operationele strategie en zijn wij op uw verzoek ingegaan op de mogelijke inzet van de gasopslag Grijpskerk zodat de gaswinning uit het Groningenveld sneller beëindigd kan worden.

Wanneer de stikstoffabriek Zuidbroek naar verwachting in april 2022 operationeel wordt, is het Groningenveld niet meer nodig voor de leveringszekerheid. Gaswinning is dan alleen nog nodig als back-up. U zoekt naar mogelijkheden om de gaswinning zo snel mogelijk te beëindigen zodat het ook niet meer nodig is als back-up.

Aardbevingen en schade door aardbevingen blijven dan nog wel bestaan. En ook de versterkingsoperatie is nog niet afgerond. Daarmee blijven de gevolgen van gaswinning voor onze inwoners nog lang na-ijlen.

In deze zienswijze brengen wij de punten naar voren waarvan wij vinden dat u als verantwoordelijk minister een rol heeft. Wij hebben ons daarbij gebaseerd op de onderdelen die u op grond van de Mijnbouwwet in het bijzonder moet betrekken bij uw besluit.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijze behandelt conform de relevante bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en de overwegingen uit onze zienswijze, aangevuld met ons advies, transparant meeweegt in uw definitieve vaststellingsbesluit.

Deze zienswijze wordt naar voren gebracht door het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Westerkwartier.

1.1 Zienswijze

Wij hebben onze zienswijze opgebouwd aan de hand van de punten genoemd in artikel 52d van de Mijnbouwwet. In dit artikel wordt bepaald op welke onderdelen u een toetsing moet uitvoeren bij de vaststelling van het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas.

2. Voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5}

Gebouwen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm moeten binnen een redelijke termijn worden versterkt zodat ze wel aan de veiligheidsnorm voldoen. Deze gebouwen zijn opgenomen in de versterkingsopgave. De versterkingsopgave bestaat verder uit gebouwen waarvan nog onderzocht moet worden of ze voldoen aan de veiligheidsnorm.

De Seismische Dreigings- en Risicoanalyse (SDRA) is een prioriteringsinstrument voor de versterkingsopgave. De gevoeligheidsanalyse door TNO laat zien dat een andere keuze in het model direct tot een vergroting van de versterkingsopgave leidt. Gebouwen in de versterkingsopgave

moeten binnen een redelijke termijn worden beoordeeld en, indien nodig, versterkt. Wij komen daar in onze zienswijze nog op terug.

Hier willen wij benadrukken dat gebouwen binnen een redelijke termijn moeten voldoen aan de veiligheidsnorm. U stelt in uw ontwerpbesluit dat het veiligheidsrisico, conform het veiligheidsbeleid, aanvaardbaar is, omdat gebouwen binnen een redelijke termijn worden versterkt. Door niet aan te geven wat een redelijke termijn is, is dit altijd haalbaar. Dat doet geen recht aan de situatie van inwoners die al lange tijd wachten op duidelijkheid en, indien nodig, versterking. Dit is een gezamenlijke inspanning waarin ook wij als regionale overheden onze verantwoordelijkheid nemen.

Wij vinden dat u:

1. zo spoedig mogelijk de termijnen (wanneer in beeld en wanneer opgenomen) voor uw risicobeleid moet vaststellen.

3. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

Op basis van artikel 52d van de Mijnbouwwet dient u bij uw besluit over de hoogte van de winning ook het tempo van de afbouw van de vraag naar laagcalorisch Groningen-gas (G-gas) af te wegen.

Zoals wij in ons advies al aangaven zijn wij blij met de voortvarende manier waarop u de afbouw en de naderende sluiting ter hand neemt. Communicatie over de afbouw, de risico's en de back-up-functie van het Groningenveld blijven van belang.

3.1 Ombouw industriële grootverbruikers

De ombouw van de grootste negen afnemers van laagcalorisch gas in Nederland (industriële grootverbruikers) is een al door Gasunie Transport Services (GTS) in uitvoering genomen maatregel om de productie van gas uit het Groningenveld te reduceren. Nu blijkt uit het GTS-advies van 16 juni 2021 dat deze ombouw bij een aantal van deze bedrijven toch vertraging oploopt.

GTS verzoekt in hun advies van 16 juni 2021 zelfs om de ombouw, in ieder geval voor twee afnemers, te heroverwegen. De reden hiervoor is dat de ombouw van deze afnemers niet meer zou kunnen bijdragen aan een eerdere sluiting van het Groningenveld als de gasopslag Grijskerk zal worden omgezet naar een opslag voor laagcalorisch gas.

In de brief aan de Kamer van 25 juni 2021 geeft u aan dat de ombouw van de negen industriële grootverbruikers niet alleen op de kortere termijn in het belang is van de sluiting van het Groningenveld, bijvoorbeeld in geval van tegenvallers of vertraging op andere afbouwmaatregelen, maar ook van groot belang is om op de langere termijn de leveringszekerheid te borgen in de transitie naar een gassysteem dat voldoende betrouwbaar en robuust kan functioneren zonder het Groningenveld. Afname van de vraag naar laagcalorisch gas vermindert namelijk de afhankelijkheid van de stikstofinstallaties en gasopslagen. Dit maakt het gassysteem beter bestand tegen onvoorziene ontwikkelingen en tegenvallers. De ombouw van de grootste negen afnemers in Nederland levert hieraan een bijdrage en moet volgens u worden doorgezet. Wij ondersteunen uw standpunt.

Wij vinden dat:

2. u moet vasthouden aan uw standpunt dat de grootste negen afnemers moeten ombouwen.

4. Tempo versterken gebouwen en afhandeling schade

4.1 Versterking

De afbouw van de gaswinning leidt tot een lagere seismische dreiging waardoor – naar verwachting – meer woningen voldoen aan de gestelde veiligheidsnorm van 10^{-5} . We weten dit echter pas zeker wanneer de woningen daadwerkelijk beoordeeld zijn en, indien nodig, versterkt. Dan pas wonen onze inwoners weer veilig. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor het winnen van gas uit het Groningenveld, zelfs wanneer het gaat om de lage hoeveelheden zoals in uw ontwerpbesluit opgenomen. In uw ontwerpbesluit schrijft u dat u het hiermee eens bent.

Het blijft dus van belang dat het beoordelen van adressen sneller gaat dan de afgelopen jaren. De bestuurlijke afspraken van november 2020 en de introductie van de typologieaanpak in juni 2021 zijn hiervoor belangrijke stappen. De eerste 6 typologieën zijn door TNO uitgewerkt en door het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) gevalideerd. Met deze 6 typologieën gaat nu in de praktijk worden gewerkt. Het wachten is nu op de resultaten van de aanpak en op volgende typologieën.

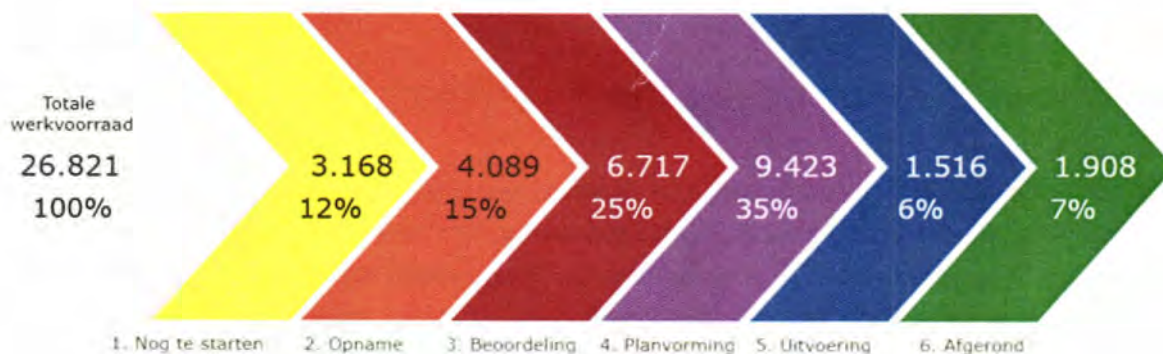
Het vergroten van de beoordelingscapaciteit, zowel voor de typologieaanpak als voor de adressen die niet volgens die aanpak beoordeeld kunnen worden, blijft een aandachtspunt. Wij signaleren verschillende problemen.

Allereerst bestaat het risico dat er tempoverschillen ontstaan tussen typologieaanpak en niet-typologieaanpak. Als de niet-typologieaanpak door tempoverschil geen pas kan houden met de typologieaanpak ontstaan er binnen dorpen en buurten nieuwe maatschappelijke problemen.

Daarnaast moet er voortgang zijn in de daadwerkelijke uitvoering van de versterking. De NCG geeft aan dat de capaciteit om nieuwe adressen in uitvoering te nemen beperkt is. Voor 2021 is capaciteit beschikbaar voor circa 100 nieuwe uitvoeringsprojecten en voor 2022 zijn dit er 230. Ervan uitgaande dat elk project ongeveer 10 adressen kan bevatten (afhankelijk van hoe ingewikkeld de individuele adressen zijn), betekent dit dat er in 2021 en 2022 respectievelijk 1.000 en 2.300 adressen in uitvoering gaan.

Op de website van de NCG staat de stand van zaken per 31 mei 2021 weergegeven. Hieruit kunnen we opmaken dat inmiddels 1.908 adressen zijn afgerond (versterkt, nieuwbouw of gesloopt) en 1.516 adressen in de uitvoering zitten.

Verdeling werkvoorraad (adressen) over de versterkingsfasen op 31 mei 2021

Een grote groep van 9.423 adressen zit in de fase planvorming en daarvan zal een deel komend jaar in uitvoering komen. Dat betekent dat de versterking nu steeds zichtbaarder en concreter wordt en dat is een goede ontwikkeling.

Echter, voor een deel van deze adressen is voorlopig geen uitvoeringscapaciteit beschikbaar bij de NCG. Er is dus sprake van een stuwmeer van liggende versterkingsadviezen die nog niet uitgevoerd kunnen worden. Daar komen nieuwe adressen bij, aangezien van de 13.974 adressen die nog niet in uitvoering zijn of in de planvormingsfase zitten, er 6.717 binnen afzienbare termijn beoordeeld zijn. De NCG geeft aan dat er in 2021 en 2022 aanvullende uitvoeringscapaciteit voor 2300 panden beschikbaar komt. Dat is volstrekt onvoldoende om het zich steeds verder vullende stuwmeer te ontlasten. Het duurt daarmee dus nog jaren voordat onze inwoners kunnen zeggen dat ze in een veilige woning wonen. Dat hebben wij in ons advies ook aangegeven.

Wij vinden dat u niet moet uitgaan van de bestaande capaciteit, maar dat u op basis van de resterende adressen moet onderzoeken welke uitvoeringscapaciteit daarbij hoort en ervoor moet zorgen dat deze op korte termijn beschikbaar is. Op die manier laat u zien dat u de versterking ziet als het gevolg van een (veiligheids)crisis.

Uw reactie daarop is dat er afspraken worden gemaakt tussen Rijk en regio over de balans tussen het zo snel mogelijk laten plaatsvinden van beoordelingen en de koppeling met de beschikbare ontwerp- en bouwcapaciteit. Ook geeft u aan dat onder andere het bouwakkoord is gesloten om dit proces te versnellen. Dat zijn in onze ogen allemaal belangrijke stappen, maar het begint wel met voldoende capaciteit bij de NCG om de processen naar uitvoering toe te begeleiden en daar lijkt nu de bottleneck te ontstaan. Daarom vinden wij dat u ervoor moet zorgen dat de NCG vol kan inzetten op uitvoering. Dat betekent het vergroten van de huidige beoordelings- en uitvoeringscapaciteit binnen NCG.

Tot slot vinden wij dat de processen recht moeten doen aan het feit dat de versterkingsopgave om een crisisaanpak vraagt. Regels over onder andere aanbestedingen houden een snelle uitvoering tegen. Een crisisaanpak moet dit soort zaken doorbreken.

Wij vinden dat u:

- 3 door het vergroten van de beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG moet voorkomen dat er maatschappelijke problemen ontstaan of het stuwmeer van adressen dat niet in uitvoering komt, groeit;
- 4 de uitvoering van de versterking moet oppakken als een crisisaanpak.

4.2 SDRA en gevoeligheidsanalyse

Voor het gasjaar 2021-2022 is voor het eerst gebruikt gemaakt van de publieke SDRA-Groningen, uitgevoerd door TNO. Deze SDRA is, net als voorheen de HRA, een instrument om te kunnen prioriteren in de versterking.

Op basis van de SDRA concludeert u dat er geen gebouwen meer zijn die niet aan de veiligheidsnorm voldoen in 2021-2022 (P_{mean}), dat er 22 gebouwen in de P_{90} vallen bij een gemiddeld temperatuurverloop en 63 in een koud gasjaar. De gebouwen zijn al onderdeel van de versterkingsopgave.

TNO heeft een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd op de uitkomsten van de SDRA voor verschillende modelkeuzes. SodM heeft een korte review uitgevoerd op de SDRA 2021 en de aanvullende gevoeligheidsanalyse.

Uit de gevoeligheidsanalyse komen 842 gebouwen naar voren die volgens de verwachtingswaarde (P_{50} of P_{mean}) niet voldoen aan de veiligheidsnorm. De NCG geeft aan dat er van deze 842 gebouwen 37 gebouwen nog niet in de versterkingsopgave zijn opgenomen.

Verschillende adviseurs hebben u hierover geadviseerd. Wij adviseerden u, net als SodM, om deze gebouwen op te nemen in de versterkingsopgave. In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat u de resultaten van de gevoeligheidsanalyse van TNO meeneemt. Dat betekent dat 37 gebouwen die uit de gevoeligheidsanalyse komen, worden opgenomen in het versterkingsprogramma. Dat vinden wij verstandig.

Dit betekent echter niet alleen een lichte toename van de versterkingsscope met 0,1 %, maar ook een verschuiving binnen risicoprofielen. De versterkingsopgave is hiermee fluide. Elke knop waaraan gedraaid wordt levert meer of minder adressen op met een bepaald risicoprofiel. Adressen waar gezinnen en mensen wonen en werken. Dit soort fluctuaties in de versterkingsopgave vragen om een goede en navolgbare uitleg voor onze inwoners, maar ook om het werken met gevalideerde modellen. Het is daarom van belang dat de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse van TNO liggen op korte termijn gevalideerd worden. In uw opdrachtbrief aan TNO voor de modelontwikkeling 2021 heeft u hiertoe opdracht gegeven. Wij onderschrijven dit en verwachten dat u naast de technische aspecten hiervan, ook de maatschappelijke aspecten laat onderzoeken.

Om ongewenste maatschappelijk effecten te voorkomen en rechtvaardig te handelen moeten inwoners die na de bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn toegevoegd aan de versterkingsopgave van dezelfde regelingen gebruik kunnen maken als de inwoners die op dat moment al opgenomen waren in de versterkingsopgave. Omdat navolgbaarheid voor onze inwoners hierbij erg van belang is roepen wij u op om hier in de uitwerking voldoende aandacht voor te hebben.

Ook moet het niet zo zijn dat de beperkte opname, beoordelings- en uitvoeringscapaciteit bij de NCG en de verschuivingen in risicoprofielen leiden tot nieuwe problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak. Wij vinden dat u daarom voor voldoende middelen en capaciteit moet zorgen. En dat geldt uiteraard ook voor middelen voor flankerende zaken. Vanuit het oogpunt van de ingezette versnelling is het belangrijk dat u hier permanent op inzet.

Een ander punt dat wat ons betreft voortvloeit uit de fluctuaties door de gevoeligheidsanalyse op de SDRA is dat, van adressen die buiten de versterkings-scope liggen, kan worden vastgesteld of deze aan de veiligheidsnorm voldoen. Wij adviseren u dan ook om hierop in te zetten en zodoende echt duidelijkheid te bieden aan de vele inwoners van onze gemeenten. De bestuurlijke afspraken van november 2020 zijn gemaakt op basis van een gezamenlijk beeld over de omvang van de versterkingsopgave. Het vergroten van de opgave laat zien dat de bestuurlijke afspraken fluïde zijn en steeds afgestemd moeten worden op de laatste ontwikkelingen.

Wij vinden dat u:

- 5 bij de validatie van de modellen die onder de gevoeligheidsanalyse liggen, ook de maatschappelijke gevolgen van het verschuiven van risicoprofielen moet betrekken;
- 6 ervoor moet zorgen dat er geen problemen in de uitvoering van de lokale plannen van aanpak komen als gevolg van de uitkomst van de gevoeligheidsanalyse;
- 7 ervoor moet zorgen dat adressen die buiten de versterkingsopgave liggen een verklaring krijgen dat ze aan de veiligheidsnorm voldoen;
- 8 ervoor moet zorgen dat inwoners die na november 2020 aan de versterkingsopgave zijn toegevoegd, gebruik moeten kunnen maken van dezelfde regelingen als de inwoners die al eerder in de versterkingsopgave zaten;
- 9 ervoor moet zorgen dat het voor inwoners navolgbaar is waarom zich wijzigingen voordoen in de versterkingsopgave en voor wie dat consequenties heeft.

4.3 Schade

Volgens de Mijnbouwwet moet u het ontstaan van schade, het verder beperken van schade en de voortgang van de schadeafhandeling uitdrukkelijk in uw besluitvorming betrekken.

4.3.1 Ontstaan van schade

Gaswinning is de oorzaak van schade aan gebouwen. Ook na het beëindigen van de gaswinning uit het Groningenveld veroorzaken aardbevingen nog een tijd schade aan gebouwen. Dat betekent dat bewoners in en rondom het Groningenveld en de opslag Norg nog lange tijd moeten leven met de gevolgen van gaswinning en afhankelijk zijn van een adequate schade-afhandeling. U weet ook dat schade en de manier van schadeafhandeling oorzaken zijn van gezondheidsklachten of stress (zie onderzoek Gronings Perspectief).

4.3.2 Voortgang schadeafhandeling

In uw ontwerpbesluit gaat u in op de voortgang van de schadeafhandeling. Het IMG heeft een inhaalslag gemaakt in de afhandeling van schade zodat er meer aanvragen zijn behandeld in 2020 ten opzichte van 2019. Van de reguliere schademeldingen vindt echter 36% niet binnen zes maanden plaats. De doorlooptijd van speciale schademeldingen (monumenten, bedrijven en agrarische bedrijven) is langer dan de reguliere doorlooptijd. Van deze dossiers is 13,3% ouder dan een jaar. Er zijn zelfs nog dossiers die na twee jaar nog steeds niet zijn afgehandeld. Ook loopt het IMG achter

met de afhandeling van bezwaarschriften en worden behandeltermijnen telkens verlengd.

Alhoewel wij blij zijn met de inhaalslag van het IMG, vinden wij de voortgang in de schadeafhandeling zoals wij hierboven benoemen nog steeds reden tot zorg. Zeker omdat u ook constateert dat er in de gebieden waar de kans op schade het grootst is, minder schade wordt gemeld. Dit zouden ook de gebieden kunnen zijn waar het IMG niet tijdig beslist. Dan gaat daar een ontmoedigend effect van uit terwijl juist deze inwoners snel geholpen moeten worden met schademeldingen. Uit onderzoek van Gronings Perspectief¹ blijkt dat een groep gedupeerden ook geen schade (meer) meldt, omdat ze de problematiek proberen te ontvluchten, en schadetrajecten energie en tijd kosten en stressvol (kunnen) zijn. U schrijft dat het IMG deze groep tracht te bereiken met een laagdrempelige en rechtvaardige aanpak. Om vertrouwen terug te krijgen en hoop te bieden aan de inwoners die het betreft, vinden wij het van groot belang dat stevig wordt ingezet op snelle en ruimhartige schadeafhandeling.

Tijdige, ruimhartige en rechtvaardige schadeafhandeling is en blijft voor ons van essentieel belang. Wij vinden dat u ervoor moet zorgen dat het IMG in staat is en blijft om schade tijdig af te handelen en daarbij de ruimhartigheid in acht neemt, en kan nemen, die daarvoor nodig is.

Het IMG heeft op 17 mei 2021 maatregelen in de schadeafhandeling aangekondigd. Het aankondigen van niet-uitgewerkte maatregelen en het beperken van het gebied waarin het wettelijk bewijsvermoeden geldt, terwijl onderzoek nog loopt en niet naar alle schadefactoren is gekeken, vinden wij niet bijdragen aan het bieden van duidelijkheid aan inwoners. Wij verwijzen u naar onze reactie van 22 juni 2021 op de maatregelen (in afschrift aan u verzonden).

Wij vinden dat u juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek moet laten verrichten naar schadeafhandeling. Een dergelijk onderzoek kan antwoord geven op de vraag waarom in de gebieden waar de grootste schade wordt verwacht juist niet veel schade wordt gemeld.

Wij vinden ook dat u er op toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG bewoners daadwerkelijk ontzorgt en geen procedureleed veroorzaakt. Wij vinden het belangrijk dat het IMG bij het bepalen van de vergoeding ook rekening houdt met het leed dat kinderen hebben ondervonden omdat hun leed vaak onderbelicht blijft. Wij roepen u op er op toe te zien dat het IMG dit ook doet.

4.3.3 Samenloop met versterking

U vindt dat schade en versterking niet bij 1 loket ondergebracht kunnen worden omdat het fundamenteel andere processen zijn met elk een andere dynamiek. Er zijn ook eigenaren die een gezamenlijk aanpak niet wenselijk vinden omdat het tempo van schadeafhandeling en versterking anders is.

Wij zijn het met u eens dat schade en versterking een ander tempo en beoordelingskader hebben. Beide processen hebben echter wel een relatie met elkaar en zijn daarom voor inwoners aan elkaar verbonden. Wij vinden het belangrijk dat inwoners ontzorgd worden en niet geconfronteerd worden

¹ Stroebe, K., Postmes, T., Kanis, B., de Jong, M., Schoutens, L., Adams, W., & Boendermaker, M. (2021). *Eindrapport Gronings Perspectief fase 2: Stand van zaken, februari 2021*. Rijksuniversiteit Groningen.

met instanties die niet goed samenwerken.

Het IMG en de NCG moeten samenwerken in de gevallen dat er samenloop is tussen schade en versterken om te voorkomen dat inwoners tussen wal en schip terechtkomen. Ons bereiken nu signalen dat dit niet naar behoren verloopt. De samenwerking wordt ook wettelijk geregeld. Samenwerken moet niet een kwestie van intentie of juridische werkelijkheid zijn, maar een daadwerkelijk constructief samenwerken van deze instanties. Het vraagt van beide instanties om naar de oplossing voor het probleem te kijken, maar ook te kunnen kijken en niet alleen naar de aansprakelijkheid van NAM. IMG en NCG moeten juridische en financiële ruimte krijgen om over hun eigen mandaat heen te kijken en willen kijken om problemen van inwoners op te lossen.

Wij vinden dat u er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost.

4.3.4. Samenloop met andere mijnbouwactiviteiten

U bent van mening dat het toepassen van het wettelijke bewijsvermoeden voor inwoners die zowel met gaswinning uit het Groningenveld en opslag Norg te maken hebben als met andere mijnbouwactiviteiten niet gerechtvaardigd is. U stelt dat het schadebeeld in Groningen teveel verschilt met het schadebeeld door bodembeweging door mijnbouw van de rest in Nederland.

Wij vragen u echter niet om in heel Nederland het wettelijk bewijsvermoeden toe te passen, maar voor inwoners die met een samenloop van mijnbouwactiviteiten te maken hebben, waaronder mijnbouwactiviteiten uit het Groningenveld of opslag Norg. Hun situatie is wel degelijk anders dan voor anderen in Nederland.

Dat de Commissie Mijnbouwschade de bewijslast feitelijk van inwoners overneemt op basis van een protocol vinden wij onvoldoende. Het protocol wordt nog geëvalueerd en kan eenvoudig worden aangepast. Bovendien is de rechtsbescherming anders, minder laagdrempelig, dan bij schadeafhandeling door het IMG op basis van het wettelijk bewijsvermoeden.

Wij vinden dat u moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

En zolang u hier nog geen besluit over heeft genomen moet u er op toezien dat de Commissie Mijnbouwschade en het IMG goed samenwerken. Dat betekent onder meer dat de instanties goed naar elkaar doorverwijzen en inwoners helpen bij het melden van schade bij de juiste instantie.

Wij vinden dat u:

10. als systeemverantwoordelijke voor de schadeafhandeling het IMG in staat moet stellen om schademeldingen tijdig af te handelen en, indien het IMG daar niet in slaagt, uw verantwoordelijkheid hierin neemt;
11. opnieuw moet overwegen juridisch onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar schadeafhandeling;

12. erop toe moet zien dat de regeling immateriële schadevergoeding van het IMG de bewoner daadwerkelijk ontzorgt en niet nog meer procedureleed veroorzaakt;
13. er als systeemverantwoordelijke op toe moet zien dat de samenwerking tussen het IMG en de NCG plaatsvindt en problemen voor inwoners worden opgelost;
14. moet zorgen voor een rechtvaardige en gelijkwaardige schadeafhandeling voor inwoners die zowel onder de werking van het Groningenveld wonen als onder de werking van andere mijnbouwactiviteiten door ook voor hen het wettelijk bewijsvermoeden te hanteren.

5. Ombouw opslag Grijpskerk

Zoals al eerder opgemerkt willen wij zo snel mogelijk de gaswinning uit het Groningenveld beëindigd zien, hoewel we er ons ook van bewust zijn dat een leveringonzekerheid van laagcalorisch gas ook tot risico's en maatschappelijke onrust kan leiden.

De afbouw van de gaswinning in de komende paar jaar moet naar ons inzicht voortvarend worden ingevuld door uitvoering te (laten) geven aan de door GTS in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 beschreven projecten, deels al in uitvoering dan wel nog in uitvoering te nemen. Zo is de bouw van de stikstoffabriek te Zuidbroek (Zuidbroek-II) al ver gevorderd. Wij roepen u op om erop toe te zien dat vertraging van de oplevering in april 2022 wordt voorkomen.

Zuidbroek-II speelt een cruciale rol bij de afbouw van de gaswinning uit het Groningenveld. Een belangrijk project dat nog moet starten behelst de mogelijke ombouw van de ondergrondse gasopslag Grijpskerk van een opslag voor hoogcalorisch gas naar een opslag voor laagcalorisch gas. Deze ombouw lijkt technisch uitvoerbaar, maar of het ook vergunning-technisch op relatief korte termijn realiseerbaar wordt, is nog een vraagteken. Wij roepen u op om dit vergunningen-traject voortvarend door NAM en andere noodzakelijke partijen te laten oppakken en hierbij ook aandacht te hebben voor de maatschappelijke effecten.

We begrijpen uit de verschillende bij uw ontwerpbesluit gepubliceerde documenten dat een spoedige in gebruik name van Grijpskerk voor de opslag van laagcalorisch gas de definitieve sluiting van het Groningenveld met ongeveer twee jaar kan bespoedigen tot in het derde kwartaal 2024 of zelfs tot in het derde kwartaal 2023. Sluiting van het Groningenveld zal een positief effect hebben op de veiligheid en de veiligheidsbeleving van onze inwoners.

GTS voorziet in hun adviezen van 8 en 16 juni 2021 dat er bij een tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II (april 2022) een extra volume van 0,7 mld m³ in het gasjaar 2021-2022 gewonnen moet worden uit het Groningenveld. Dit wordt ondersteund door de wettelijke adviseurs SodM, TNO en Mijnraad. En dat bij het niet-tijdig gereedkomen van Zuidbroek-II, een substantiële vertraging van ettelijke maanden, dit extra volume zelfs mogelijk meer dan dubbel zoveel wordt.

Wij vragen ons af waarom er niet pseudo-G-gas (laagcalorisch) in Grijpskerk kan worden opgeslagen, wanneer Zuidbroek-II toch al gereed en operationeel is tijdens het injectiesizoen 2022, en alle vergunningen voor Grijpskerk vigerend zijn. Ook in het SodM-advies van 28 mei 2021 wordt hier naar verwezen dan wel wordt hiervan uitgegaan (blz. 12) en wordt het inzetten van pseudo-G-gas ook in uw ontwerpbesluit naar ons inzicht verondersteld (blz. 55). Wij verwijzen u naar het advies en aanvullend advies van SodM van respectievelijk 28 mei 2021 (blz. 22) en 21 juni 2021.

Mocht Zuidbroek-II vertraagd geraken, dan zijn wij van mening dat de ondergrondse gasopslag Grijpskerk niet in 2022 met laagcalorisch gas uit het Groningenveld gevuld moet worden, maar dat deze vulling moet worden uitgesteld tot in ieder geval 2023. Een vulling met gas uit het Groningenveld in 2022 samen met een nog niet-operationele Zuidbroek-II-installatie zal een sterke toename betekenen op de nu voorgestelde 3,9 mld m³ uit het Groningenveld in het gasjaar 2021-2022, waardoor de afbouw vooralsnog deels stagneert. Dat willen wij niet.

Wanneer de opslag Grijpskerk wordt ingezet zodat het Groningenveld versneld kan sluiten, vinden wij dat dat samengaat met het toepassen van het wettelijk bewijsvermoeden zoals dat ook wordt toegepast bij opslag Norg. De opslag Grijpskerk wordt immers dan onderdeel van het Groningensysteem.

Wij vinden dat:

15. Grijpskerk in 2022 niet gevuld moet worden indien Zuidbroek-II in 2022 is vertraagd, ook al is dit technisch en juridisch mogelijk, anders dan met hoogcalorisch gas;
16. Grijpskerk in 2022 gevuld moet worden met pseudo-G-gas als dit technisch en juridisch mogelijk is indien Zuidbroek-II in 2022 niet is vertraagd;
17. indien de opslag Grijpskerk wordt ingezet om het gaswinning uit het Groningenveld sneller te kunnen beëindigen het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing verklaard moet worden op een ruim gebied rondom deze opslag (net als bij Norg het geval is) en dat daarvoor de wet aangepast moet worden.

6. Gebruik gasopslagen

Zoals al enkele jaren blijkt, zijn de ondergrondse gasopslagen, zowel in zoutcavernes in Nederland en Duitsland als in eerder leeg-geproduceerde kleine gasvelden (bijvoorbeeld Norg en/of Grijpskerk) van groot belang bij het vroegtijdig kunnen stoppen met de productie vanuit het Groningenveld. Wij ondersteunen het advies van het SodM (d.d. 28 mei 2021, blz. 20) om optimaal en volledig gebruik te maken van het vergunde werkvolume, zijnde 6 mld m³ in de ondergrondse gasopslag Norg.

Wij vinden dat u:

18. moet aansturen op maximale vulling van de gasopslagen zodat gaswinning uit het Groningenveld eerder kan worden beëindigd.

7. Maatschappelijke ontwrichting

We hebben drie concrete adviezen gegeven die ingaan op (de vermindering van) de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging door gaswinning. We hebben u geadviseerd om in uw vaststellingsbesluit te laten zien hoe u de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van bodembeweging afweegt ten opzichte van andere belangen. Ook adviseerden wij u om er financieel voor te zorgen dat maatregelen ter beperking van maatschappelijke ontwrichting, die zijn genomen voor de lange termijn, te continueren en waar nodig te versterken. Tot slot adviseerden wij u om in uw vaststellingsbesluit te laten zien dat grondrechten worden meegewogen.

In het ontwerpbesluit erkent u dat het veiligheidsbelang niet strikt beperkt is tot het voldoen aan de veiligheidsnorm 10^{-5} , maar dat ook maatschappelijke gevolgen, zoals lange en stroperige schade- en versterkingsprocessen, sociale veiligheid, gezondheidseffecten en maatschappelijke onrust meegewogen worden in het ontwerpbesluit. U schetst in het ontwerpbesluit de stand van zaken rondom de schade- en versterkingsopgaven, en de genomen en voorgenomen maatregelen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen.

De consequenties van de gaswinning hebben nog steeds een negatieve uitwerking op het welzijn van de inwoners van Groningen, zowel op gemeenschappen als op individuen. U schrijft dat op termijn het wegnemen van de oorzaak – het stoppen van de gaswinning – volgens u de enige optie is om ook maatschappelijke ontwrichting, waaronder gezondheidsklachten en onveiligheidsgevoelens te verminderen. De maatschappelijke ontwrichting, en de sociaal-emotionele effecten op inwoners, zullen bij het stoppen van de gaswinning echter niet volledig weggenomen zijn. Wij vinden dan ook dat u tegelijk met een sterke inzet op het beëindigen van de winning ook moet investeren in snelle, rechtvaardige, en ruimhartige schadeafhandeling en versterking. Daarbij vinden wij dat u partijen structureel in staat moet (blijven) stellen om zich adequaat in te kunnen zetten voor het verlichten van de directe en indirecte sociaal-emotionele gevolgen en sociaal maatschappelijke gevolgen van de gaswinningsproblematiek. Daarbij vinden we dat u specifieke aandacht moet hebben voor kinderen in het aardbevingsgebied. Zij worden in hun ontwikkeling negatief beïnvloed door blootstelling aan de gaswinningsproblematiek en ervaren nachtmerries, concentratieproblemen, negatieve emoties, en wantrouwen richting de overheid.²

In uw ontwerpbesluit geeft u aan dat er verschillende maatregelen zijn genomen om inwoners te ontlasten en te ondersteunen. In de context van schade(afhandeling) noemt u dat de snelheid van schadeafhandeling omhoog is gegaan en dat er is gestart met het uitkeren van vergoedingen voor schade door waardedaling. Daarnaast wordt binnenkort gestart met de immateriële schaderegeling van het IMG. U geeft aan dat schademelders gemiddeld het IMG met een 7,9 beoordelen, wat belangrijk is omdat de manier waarop bewoners behandeld worden door de uitvoeringsinstantie een grote rol speelt in de geestelijke gezondheid van Groningers. Hoewel dit in principe goed nieuws is, moet er niet vergeten worden dat het om een gemiddelde gaat. Voor juist de groep gedupeerden die ontevreden is over schadeafhandeling en het IMG een onvoldoende geeft of de gedupeerden die nog geen cijfer hebben gegeven, omdat hun aanvraag nog (steeds) niet in behandeling is genomen, moet oog gehouden worden. Zij zullen relatief vaker kampen met complexere problematiek, negatieve gezondheidseffecten en de sociaal-emotionele effecten van de gaswinning. Voor deze groep is sociaal emotionele steun nodig.

U geeft aan dat als onderdeel van de bestuurlijke afspraken op 6 november 2020 50 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld, waarmee Rijk en regio een bijdrage kunnen leveren om vastgelopen situaties op te lossen. Hierbij gaat het volgens u om vastgelopen zaken die buiten bestaande regelingen vallen. Wij zien deze afspraak als een positieve ontwikkeling. Een standaardaanpak met toepassing van bestaande regelingen is voor diverse groepen gedupeerden ook ontoereikend, en heeft voor vele inwoners jarenlange onzekerheid, stress en negatieve gezondheidseffecten tot gevolg. Er moet voor gewaakt worden dat maatwerk en passende ondersteuning beperkt wordt tot een streng afgebakende groep. Wij vinden het belangrijk dat u ook kijkt naar hoe u, samen met de

² Zijlstra, A.E., Cuijpers, M.C., Ten Brummelaar, M.D.C., Post, W.J., Van Balkom, I.D.C., & Flapper, B.C.T (2019). *Een veilig huis een veilig thuis?* Rijksuniversiteit Groningen.

regio, maatwerk kunt bieden aan gedupeerden met langdurige, meervoudige schade die op papier wel binnen de regelingen vallen maar onder de lange procedures qua gezondheid zijn bezweken en murw zijn geworden. Daarbij vinden we dat u ook voldoende aandacht moet hebben voor de inwoners die niet binnen de versterkingsaanpak vallen of te maken hebben met schadeprocessen, maar die wel sociaal-emotionele problemen gevolgen naar aanleiding van de gaswinning.

Zoals wij u hebben geadviseerd, willen wij dat u zich ook in deze context maximaal inzet om er financieel voor te zorgen dat maatregelen die zijn (of worden) genomen om maatwerk te kunnen bieden, ook voor de lange termijn kunnen worden gecontinueerd en waar nodig worden versterkt.

In ons advies hebben wij u ook onze zorgen voorgelegd over de samenkomst van de coronapandemie, die voor onze inwoners bovenop de gaswinningsproblematiek is gekomen. Door de pandemie waren bewoners aangewezen op hun eigen woning, terwijl zij zich er niet veilig voelen. Ook levert de crisis vertraging op in schade- en versterkingsprocessen, waardoor inwoners langer met onzekerheid en onveiligheidsgevoelens te maken hebben. Hoewel het nog onduidelijk is hoe het coronavirus en daarbij de maatschappelijke gevolgen zich verder gaan ontwikkelen, vinden wij dat u passend aandacht moet houden voor het ontwrichtende effect dat de stapeling van beide problematieken op inwoners heeft.

Wij vinden dat u:

19. gelet op de maatschappelijke ontwrichting in het komende gasjaar niet méér mag laten winnen dan 3,9 mld m³ bij een jaar met een gemiddeld temperatuurprofiel;
20. de effecten van gaswinning op maatschappelijke ontwrichting in overleg met de regio voortdurend moet monitoren;
21. maatregelen moet nemen en hiervoor middelen beschikbaar moet stellen om maatschappelijke ontwrichting te verminderen, en die bevorderend zijn voor een ruimhartige, rechtvaardige en snelle schade-afhandeling en versterking, het voorkomen en oplossen van negatieve gezondheidseffecten en sociaal-emotionele effecten, en die bevorderend zijn voor sterke gemeenschappen en sociale cohesie;
22. de stapeling van coronaproblematiek en de gaswinningsproblematiek moet meewegen in uw besluit.

8. Grondrechten

U heeft in uw ontwerpbesluit aandacht voor de grondrechten van (Groningse) burgers, waaronder kinderen. U geeft aan verschillende grondrechten te hebben meegewogen in uw belangenafweging tussen veiligheidsrisico's enerzijds en leveringszekerheid anderzijds. U bent van mening dat u de grondrechten van Groningers afdoende hebt meegewogen door a) de veiligheidsrisico's aan een concrete norm op aanvaardbaarheid te beoordelen b) te beslissen op zo kort mogelijke termijn tot een volledige beëindiging van de gaswinning in Groningen te komen en c) (voorzorgs)maatregelen te treffen om de omstandigheden en toekomst van de bewoners te verbeteren.

Allereerst vinden wij dat u de aantasting van de grondrechten van Groningers onvoldoende gewicht geeft. Door veiligheidsrisico's aan de hand van een norm te toetsen verandert u niets aan de risico's zelf en het welzijn van de bewoners. Daarnaast wordt de gaswinning uit het Groningenveld binnen korte termijn beëindigd, wat wij als cruciaal beschouwen, want doorgaan met winnen betekent verdere schending van de grondrechten van Groningers. Tot slot bieden de maatregelen die u neemt

en voornemens bent te nemen te weinig tastbaar perspectief. Groningers hebben behoefte aan een redelijke termijn voor (duidelijkheid over) de versterking van woningen en een snellere schadeafhandeling. Van voorzorgsmaatregelen is geen sprake, aangezien de maatregelen als symptoombestrijding zijn of worden genomen nadat de grondrechten al langdurig en structureel zijn geschonden.

Wij vinden dat u:

23. Gelet op de afweging die u heeft gemaakt voor de grondrechten van onze inwoners het winningsniveau voor 2021-2022 niet hoger mag vaststellen dan 3,9 mld m³;
24. De oorzaken van grondrechtenschendingen daadwerkelijk moet bestrijden door onder andere uitvoering te geven aan onze punten genoemd in hoofdstuk 4 over versterken en schade.

9. Monitoring

Samen met de andere wettelijke adviseurs, het SodM, TNO en Mijnraad, vinden wij de monitoring van de gaswinning en de mogelijke effecten daarvan van zeer groot belang. De daarmee verkregen gegevens zijn een belangrijke input voor de modellentrein en de verbetering van deze afzonderlijke modellen, die door TNO gebruikt worden en nog gaan worden in de nabije toekomst, voor het bepalen van de risico's van de gaswinning. Die risico's moeten wat ons betreft zo minimaal zijn.

Het SodM heeft in zijn advies van 28 mei 2021, in hoofdstuk 4 onder 1 (blz. 19) en in par. 5.2 (blz. 23) aangegeven dat NAM ten behoeve van de monitoring in 2020 een lange termijn monitoringsplan, uitgebreid monitorings- en surveillanceplan, heeft ingediend bij het SodM en dat dit plan door het SodM inmiddels (21 juli 2020) is goedgekeurd. Het SodM stelt dat zij erop zullen toezien dat NAM conform dit plan opereert. Wij kunnen ons voorstellen dat met dit plan de monitoring voor nu en in de komende periode vooralsnog goed is ingevuld; actualisatie en wijziging van dat plan kan natuurlijk altijd in de toekomst noodzakelijk blijken. Een verdere vastlegging van de door of namens NAM uit te voeren monitoring zal via de wijziging van de Mijnbouwwet en de Gaswet, "de Wet Wat na Nul", pas uiterlijk in 2022 plaatsvinden (zie hierover ook onze brief van 6 april 2021, kenmerk 2021-032513, "Regionale internetconsultatie Wat na Nul"). Naar ons inzicht ontbreekt echter nu ten onrechte de feitelijke verplichting tot deze monitoring in uw ontwerpbesluit.

Wij vinden dat u:

25. NAM in uw besluit moet verplichten tot monitoring.

Verzonden: 8/13/2021 7:07:15 PM

Onderwerp: Zienswijze

Project: Gaswinning Groningen

Achternaam: [REDACTED]

Tussenvoegsel(s): [REDACTED]

Voorletters: [REDACTED]

Straat: Postbus

Huisnummer: 48

Postcode: 9950 AA

Woonplaats: Winsum

Land: Nederland

Telefoonnummer: [REDACTED]

E-mailadres: degoede@degoedebestuurrecht.nl

Als: Advocaat namens cliënt

(Mede) namens:

Organisatie: Vereniging van schadelijders van de bodembeweging door gaswinning in Groningen

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zie bijlage

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Zie bijlage

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u aangeven hoe?

Zie bijlage

Zijn er andere zaken die u naar voren wil brengen?

Zie bijlage

Cliënte verzoekt u uw correspondentie in dezen vanaf heden te richten aan ondergetekende, door toezending daarvan via bovenvermelde contactgegevens.

In afwachting van uw ontvangstbevestiging en nadere termijn,

Hoogachtend

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat
p/a Bureau Energieprojecten Inspraakpunt Gaswinning Groningen
Postbus 111
9200 AC DRACHTEN

Advocaat

Sylviuslaan 3
9728 NS GRONINGEN

Postbus 48
9950 AA WINSUM

Per mail vooruit: bureauenergieprojecten@minezk.nl

degoede@degoedebestuursrecht.nl
www.degoedebestuursrecht.nl

Groningen, 23 augustus 2021

Inzake: GBB/Ontwerp-vaststellingsbesluit 2021-2022

Betreft: Aanvullende zienswijze

Uw ref.:

AANVULLENDE ZIENSWIJZE ONTWERP-VASTSTELLINGSBESLUIT

Excellentie,

Namens de *Vereniging van schadelijders van de bodembeweging door gaswinning in Groningen* (de Groninger Bodem Beweging) (hierna: **GBB**), statutair gevestigd te Loppersum, voor wie ik optreed als advocaat-gemachtigde, richt ik mij tot u met betrekking tot het navolgende.

Bij brief van 4 augustus 2021 heeft de GBB een pro forma zienswijze ingediend op het door uw Minister in de Staatscourant van 24 juni 2021 (**nr. 32012**) bekendgemaakte ontwerp-vaststellingsbesluit, waarmee u de operationele strategie wenst vast te stellen voor de gaswinning in 2021-2022 uit het Groningenveld (hierna: **het ontwerp-vaststellingsbesluit**).

Bij brief van 12 augustus 2021 bevestigde het Bureau Energieprojecten de ontvangst van de ingediende zienswijze. Echter heeft het Bureau geen verdere termijn gegeven voor het indienen van de aanvullende gronden van de zienswijze.

In het navolgende zal de GBB de punten van de zienswijze verder uiteenzetten.

I. VEILIGHEIDSBELEID

De Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek (hierna: **TNO**) heeft zowel het HRA-model 2020 (Hazard Risk Assessment) als de SDRA 2021 (Seismische Dreigings- en Risicoanalyse) bestudeerd en aan de hand daarvan een rapport opgesteld met daarin haar bevindingen. Allereerst heeft TNO gesteld dat het seismische risico hoger moet worden ingeschat dan gerapporteerd in het HRA-model en de SDRA, ondanks het feit dat het niveau van de gaswinning in het Groningenveld lager zal zijn. Volgens TNO geeft het HRA model alsmede de SDRA geen adequate inschatting van het risico. Er worden door TNO dus vraagtekens geplaatst bij de basis van uw veiligheidsbeleid. Het voorstaande blijkt uit het TNO rapport d.d. 24 maart 2021, *Publieke Seismische Dreigings- en Risicoanalyse Groningen gasveld 2021*, R104412.

Ook vorig jaar heeft TNO vraagtekens gezet bij uw veiligheidsbeleid. De GBB heeft toen dit punt aangehaald in haar zienswijze.

Dat TNO ook dit jaar het seismische risico hoger inschat dan gerapporteerd in het HRA-model en de SDRA, geeft blijk van een blijvende structurele onderschatting van de versterkingsopgave en de versterkingsmaatregelen. De GBB acht het daarom belangrijk dat u voldoende motiveert waarom de bevindingen van TNO u niet tot andere inzichten brengen en voor het definitief vaststellen van het vaststellingsbesluit 2021-2022 inhoudelijk reageert op de bevindingen van TNO.

Het komt de GBB voor dat de gehele versterkingsoperatie – zoals in voorgaande jaren ook reeds het geval was – bestaat uit niet haalbare doelstellingen alsmede een onvoldoende doordacht veiligheidsbeleid.

II. LEVERINGSZEKERHEID EN SNELHEID VERSTERKEN

Voor u is de leveringszekerheid van groot belang. U schetst in uw vaststellingsbesluit een aantal scenario's waar volgens u voor de leveringszekerheid rekening mee moet worden gehouden. Echter acht de GBB het niet verantwoord dat de leveringszekerheid bepalend is voor de omvang van de gasproductie, die 3,9 miljard kuub is. Tot op heden is namelijk de benodigde versterking van huizen nog niet gerealiseerd, waardoor vele mensen nog altijd in een onveilige woning wonen. Volgens de GBB zullen eerst alle huizen versterkt dienen te worden alvorens gaswinning kan plaatsvinden.

Een deugdelijke afweging hiervoor alsmede een plan voor het versterken van onveilige huizen ontbreekt volgens de GBB dan ook in het ontwerp-vaststellingsbesluit. In het definitieve-vaststellingsbesluit dient daarom een nieuwe afweging gemaakt te worden, waarbij rekening wordt gehouden met het feit dat de versterking van huizen tot op heden niet is gerealiseerd.

U stelt in het vaststellingsbesluit dat u de versterkingsoperatie zal versnellen, maar doet dit niet door de verschillende stappen in de opgave sneller uit te voeren of door bewoners erbij te betrekken. Volgens de GBB dient namelijk een meer structurele ondersteuning te komen van bewoners die in een versterkingstraject zitten. Dit zal ten goede komen aan de snelheid en veiligheid van de operatie alsmede het voorkomen van maatschappelijke ontwrichting.

Een ander punt met betrekking tot de veiligheid en snelheid van versterken is volgens de GBB dat er meer aandacht moet komen voor de bouwcapaciteit. Een goed versterkingsbeleid zorgt er volgens de GBB voor dat er voldoende bouwcapaciteit wordt ingezet. In het definitieve vaststellingsbesluit zou uw Minister hiermee rekening kunnen houden, al is het enkel om hieraan richting te geven.

III. GASOPSLAG GRIJPSKERK

Daarnaast wenst de GBB op te merken, dat indien de gasopslag Grijpskerk wordt ingeschakeld voor laag-calorisch gas, deze niet zal moeten worden gevuld met gas uit het Groningenveld maar door semi-Groninger gas, dat wil zeggen hoog-calorisch gas waaraan stikstof is toegevoegd. Het gevaar voor aardbevingen komt immers voort uit cumulatieve winning met gas uit het Groningenveld. Volgens de GBB dient daarom zo weinig mogelijk gas te komen uit het Groningenveld.

IV. GEZONDHEID EN ONDERZEKERHEID BEWONERS

Tot slot stelt de GBB dat een groot deel van de (psychische) gezondheidsklachten bij bewoners in grote mate komt door het gevoel van onveiligheid dat bewoners beleven, door de dreigingen van aardbevingen in samenhang met het feit dat hun woningen eerder onveilig zijn verklaard.

Volgens de GBB dient dit tezamen worden genomen met het door de TNO verhoogd ingeschatte seismische risico. Het gevoel van onveiligheid wordt (bij elke aardbeving) sterker en zal leiden tot nog meer en grotere gezondheidsklachten.

Daarbij komt volgens de GBB ook nog dat bewoners niet tot nauwelijks bij de operationele strategie worden betrokken. De GBB heeft hierboven reeds aangehaald dat er een meer structurele ondersteuning dient te komen van bewoners die in een versterkingstraject zitten. Dit zal volgens de GBB ten goede komen aan de snelheid en veiligheid van de operatie alsmede het voorkomen van maatschappelijke ontwrichting.

De GBB acht het van groot belang dat u de gezondheid van de bewoners laat meewegen en meeneemt in uw definitieve vaststellingbesluit. De GBB verzoekt u in het bijzonder om met oplossingen dan wel maatregelen voor deze gezondheidsklachten te komen, om deze in de toekomst te kunnen verminderen dan wel te voorkomen.

V. RESUMEREND

De GBB verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en verzoekt uw Minister het voorgaande mee te nemen en tot verandering te laten leiden in het definitieve vaststellingsbesluit.

Hoogachtend,